

Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaat 2004

Ineqarnermut, Attaveqarnermut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik

Septembari 2004

Imarisaa

1. Naalakkersuisut naalakkersuinikkut ingerlatsineranni angallannerup inissisimanera.	3
Angallanneq pillugu Naalakkersuisut naalakkersuinikkut ingerlatsinerat.....	3
Ataqatigiissitsineq sunniuteqarnerpaamillu atuineq	4
Angallannermik aqqissuussinerup ineriartortinneqarnera.....	5
Nunap immikkoortuini naalakkerusinikkut ingerlatsinermi suliasat.....	6
2. Aallaqqaasiut.....	8
Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut naliliiffiginerat.	10
Nassuiaatip tulleriinnilersornera.	11
3. Naalakkersuisut iliuusissatut pilersaarutaat.....	13
4. Angallanneq ullumikkut.....	20
Marlunnik periarfissaqartitsineq	20
Umiarsuartigut silaannakkullu angallassineq – mittarfiit umiarsualiviillu	21
Sinerissami timmisartukkut angallassineq unammeqatigiiffiusinnaanngortitaavoq.....	23
Timmisartukkut angallannermi kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqartarnermi ukiuni siullerni misilittagarilersimasat	24
5. Aningaasaqarneq ilutsinillu allannngortitsineq	26
Ataasiinnarmik marloqiusamilluunniit angallasseriaaseqarneq.....	27
Nunap immikkoortuini angallanneq.....	28
Nunap immikkoortuini angallanneq.....	30
Pisuussutinik atuilluarnissaq	32
Atuisut akiliinerusalernissaat	32
6. Sanaartugassatut pilersaarutit aalajangersimasut	35
Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallineqarnissaat	36
Qaqortup, Naarsap Narsarsuullu akornnanni aqquserniornissaq Qaqqortumilu mittarfiliornissaq.....	39
Sisimiut Kangerlussuullu akornnanni aqqusinniornissaq	41
Illoqarfinni minnerusuni mittarfiliinissat	43
Nerlerit Inaanni mittarfiup Ujarassuarnut (Ittoqqortoormiit) nuunneqarnissaa	44
Naggasiut	46
7. Aningaasalersuineq.....	47
Nunatta karsianit aningaasalersuineq.....	47
Kommunit aningaasalersuinerat.....	48
Namminersortut aningaasaliissutaat	49
8. Ataqatigiissaaralunilu piareersarneq.....	52
Nuna tamakkerlugu pilersaaarusiorneq.....	52
Siunnersuut siunissami ataatsimut aqqiinnissamut qulakkeerutaasussaq	52
Ilusilersuinermi politikkikkut anguniakkat	54
Naggasiussaq.....	56
9. Angallassineq inuiaqatigiillu	58
Unamminartorujussuit.....	58

Inuiaqatigiit angallannermi pisariaqartitsinerat	58
Usinik assartuineq	59
Attaveqaasersuinnermut aningaasaliissutit	59
Ingerlatseqatigiiffiit.....	60
9.1 Inuussutissarsiuteqarneq	61
Angallassiviit inuussutissarsiutillu suleqatigiinnerat	61
Nalinginnaasumik inuussutissarsiutitik siuarsaaneq	62
Ingerlassani ataasiakkaani atassuteqaateqarnermi aporfissat.....	63
Naggasiut	65
9.2 Peqqinnissaqarfik	67
Billetsinik inniminniisarneq.....	67
Assigiinngitsut, amerlassutsit aningaasartuutillu.....	68
Angallassinerit katillugit	68
Siunissami peqqinnissaqarfimmi angallassisarnissat.....	69
9.3 Sillimaniarneq	71
Angallannerup ilusilersugaanera	71
Kalaallit Nunaanni siunissami sillimaniarneq.....	72
9.4 Allakkat.....	73
Angallannerup maanna atuuttut pitsaaqutai pitsaannequtaalu	73
Siunissami Tele aamma Post	73
Allakkat ikinnerusut, poortukkat amerlanerusut.....	74
9.5 Nunat eqqatsinniittut.....	75
Island Savalimmiullu	75
Canada.....	77
Danmarkip nunattalu akornanni angallanneq	78
10. Eqikkaaneq	80
Atuakkat aallavigalugit atorineqartut	86

Ilanngussat

Ilanngussaq 1	Takussutissat – Oqaluttuarisaanermi Angallannerup tunuliaqutai
Ilanngussaq 2A	Nuup Mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnissaa – kingunerisassaasa allaaserinerat
Ilanngussaq 2B	Ilulissat mittarfiata 1199 meterinut tallinissaa - kingunerisassaasa allaaserinerat
Ilanngussaq 2C	Inuiaqatigiit aningaasaqarnermannut tunngatillugit naatsorsukkat
Ilanngussaq 2D	Air Greenland A/S-ip tikittut/aallartullu pillugit kisitseqqissaarinertigut takussutissaataa
Ilanngussaq 3	Nunap assingi ilanngussat – Qaqortumi, Narsami Narsarsuarmilu angallanneq pillugu sanaartukkat

1. Naalakkersuisut naalakkersuinikkut ingerlatsineranni angallannerup inissisimaneq

Angallanneq pillugu iluseqartitsinerup allanngortinneqarnissaanut Naalakkersuisut siunnersuutaat Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat isumaliutissiissutaat aallaaviuvoq, tassani anguniakkamut periusissatut ilaalluni imminut nammassinnaasumik aningaasaqarnerup ingerlanissaa. Naalakkersuisut isummernerattuut allannguutissat paasineqarluartariaqarput innuttaasunillu tapersersorneqartariaqarlutik, ilanngulluguli piumasaqaataavoq nutaamik eqqarsarnissaq, pissusitoqannguussimasut illua tungilissallugit, siunnerfeqartumik anguniagaqassalluni, ungasinnerusoq isigalugu pilersaarusiussalluni minnerunngitsumillu naalakkersuinikkut piumassuseqassalluni qunusuissuseqassallunilu.

Angallanneq pillugu Naalakkersuisut naalakkersuinikkut ingerlatsinerat

Aningaasarsiornikkut namminiilernissamik Naalakkersuisut pingaarnerusutigut anguniagaqarnerannut ikorfartuutaasumik Naalakkersuisut angallanneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsiniarput. Angallasseriaatsimik aaqqissuussineq angusaqarfiulluartoq inerisarluarsimasorlu inuussutissarsiutit unammillersinnaanissaannut pingaaruteqarluinnarpoq unammilleqatigiinnissami uagutsinnilu inuiaqatigiinni nalilinnik pilersitsinermut tunngaviussalluni. Tamanna aalajangiisuulluinnarpoq siunissaq ungasinnerusoq isigalugu aningaasatigut namminiilernissatsinnut Danmarkimit isumalluutaarunnissarput qularnaarsinnaavaa.

Angallannermut tunngatillugu ileqqaarutissat pilersaarutaasut eqqarsaatigalugit, naammassisaqarluarsinnanissaq pitsaanerpaaffimminiinnissaa aamma angallasseriaatsinik aaqqissuussinerit assigiinngitsut imminnut ataqatigiissaarnissaat qularnaarumallugu suliniuteqartoqassaaq.

Attaveqatigiittarnermi atortorissaarutit ineriartortinneqarneri ingerlanneqarnerilu kiisalu Namminersornerullutik Oqartussat angallanneq pillugu kiffartuussinernik pisisarnerat nunap immikkoortuini assigiinngitsuni najugaqarnissap aamma inuussutissarsiutit ingerlalluarnissaasa aaqqissorneqarnerannut pingaaruteqartuupput. Inuiaqatigiit angallannermut aningaasartuutit atortagaat Naalakkersuisut tulleriiaaniarpaat atorluarneqarnerulerlugit, nunap immikkoortuini ineriartortitsinermut patajaatsunut peqataalluni inuussutissarsiutillu angallassinissamut periarfissarissaarnerulersikkumallugit.

Kalaallit inuiaqatigiit, matumami namminersorlutik inuussutissarsiutillit, pisortat suliffeqarfiutaat aamma inuinnaat ilanngullugit, angallannikkut aaqqissuussineq naammassisaqarfiulluartartoq pinngitsoorsinnaanngilaat nassiussiniarunik imaluunniit angalanianarunik, angallannerullu aaqqissugaanerata pilersaarusiornarani pineqartut taakku tamarmik eqqarsaatigineqartariaqarput. Nunanut allanut nioqqutissanik tunisassiortut niuerfinnut ungasissumiikkamik assartuisarnerat isorartuujuvoq, suliffeqarfiillu taamaattut aningaasartuutaasa ilarujussui tassaasarlutik assartuinermut aningaasartuutit. Peqatigisaanik piffissaq eqqorlugu tunisassiat

apuunneqartarnissaanut piumasagaatit sakkortusiartorput. Taamaattumik siumut nalunngereerlugu pilertortumillu angallassisinnaanermik periarfissaqarnera inussutissarsiutit unammillersinnaanerannut pingaaruteqarluinnarpoq. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq takornariartitsisarnermi siunissaq ungasinnerusoq isigalugu angallassinissamut pilersaarutini pisariaqartitsisoqarnera.

Naalakkersuisut inuussutissarsiutit siammarlugit ingerlanneqarnissaat nukittorsarusuppaat. Ingerlalluarsinnaasumik ataqatigiissaarinissaq amerlaqisutigut nunap immikkoortuini sumiiffinni inuussutissarsiutinut tunngaviusarpoq, soorlu aalisakkerivinni raajanullu siliffissuarni pilertortumik piffissarlu eqqorlugu nunap ilaani qitiusumut imaluunniit nunani allani tikiuffissaminnut anngussinnaanissaat. Pingaaruteqarportaaq usinik angallassissutinut allanut naammassisaqarffiulluartumik usilersueqqittarsinnaanermut periarfissat tikikkuminartuunerisa nukittorsarnissaat.

Aningaasatigut killiliussat aallaavigaalugit kiffartuussinerup aammalu attaveqaatinut atortorisarutiniq ineriartortitsineq ingerlatsinerlu atuisut pisariaqartitaannut naleqqussartariaqarput. Angallasseriaatsit assigiinngitsut atorlugit sullissinerit agguataarnerat pisariitsuusariaqarpoq. Taamaattumik pingaartittariaqarpoq angallasseriaatsit teknikikkut aningaasarsiornikkullu pitsaaqutaat iluaqutigalugit atorluarniassallugit.

Ataqatigiissitsineq sunniuteqarnerpaamillu atuneq

Angallassineq pillugu aaqqissuussinermik ataqatigiissitsineq sunniuteqarnerpaamilli atuneq tunngaviussapput atortorisat atorlugit angallassisinnaassutsip pitsaanerpaamik atorneqarnissaanut. Ataqatigiissitsineq pissaaq aningaasaliinermi, ingerlatsinermi aserfallatsaaliinermilu ataatsimut isigalugit immikkoortoqarfinni ataasiakkaat iluini aamma inuiaqatigiinni immikkoortoqarfinni assigiinngitsuni pingaarnersiulluni tulleriiaarinikkut. Annertunerpaamik atuneq ima paasineqassaaq, angallassinermik aaqqissuussineq innuttaasut inuussutissarsiutinillu ingerlataqartut nunatsinni sumiikkaluartulluunniit angalallutik sumukaraluarunilluunniit apuusinnaanerinik qulakkeerinnittoq, angalatseriaatsillu assigiinngitsut pitsaaqutaanik ajunnginnerpaamik atorluarnerisigut.

Ataqatigiissitsilluni pilersarusiorneq aningaasarsiornikkut namminiilernissamik pingaarnerusutigut anguniagaqarnermut sunniuteqarluartumik ikorfartuissaaq. Angallannermut tunngatillugu annertunerusumik naammassisaqarsinnaalernissamut periarfissamik atuinissamut ilaatigut pissutsit marluk avaqqunneqarsinnaanngillat; angallatseriaatsit assigiinngitsut akornanni isumalluutit aggutaqqinneqarneranik periarfissaaq, aamma angallasseriaatsit assigiinngitsut aningaasaliissutinik atuilluarsinnaaneramik piginnaassuseqarneq.

Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaatip matuma siunertaasa ilagaa, ataatsimik imaluunniit marloqiusamik periuseqarluni angallasseriaaseqarnerup pitsaaqutaasa sanngееqutaasalu atituumik

tunngaveqarluni oqallisigineqarnissaannut tunngavissiiniarnissaq, tassani silaannakkut immakkullu angallassinermik aaqqissuussinermi angallassassat amerlassusaat killeqarmata suliassallu avinneqarsimallutik. Illumut pisariaqavinnerpoq nunatta karsiata maannakkutut angallasseriaatsinut taakkununga taama tapiissuteqartuarnissaa?

Pingaarlunnarporli immitsinnut aperiuassalluta isumalluutit pigisavut qanoq atorluartiginerigut, ingerlaavartumillu aqputaasinnaasunik nutaanik ujarlertuartaiaqarpugut angallanneq pillugu atortulersuutit pitsaanerpaamik aaqqissorlugit atorluarumallugit.

Naalakkersuisut isumaqarput, inuaqatigiit isumalluutit atuinerat angallasseriaatsit assigiinngitsut akornannanni oqimaqatigiisinnegartariaqartoq, inuaqatigiinnut iluaqutaanerpaasussaq aallaavigalugu. Isumaliutigineqartariaqarpoq massakkut aaqqissuussineq aamma akisussaaffimmik avitsineq atuuttoq, imaatigut aamma silaannakkut angallassinermut, qanoq kigaallassaataatiginersaq sunnuteqarluarnerusumik inuaqatigiinni isumalluutit atorneqarnissaanut. Taamatuttaaq isumaliutigineqartariaqarpoq, nunap immikkoortuini usinik aamma ilaasunik angallassineq annertunerusumik qanoq ataqatigiissaarneqarsinnaanersaq nukittorsarneqarsinnaanersorlu.

Angallannermik aaqqissuussinerni ineriartortinneqarnera

Angallassinerni ineriartortinneqarnera angallasseriaatsit assigiinngitsut ineriartortinneqarnerannut aamma nalinginnaasumik aningaasaqarnerup kiisalu inuaqatigiit ineriartortinneqarnerannut attuumalluinnarpoq. Angallannermik aaqqissuussinerni ilaatigut aningaasaliissutissatigut aalajangernikkut pilersitaasartut, aammalu ilaatigut niuerffiit ineriartortinnerisigut. Pinngortitarsuarmilu pissutsit killissarisaa sunut aamma aalajangiisuulluinnarsinnaasarput.

Maannakkumut angallannermik aaqqissuussinerni ilaasut tassaapput, sumiiffinni aqqusinermi angallannerup saniatigut, silaannakkut immakkullu angallanneq. Angallasseriaatsit taakku piginnaassutsimikkut angallassisinnaanikkullu assigiinngitsuupput. Taakkununga tunngatillugu uliassaq tassaasoq Kalaallit Nunaanni angallannermik aaqqissuussinerni tamarmiusup ataatsimut annertunerpaamik atorluarneqarnissaa. Angallasseriaatsit assigiinngitsut eqiteruffinnut naapiffinnilu ataqatigiisinnegarnissaat suliassanut ilaapput. Angallannermik aaqqissuussinerni nuna tamaat imminut atasunngortissavaa Kalaallit Nunaalu nunanut allanut attaveqalersillugu. Angallasseriaatsit assigiinngitsut piffinni angallassissutitut atassapput, tassanngalu nunat tamalaat akornanni angallassivinnut ingerlaqqittassallutik. Taamaattumik Naalakkersuisut kissaatigaat, nunat qanitarisatta angallannikkut qanimut suleqatiginissaanut periarfissat misissorneqarnissaat, taakkununga ilaallutik Island Canadaluni. Taamatut suleqatigiinnikkut nunarsuup sinnerani angallavissat Kalaallit Nunaannut qaninnerulersinneqassapput, taassumalu saniatigut nunat eqqaamiorisaavut naapikulanerulissavavut.

Nunap immikkoortui akimorlugit aamma ukiup qanoq ilinera apeqputaatinnagu ilaasunik angallassineq silaannakkut angallassinerni isumagineqarpoq. Taamaallilluni timmisartut suluusallit

nunap immikkoortuunik imminut attaveqaataasarpuk, illoqarfiimmiit illoqarfimmut aamma nunat tamalaat akornanni angallavissanut attaviliisuusarlutik. Illoqarfiit akornanni timmisartuussisarnerup nukittorsarneqarnissaa aamma silaannakkut angallannikkut aqqissuussinermik eqaanagerusumik pilersitsinissaq Naalakkersuisut anguniagaraat. Siamasissumik najugaqartiterneq silaannaallu pissusaata nassataanik silaannakkut angallannikkut aqqissuussinermik ingerlalluuartumik peqarnissaq Kalaallit Nunaanni pinngitsoorneqarsinnaangilaq.

Angallannikkut aqqissuussinermik sunniuteqarluarnerusumik ineriartortitsissagutta piumasaqaataavoq angalanermi qitiusumik eqiteruffiusuni annerusumik suliniuteqarnissaq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqutaasussaavoq tikerartitsinermut allanullu usilersueqqittarnernut aningaasartuutit annikillisinneqarsinnaappata. Kalaallit Nunaanni immakkut silaannakkullu angallanneq aningaasartuuterujussuit nikeriarfeeruffianniittutut sunnerneqarsimavoq, ataveqaatitigut atortorisarutit pioreersut atorneqarnerunissaraluanik killiliisumik. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq Nuummi umiarsualivimmi pissutsit, immakkut angallassinermi tattoqisaartitsiviusoq. Containerinik angallassinernup annertusiartorneratigut usinik kiffartuusseriaatsinut nutaanik atortulersornissaq inissarlu annerusooq pisariaqartinneqalersimapput.

Nuuk illoqarfiit pingaarnersaattut angallannikkut aqqissuussinermi qitiusutut eqiteruffiuvoq, angallannikkut pisariaqartitsineq aallaavigalugu isigissagaanni. Taamatuttaaq Qaanaaq, Upernavik, Uummannaq, Ilulissat, Asiaat, Sisimiut, Narsaq/Qaqortoq aamma Tasiilaq/Ittoqqortoormiit nunap immikkoortuini pineqartuni angallannikkut qitiusutut eqiteruffittut inissisimapput. Naalakkersuisut anguniagarpaat inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut qulakkeerneqassasoq angallannikkut qitiusumik eqiteruffiusut sunniuteqarluartuunissaat peqatigisaanillu nunap immikkoortuini angallannermi aqqissuussinermik atuinissamut angalanermi aqqusaartakkatut atorneqassasut. Peqatigisaanik nalilersorneqassaaq iluaquttissarsisoqassanersoq kommunit kileqarfitik pitarlugit aqqiissuteqarfiusartussanik suleqatigiiffeqassanersut. Taamatuttaaq Naalakkersuisut isumaqarput siunissaq isigalugu Ilulissat aamma Nuuk angalanermi aqqusaartakkatut atorneqassasut nunat tamalaat akornanni silaannakkut angallavissanut attaveqarnermi aallaavittut, taakkunani timmisartunut mittarfiit tallineqarnerisigut.

Nunap immikkoortuini naalakkerusinikkut ingerlatsinermi suliassat

Naalakkersuisut anguniarpaat nunami tamarmi nunap immikkoortui patajaatsumik inissisimasunngorlugit ineriartortinneqarnissaat. Nunap immikkoortuini pitsaasumik ineriartortitsisoqarneranut takussutissatut naleqqiunneqassapput naalakkersuinikkut ingerlatsinermut tunngassuteqartut arlaqartut, matumani inuussutissarsiutinut, ilinniartitaanermut, akileraartarnermut kiisalu assartuineranut tunngasut ilanngullugit.

Umiarsualiviit nunaqarfippassuarni illoqarfinnilu inuussutissarsiutinut innuttaasunullu annertuumik pingaaruteqarput. Umiarsualiviit sunniuteqarluartut patajaatsullu najugaqartunut aamma sinerissamullu qanittumi inuussutissarsiortut naleqarnerulersitsiniarneranni annertuumik

pingaaruteqarput. Taamaalillutik umiarsualiviit tunngaviusumik attaveqaateqarnermi atortorissaarutaapput, nunap immikkoortuini angallassinernup aaqqissuugaaneranut pingaaruteqarluinnaramik.

Helikopterimik angallanneq nunap immikkoortuini pingaruteqarpoq, inuussutissarsiutilinnut, pisortat allaffissornikkut ingerlatsinerannut, peqqinnissaqarfimmut kiisalu najugaqarfinni isumannaallisaalluni upalungaarsimanissaq pillugu aaqqissuussinermut, nioqqutissat inuillu pilertortumik assartorneqarsinnaaneri angallanneqarsinnaannerilu. Sumiiffinni siukartuniittuni sikuunerani maannakkut helikopterit angallassinermi isumalluutissatuaapput. Angallasseriaaserli taamaattoq inuiaqatigiinnut aningaasartuutunik amerlasuunik nassataqarpoq, pisariaqarlunilu taartissaanik ujarlertuartaqarneq, helikopterinik atuineq annikillisinneqassappat.

Kiisalu nunap immikkoortuini angallanneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermut tunngatillugu suliasat Aaqqissuussaannermit isumalioqatigiissitat kommunet aaqqissuuteqqinneqarnissaannut atatillugu sulinerata inerneranut attuumassuteqarluinnarput.

Nassuiaat manna oqallittoqarnissaanut tunngavissatut saqqummiussiissutaavoq, angallannermullu politikkeriligassamut nalerassanik pisarialinnik pilersitsinissamut tunngaviusussaalluni. Politikikkut anguniagassatut siunnissaq inuiaqatigiinni aningaasaqarniarnikkut nalilersuinerni angusariumaakkanut aqutissiuissutaavoq, soorluttaaq aamma soqutigisallit tunngavilersuutit ilisarisinnaasaminnik aallaaveqarlutik sulisinnaalissasut. Oqallinnermi tunngavilersuutigineqartout pingaarnert tassaaq pingarput angallannermit aningaasartuutit millisarneqarnissaat aammalu angallannermit naleqqussaanerup 2006-imi aallartinneqarnissaa.

Kalalallit Nunaanni angallannerup qanoq aaqqissuunneqarnissaa pillugu isummersortoqaqarlunilu siunnersuuteqartoqarnikooqaaq. Taamaattumik aaqqissuussaannermit pissutsit misissuivigineqarlutillu ineriartortinneqarnissaasa tulleriiarneqarnissaat qanoq pingaarnersiorneqassanersut pisariaqartinneqarpoq. Siunniussaqaqarlunikkut sanaartugassat ataasiakkaat aammalu aaqqissuussaannermit naleqqussakkat tamakkiinerusumik nalilersuiffigineqarsinnaassapput, tamatumanilu inuussutissarsiornikkut, peqqinnissaqarnikkut aammalu inuiaqatigiinni aaqqissuussaannermit immikkoortortaqaqfiit soqutigisaat ilanngunneqassapput.

Siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu pilersaarusiortoqarnissaa qulakkeerneqassappat inatsisartut angallanneq pillugu isummersuuteqarnissaat pisariaqarpoq. Nassuiaat manna aallaavigalugu naalakkersuisut kissaatigaat siunissami angallanneq pillugu aaqqissuussinissami sinaakkutissat aammalu naalakkersuisut sutigut anguniagaqarnissaat pillugit angusaqarfiusussamik oqallisigineqarnissaat.

2. Aallaqqaasiut

”Angallannermut attuumassuteqartuni Naalakkersuisut maluginiarsimavaat, Kalaallit Nunaanni angallananerup ilusilersugaanerani isumalluutit atorineqartartut akisuallaartut, taakkulu ilaat innuttaasunut ikittuinnarnut iluaqutaasut. Naalakkersuisut ilanngullugu paasivaat attaveqaateqarnermi atortorissaarutinik ingerlatsinermi akinnerusunik atuisoqarsinnaanerani periarfissat nalilersorneqarnissaat ukiuni aggersuni pisariaqartoq.

Naalakkersuisut eqqumaffigaat angallannermut attuumassuteqartut inuiaqatigiinni ingerlatsiviusunut allanut sunniuteqartut, taamaatumillu isumaliutigeqqissaarneqartariaqartoq sipaarniutaasinnaasut aallajangersimasut suliniutigalugit piviusunngortinneqannginerini.

2003-mut Aningaasanut inatsimmi 2004-milu Aningaasanut inatsimmi sipaarniutissat aalajangiussaasut piviusunngortinneqassappata malunnaatilimmik kinguneqassapput. Sipaartutissat taamaattut maannakkumut isumaqatigiissuteqarfiusut pitsaangorpaannngortinneri kisiisa aqutitigalugit pissarsiarineqarsinnaanngillat, kisiannili angallannermut iluseqartitsineq sullissinerillu annertuumik allannngortiteriffigineqarnissaat pisariaqarluni.

Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat angallannerup nukittorsarneqarnissaa siunissarlu ungasinnerusoq isigalugu angallanneq pillugu ataatsimut tamakkiisumik pilersaarusiortoqarnissaa, angallasserup pitsaasumik aningaasatigut ingerlanissaa aammalu inuiaqatigiit isumalluutit pigisaat ajunnginnerusumik atorineqarnissaat qulakkeerlugu. Tamatumunnga atatillugu attaveqaateqarnermi atortulersuutit pisariaqartinneqartut avataanit aningaasalersorneqarsinnaannerannut periarfissat Naalakkersuisut ilaatigut misissorniarpaat, matumani Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallineqarnissaat ilanngullugit.

Qulaani taaneqartut isummerfigineqarneri aallaavigalugit angallananermut nassuiaat suliarineqassaaq Naalakkersuisut Inatsisartullu aalajangernissaminnut sakkugiumaagassaat angallannermuttunngasut pillugit pingaarnersiulluni tulleriiaarinermi atorineqartussamik.”

Qulaani allaaserineqartut 2004-mut aningaasanut inatsimmi nalinginnaasumik oqaasertaliussaapput, taakkulu Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaatip matuma suliarineqarnerani tunngavigineqarput.

Angallannermut attuumassuteqartuni sipaartutissat 2003-mi 2004-milu aningaasanut inatsisini takuneqarsinnaasut, piumasaraat maannakkut angallannermut iluseritinneqartoq annertuumik allannngortinneqartariaqartoq. Soorlu ataani takusassiaq 1-imi takuneqarsinnaasoq ukiukkoortumik

Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaat 2004

angallannermut aningaasaliissutit annikillilerneqartussaapput, taakkununga ilaalluni ingerlatsinermut tapiissuteqartarneq kiffartuussinissamillu isumaqatigiissutit annertuumik allannguuteqartussaassammata annertunerpaamik sunniutilimmik 2007 aallarnerfigalugu. Nunatta karsiata angallannermut ingerlatsinikkut tapiissutaasa ikilisinneqarnerat siunissami angallannerup aaqqiissuussivigineqarnissaa pillugu nalilersuutissanut pissutit ilagisussaavaat, tamannalu nassuiaammi atuarneqartussami eqqaasissutigineqartariaqarpoq.

Takusassiaq 2.1: Angallaanermi sipaarutissat aningaasanut inatsisit 2003 2004-lu malillugit.

Ukioq / Mio. kr.	2003	2004	2005	2006	2007
2003 - aningaasaliissutit	259	259	259	259	259
Missingersuutini iluarsiiissutit 2003		- 5	- 15	- 25	- 25
Missingersuutini iluarsiiissutit 2004			- 25	-40	-70
Piviusunngortitserernermi aningaasaliissutit	259	254	219	194	164

Pingaartinneqarpoq nassuiaat aqutigalugu ilisimasat pigineqareersut katersorneqarnissaat – ilaatigut misissueqqissaarnernit pioreersunit nalunaarusianiillu aammalu ilaatigut atuisunit kiisalu Kalaallit Nunaanni aallaaveqarluni angallassinermik isumaginnittartunit. Isumaqartoqarpoq, naalakkersuinikkut ingerlatsinermi takorluukkat aallaavigalugit, aaqqiissutissanik atoruminartunik pilersitsisinnaanermik inuussutissarsiummik ingerlataqartut ilisimasanik isumassarseriataarsinnaassutsimillu pigisaqartut. Tamakku kingunerannik Naalakkersuisut suliaassarilerpaat ataatsimut suut tamaasa isiginissaasa qulakkeernissaat, soqutigisaqartullu ataasiakkaat mattullutik anguniagaat naalagaliunnagit, kisiannili inuiaqatigiinnut ataatsimut tamanut iluaqutissaq anguniarlugu.

Innuttaasut tamarmik angallananerup ilusiligaanerani attorneqartarput – periarfissiissutinit atorneqarsinnaasunit aammali killiliussanit. Pisariaqarporli atuumaneqarsinnaasut aamma immikkuualuttut qanoq amerlatigisut ilaatinneqassanersut killilerneqarnissaat pisariaqarpoq. Sanaartugassanut siunnersuutigineqartartut ilisimaneqartut ilisimaneqannginnerusullu uani nalunaarusiami ilanngussorneqarsimanngillat. Pingaartinneqarpoq nalunaarusiaq sulinissami tunngavittut atorsinnaasasoq, tassa ima paasillugu; misissueqqinnissaq pillugu suleriaqqinnissamut pilersaarusiaq saqqummiunneqartoq naalakkersuisoqarfiup suleriaqqinnissaanut tunngaviliisuusinnassasoq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut naliliiffiginerat.

Inuiaqatigiit aningaasanik killeqanngitsunik isumalluutitik atugassaqaanngillat. Taamaattumik pisariaqarluinnarpoq aningaasaliiffissatut siunnersuuterpassuarnik pingaarnersiulluni tulleriiaarinissaq – suliniutissat ilanngullugit. Pitsaasumik tulleriiaarisoqassappat inuiaqatigiinni ingerlassat pitarlugit tunngaviusariaqarpoq pilersaarutit ataasiakkaat iluaqutissartaasa sanngeequtaasalu aqqissuussamik nalilersortarnissaat.

Naalakkersuinikkut ingerlatsinermi tulleriiaarinerup ingerlanneqarnerani, assersuutigalugu attaveqaateqarnermi atortorissaatit pilersaarusiart arlaqartut akornanni toqqartuisariaqarnermi, naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pissutsit aningaasaqarnermullu attuumassuteqartut qassit mianerisariaqarput. Mianerisassat taakku tassaasinnaapput avatangiisinut tunngasut aamma aningaasanut inatsimmut tunngasut, nunap immikkoortortaannut tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pissutsit imaluunniit aningaasalersuinissamut tunngasut mianerisassat kiisalu inuiaqatigiit atituumik isigalugit mianerisassat. Taakku ilai nalinginnaasumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerata nalilersorneqartarnerani ilaaaneq ajorput, naggataagulli aalajangiivinnissami tapertaliunneqartarlutik.

Taamaattorli inuiaqatigiit aningaasaqarnerat pillugu misissueqqissaarneq angallannerup pilersaarusiornissaata ingerlanissaanut tapiuvoq tigussaasoq erseqqinnerpaaq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut atasumik periuseriinariaqarpoq pitsaqaqutaasut sanngeequtaasullu qanoq naleqarnerat nalilerniassallugit – uanili nassuiaammi taamaallaat angallannermi ingerlaarfiit aqqaataa allanngortinneqarsinnaanerart qanoq naleqarnerat ersersinneqarsimavoq. Taakku tunulequtaralugit suliniutissatut siunnersuutit inuiaqatigiinnut naleqassusiart naatsorsorneqarsinnaavoq, taakkulu suliniutinut allanut sanilliussinermut atorineqarsinnaapput. Pingaaruteqarpoq erseqqissassallugu, suliniutissatut siunnersuutit ataasiakkaat kisiimiissinnaanngimmata, kisiannili aalajangiinnissami suliaq ingerlanerani imminnut sanilliunneqartariaqarmata aamma pingaarnersiulluni tulleriiaarneqartariaqarlutik angallanikkut attaveqarnermut atortulersuutinut allanut naleqqiullugit.

Siunissaq ungasinnerusoq isigalugu angallannermi attaveqaatinik atortulersuutinik isiginninnittalernerup, inuiaqatigiit aningaasaqarneranik nalilersuisarneq, oqaluttuarisaanermi pilersinneqarsimasumik tunngaveqartup, qimanneqarnissaa qularnaasavaa. Attaveqaatitigut atortulersuutit, siunissaq qanittuinnaq isigalugu aningaasarsiornikkut isumaliutinik tunngaveqartumik pigiinnarnariaqartut, kisiannili peqatigisaanik angallanikkut aningaasaqarnermut akornutaasumik allanngutsaaliisut, taamaalilluni ersersinneqarsinnaalissaapput inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu allanngortittariaqartut.

Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaammi matumani pilersaarusanut iliuusissanullu nalilersuinerit sukumiitsuussanngillat aamma siulittuilluni naatsorsuussianik paasiuminaatsunik il.il.¹ ilaqartinneqassanngillat. Soorunami taamaaliornikkut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kingunerisinnaasai suliniutissatut siunnersuutit ataasiakkaat mikisualutsigut naatsorsuusiugaanngilaq. Taamaammallu iliuuserisassatut siunnersuutit suliami inernerisassatut taamaallaat maannangaaq isigineqartariaqarput. Killiffimmi taamaattumi siunnerfissamik anguniagalimmillu suliniuteqarnissamut pisariaqartitsiffiusumi pilersaarutit ilaneqarnissaat taamungaannaanerusoq soqutiginaateqartarpoq, inuiaqatigiinni aningaasaqarnerup inerneriumaagassai nalilersorluanngikkaluarlugit.

Inatsisartut naalakkersuisullu aalajangivinnissaat qaniliartortillugu, aalajangernissamut tunngavissat kusassarneqassapput, annikitsualuillu ilanngussorneqassallutik. Pilersaarusalullu ingerlanneqarnerani maannakkumut akunnattoorutaasartut pilersaarusanut ataasiakkaanut attuumassuteqartut ilisimasaqarfiginerulersimassavavut. Nassuiaatip matuma siunertaraa angallannermi ineriartortitsinerup sinaakkusersorneqarnissaata isumagineqarnissaa, taamaammallu pilersaarusiata aalajangersimasut aalajangiiffigineqarnissaat siunertarineqanngilaq. Nassuiaammi ersersinneqarput pineqartut ajornartorsiuteqarfiusullu siunissami qaninnerpaami pingaarutilittut aalajangiiffigineqartussat.

Nassuiaatip tulleriinnilersornera.

Kapitali una sioqqullugu Naalakkersuisut angallanneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi takorluugaat allaaserineqarsimapput.

Kapitalimi tullermi, kapitali 3-mi, naalakkersuisut ukiuni tullerni 10-15-ini pingaarnertut suleriaqqinnissamut pilersaarusiartik saqqummiuppaat, taakkunanilu angallassinermi ineriartortuarneqarnissaanut iliuuserineqartussanik tikkuussinerit ilaapput. Suleriaqqinnissamut pilersaarusiap immikkuualuttortai kapitalini tullerni itisilerneqassapput.

Kapitali 4-mi angallannermi maannamut inissisimaffik eqqartorneqarpoq, tassanilu allanngortiteriffigineqarsinnaasutut nalilikkat sammineqarnerupput.

Kapitali 5-imi takussutissiorneqarput angallannermut immikkoortoqarfiup killeqarfigisai, tassunga ilanngullugu aningaasatigut killiussat. Tassa imaappoq, aningaasanut inatsimmut attuumatinneqartut, allaaserineqarsimavorlu iluseqartitsinermi allanngortitsinissamut suut periarfissaasut, killiliusat pineqartut akuerineqarnissaanut.

¹ Nuummi Ilulissanilu mittarfiit kisiisa pinnagit, taakkununga tunngatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naliliinerit ilaapput – sukumiissumik takussutissiorneqarput ilanngusaq 2-mi (A, B, C, D)

Angallannerup ilusaanut killiliussanillu ineriartortitsinissamut periarfissat allaaserineqareerpata, kapitali 6-imi tikinneqalaartussaapput sanaartornissamut pilersaarusiassatut siunnersuutissat, matumani Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniornissaq taamatullu Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallineqarnissaat ilanngullugit. Nassuiaammi immikkoortoq taanna naggaserneqassaaq sanaartugassanut aningaasaliissutissatut siunnersuutit takussusiorneqarput, tak. aningaasanut inatsit 2004, konto 80.00.80 – C-mik taallugu missingersuussiornermi naliliigallarnertut allattorsimasut.

Kapitel 7-imi takussutissiorneqarput avataanit aningaasalersuisinnaanermut periarfissat aamma namminersortut angallannermi sanaartukkanik pilersitsinermi peqataatinneqarsinnaanerat.

Kapitali 8-p imarai immikkoortukkaat aammalu aaqqissuussaanermi sinaakkusiussat akimorlugit siunissami ataqatigiissaarinissaq qulakkeerniarlugu isumaliutersuutit.

Kapitali 9-mi immikkoortukkaat aalajangersimasut killiffii nassuiaatigineqarput, pineqartullu angallassinermut pitsaasumut attuumaasuteqarlutillu ineriartorteqqinneqarnissaminnut pisariaqartitsipput. Taamatuttaaq nunat sanilerisatta angallannerup tungaatigut suleqatigineqarsinnaanerannik periarfissat eqqartorneqarput.

Naggasiutitut nassuiaatip pingaarnersai kapitali 10-mi eqikkarneqassapput.

3. Naalakakersuisut iliuusissatut pilersaarutaat

Angallannermut aningaasaliissutissanik pilersaarusiorneq piviusunngor-titsiniarnerlu piffissaq sivisooq atorlugu ingerlasarpoq. Ukiut 4-6 aalajangersunik ineriartortitsinissaq kissaatigigaanni, imaluunniit timmisartut Dash 7 ukiut qulit qaangiuppata taarserniaraanni, inernissaa ullumikkut eqqarsaatigereertariaqarput. Nalunngilarpulli aningaasaliissutissat killeqartillugit angallananermi iliuutsit tamaasa ataatsikkut allanngortinneqarsinnaangitsut – soorlu aamma tamatta paasisariaqaripput aningaasartuutit pissarsiassanut naapertuuttariaqarmata.

Kiisalu pingaartuuvoq nunatsinni atassuteqaatit ineriartornermut naleqqussarluartuusimanissaat. Taamaattumik Naalakkersuisut erseqqissarusuppaat atassuteqaasersuinerup pitsaasuunera ataqatigiissuuneralu inuussutissarsiutit ineriartortinneqarsinnaanerannut pingaaruteqarluinnartuummat.

Naalakkersuisut erseqqissarusuppaat pingaaruteqarluinnarmat aalajangiinissat ungasissoq isigalugu aalajangiisoqartarnissaa. Aalajangikkat patajaatsumik pissarsinarnerpaamillu inuiaqatigiinni peqataasunut pilersaarusiornissaq ungasissoq isigalugu tunngavissittarpaat politikkikkut aalajangiussat piviusunngortinnissaanni. Aalajangernissaq sivisuallaamik utaqsisikkutsigu piareersarnissap pisariaqartinneqartup kingunerissavaa ajornartorsiutaasinnaasut sulii ukiorpasuaru atuunnerat, imaluunniit ineriartornissamut periarfissat inuiaqatigiinnut iluaqutaasussat unitsillugit.

Naalakkersuisut siunnersuutigaat angallatseriaatsit assigiinngitsut piginnaaneqarfii pitsaaqutaalu iliuusissatut aallaavigineqassasut. Iliuusissatut pilersaarusiaq suliarineqarpoq angallatseriaatsit ataatsimik aallaavillit nukittorsarneqarnissaat, aningaasat atugassarititaasut eqqarsaatigalugit aammalu soqutigisat assigiinngissusiat imminnullu akerlilersorsinnaasut eqqarsaatigalugit. Naalakkersuisut iliuusissatut pilersaarusiarni kissaatigaat angallannerup nunatsinni periarfissaasa pigeriikkallu atorneqarnissaasa pitsaanerulersinnissaat.

Tulliuttuni iliuusissatut pilersaarusiani allaaserineqassapput angallannerup ilusaata nukittorsarnissaanut immikkoortukkuutaarlugit suut nukittorsarneqassanersut. Pingaaruteqarpoq oqaatigissallugu tulleriinnilersuineri takutinneqarmat Naalakkersuisut akisussaaffeqarfitik tulleriinnilersuisissimagaat, piffissamilli atuinermi qaleriittoortitsisoqartarsinnaalluni.

Fase 1: Angallannermi iliuutsit qaleriittoortitsinissat minnerpaamiitinneqarnissaat.

Fase 2: Mittarfiit ilusaannik allannngortitsineq aamma umiarsualiveqarnerup piorsaavigineqarnissaanut pilersaarusiassap aalajangiiffigineqarnissaa, sinerissami avammullu Danmarkimut nunanullu qanitatsinnut atassuteqaatit pitsaasuunissaat sammillugit.

Fase 3: Namminersornerullutik Oqartussat inuiaqatigiillu angallassinissanik pisisarnissaasa nalilersornissaat, tassunga ilanngullugit inernileriikkanik isumaqatigiissusiortarnerit inuiaqatigiinnilu pigisanik atorluaanissaq qulakkeerniarlugu.

Fase 4: Angallassinert akulikinnerullutillu ingerlatsisinnaanermillu nunap immikkoortuini ataasiakkaani pitsaanerulersitsinissaq

Fase 5: Qitiusumik angallannermik pilersaarusiorneq nukittorsassallugu angallatseriaatsillu naleqqussassallugit

Fase 1 aqutigalugu qulakkeerneqassaaq inuiaqatigiinni atugassarititaasut killillit atorluarneqarnissaat Kalaallit Nunaanni angallannerit imminnut qaleriiaartut annikillisaaviginerisigut. Kalaallit Nunaanni angallanneq ilusilersugaavoq angallannermi pisariaqartitsinerup annikissusiata angallassissutillu pisiarinerisa akisunerujussuata sunnersimasaannik. Inuiaqatigiit timmisartunut umiarsuarnullu aningaasaliissutaat atorluarneqartariaqarput. Piffissanngorpoq aningaasartuutit pissarsianut nallersuuttunngortissallugit.

Taamaattumik Naalakkersuisut iliuuseqarsimapput nunap immikkoortui ataasiakkaat kiffartuussivigineqarnerisa misissorneqarnissaannut, tassunga ilanngullugit Arctic Umiaq Line A/S, Royal Arctic Bygdeservice A/S, Nuka A/S KNI A/S-illu ingerlassaasa ataqatigiissaarneqarnerunissaat. Ilungersuutit tamakku kinguneraat naalakkersuisut juni-p 11-ani 2004-mi aalajangermata nunaqarfiit siunissami kiffartuunneqarnissaat suliffeqarfimmit KNI A/S-imit isumagineqalissasoq. Ilanngullugu aalajangiunneqarpoq tunngaviusumik aalajangiivinnissap atuutsilersinneqannginnerani naalakkersuisunut saqqummiunneqaqqaassasoq, tunngaviusumillu aalajangiivinnissap tamatuma siunnersuummi aningaasatigut ingerlatsinermi aammalu inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut tunngatillugu kinguneriumaagassaanik takussutissat kiisalu siunnersuummi immikkuualuttut kinguneriumaagai imarissagai.

Naalakkersuisut kissaatigaat sinerissami nunap immikkoortortaasa umiarsuartigut angallavigineqarnerat nukittorsarniarlugu, tamannalu pissasoq Namminersornerullutik Oqartussat Air Greenland A/S-illu Kujataani helikopterimik timmisartuussisarnermut isumaqatigiissutaat 31. januar 2005-mi naatinnagu. Naatsorsuutigineqarpoq nunap immikkoortuini umiarsuartigut

angallassinermi kiffartuussineq pitsaanerulertinneqassasoq. Ilanngullugu qulakkeerneqasaaq akuerineqarsinnaasumik helikopterimik sulianut aalajangersunut annaassiniarsinnaanermullu piareersimatitaqassasoq – tamanna ima paasillugu, nunap immikkoortuani helikopterimik aalajangersumik inissiisoqassasoq pisariaqartitsinermut naleqqussakkamik.

Naakersuisut nunap immikkoortortaqaafiini angallatinik ilaasortaatinik angallasisarnermi tapiissutit ullumikkut 50 mio. kr.-usut ikilinnissaanut kissaateqarput. Nunap immikkoortortaani angallatinik ilaasortaatinik angallasisarnerup timmisartuussisarnerit qalleqqavai, uulumikkullu Naalakkersuisut aqqummut ataasiinnarmut tapiissuteqartarput; tassalu Ilulissat – Upernavik aamma Qaanaaq. Nunap immikkoortortaani angallatinik ilaasortaatinut tapiissutit appartinnerisigut timmisartukkut angallannermi ilaasartutut tunuliaqutaasut nukittorsaavigineqassapput billettip akiata appartinneranik kinguneqartumik. Naalakkersuisut maannakkut eqqorneqartussanut isumaqatigiinniutigaat akuerineqarsinnaasumik iluaqutaasumillu marloqiusamik angallassinernup allanngortikkiartornissaanut. Naalakkersuisut isumaqarput nunap immikkoortortaani angallatinik ilaasortaatinik angallasisarneq niuernerpalaartumik suli annertunerusumik ingerlanneqartariaqartoq nunatta karsianiit tapiissuteqanngitsumik. Suleriaqqinnissami Arctic Umiaq Line A/S-ip sullissiviini amigartoorfiusuni kiffartuussinermik isumaqatigiissuteqarfiusimasuni qanoq agguataarisqaarsimanersoq pingaartutut qulaajaasoqarnissaa pisariaqarpoq.

Angallavinni nunap immikkoortortaani angallatinik ilaasortaatinik mittarfeqanngitsuni soorunami angalassinernik allanik imaluunniit qulimiuulinnik timmisartuussinerit annertusineqassapput. Aammattaaq apeqqutaalluinnassaaq Air Greenland A/S timmisartorluni akinik akuerineqarsinnaasunik qulakkeerinnissinnaanersoq ullumikkut ilaasortaatinut angallatinut ilaasartut billettip akiinik naleqquttunik pisisinnaaqqullugit. Misissuinerit isumaqatigiinniarnerrillu naammassineqarnikuunngillat. Nalilersuisoqarnissaanili pingaaruteqarpoq nunap silaannaallu qanoq ittuuneri pissutigalugit silaannakkut angallassisoqarneratigut annikitsumik sipaaruteqartoqarsinnaanera eqqumaffigissallugu. Sipaarutissat aalajangiiffigineqareersut piviusunngortinneqarnissaat landskarsip immatigut angallassinermut tapiissutigisartagaasa ikilisinneqarnerisigut pisariaqarpoq. Naalakkersuisut isertuussaqaarusunngillat siunissamilu angallassinermi aaqquissuussineq pillugu aqqissuussaasumik oqallittoqarnissaa aallartikkusuppaat.

Fase 2-mi siunissami mittarfiit umiarsualiveqarfillu ilusaat teknikkikkut periarfiusinnaasunut killissarititaasunullu nalimmassarneqassapput, nunap immikkoortuisa akornanni angalasarneq pitsaanerulersinniarlugu, anguniagaavorlu silarsuarmioqatitsinnut sanilliulluta ammaanerulerlutalu ataatsimooqatigiissinnaaneq. Annertuumik angallannermi pilersaarusiortoqartillugu nalinginnaavoq ukiut 50-it siumut pilersaarusiorneqartareernera, taamaaliornikkummi oqaluttuarisaanikkut pituttugaaffivut aningaasartuutillu ilusaat maannamut atuuttut qimakkiartorsinnaagatsigik.

Mittarfiit umiarsualiveqarfiillu ilusaannik nalimmassaanerup ingerlanera taannaanaatillugu isiginiarneqassanngilaq, isigisariaqarlunili nunap pilersaarusiugaaneranut pingaarnermut ataqatigiinnersoq, angallatseriaatsimut ataatsimik aallaavilimmut eqqarsaatit (fase 1), kommuninilu allanngortiterinerit nunanullu qanitarisatsinnut angallassissutitut naleqqussaanikkut. Timmisartunut suluusalinnut ilaasartut amerlassusiat allanngussappat mittarfiit tallineqarnissaannut nalilersuisoqartariaqarpoq.

Mittarfiit ilusaannik allanngortitsisoqassappat piumasaqaataasaaq tunngaveqarluartumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqutaanissaanik takutitsisoqartariaqartoq pingaartumik pilersaarutit ingerlatsinermi aningaasartuutissartaannut iluaqutaasussat eqqarsaatigalugit.

Timmisartut Dash-7 atorunnaarsikkiartornissaat siunissami mittarfiit naleqqussarnerannut aalajangiisuusaaq; eqqumaffigineqartariaqarporli naatsorsuutigisariaqaratsigu suli ukiuni 10-15-ni atuussinnaasut. Sumut ingerlanissamut aalajangernissaq pisariaqalerpoq, taamaalilluta tuaviupilunnerup piliaanik akisunaarinissaq pinngitsoortissinnaagatsigu. Qitiusumik aalajangiisartut akisussaaffigaat siunissami angallannerup patajaatsup pilersinnissaa.

Umiarsualivinnik inerisaasoqarnissaanut tunngatillugu pilersaarusiap naammasseriikkap 2005-p naalernerani saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Fase 3 –mi Naalakkersuisut nalilersussavaat qanoq iliornikkut angallasinermi kiffartuussinernik Namminersornerullutik Oqartussat inuiaqatigiillu pisisarneri nalimmassarneqassanersut, nunatta karsiata aningaasaatai pisariaqartitsineq naapertorlugu iluaqutaanerusunngortinniarlugit.

Akissaq iluaqutaanerusussaq kiffartuussinerlu pitsaanerpaaq angujumallugu pisariaqarpoq angallassisuusut ingerlatsinerat arlaatigut nalimmassaavigissallugu. Niuerfinni unammillerfiusuni periaatsit tunisanut, pitsaassutsinut, akinut atugassarititaasunullu nalimmassaasarnerit aallaavigissallugit sakkussatut pitsaanerpaapput. Kalaallit Nunaannili ajornartorsiutaavoq angallanneq aalajangersunik annertoqisunik aningaasartorfiummat, pisisartut atuisut amerlanatik assartuinnermilu niuverfiit allat ungasillutik. Tamakku kattunnerisa kissaatigisatut unammeqatigiissitsisinnaaneq nalimmassaasinnaanerlu pakkersimaarsimavaat. Naalakkersuisut suliap ingerlanerani nalilersortuassavaat qanoq iliornikkut unammeqatigiinneq pitsaanerulersinneqarsinnaanersoq imaluunniit suliffeqarfiit kisermaassisuusut pisortatigoortumik nakkutigineqarnissaasa qanoq pisariaqartiginera qulakkeerniarneqartariaqarnersoq. Aallaqqaammut iliuusissatut pilersaarummi ima iliortoqarniarpoq:

- timmisartukkut ilaasut amerlanerusut, taamaaliornikkut Kalaallit Nunaanni angallassiviit nunani allamiut timmisartuutileqatigiivinut soqutiginarulersillugit,
- Nuummi Ilulissanilu mittarfinnik talliliinikkut nunat allat timmisartuutaannit tikiffigineqarsinnaangorlugit Air Greenland A/S-ip angallassinermut aqqissuiffii apeqqutaatinnagit.

Namminersornerullutik Oqartussat angallassinermi kiffartuussinernik pisisarneranut tunngatillugu Naalakkersuisut aalajangiusimavaat neqerooruteqartitsisarnermut qulakkeerineqartariaqartoq, neqerooruteqartut unammillerlutik neqeroorsinnaangorlugit – imaluunniit paasissutissiilluni – Namminersornerullutik Oqartussanit immikkut akuersissutinik piffinni aalajangersimasuni angallassinissamik nalunaaruteqarsinnaatillugit. Pingaartuuvorli isumaqatigiissutaasussani ilusiliisarnissaq angallassineq timmisartuutileqatigiinnit pisariaqartitsinermut naleqquttumik nalimmassaanikkut. Billettit akiisa aalajangerneqartarneri eqaallisarneqartariaqarput taamaaliornikkut ukioq naallugu pissarsissutaanerusumik angalatitsisoqarsinnaangorlugu.

Kiisalu oqimaalutartariaqarpoq, qanoq iliornikkut periarfissaqarsinnaanersoq angalatitseqatigiit perfiarfissillugit angallassivinnik arlalinnik ataatsimut neqerooruteqarsinnaanermut. Taamaaliornikkut angalatitseqatigiiffiit periarfissaqalissapput ataatsikkut arlalinnik ingerlatsinissamut suleqatigiissitsisinnaanermullu. Kiisalu sivisunerusumik atuuttussamik isumaqatigiissuteqartarnikkut ungasinnerusumut pilersaarusiorneq anguneqarsinnaasoq taamalu pioreersunik atorluaaffiusunngortissinnaallugu.

Eqqarsaatigineqartariaqarpoq kisermaassilluni akuersissuteqarfiit iluaqutissaq anguniarlugu akinut atugassanullu sunniuteqaqataanissamut piумаqaaserlugu akuersissutip tunniunneqartarnissaa, tassa maannamut angallassiffiusuni tamani imaluunniit ilaannaanni. Air Greenlandip pissutsit maannamut atuuttut aallaavigalugit kisermaassisuunera nassuerutigisariaqarpoq, siunissamilu nakkutilliivigineqarlualernissaa qulakkeerneqartariaqarpoq.

Suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut eqqarsaatigalugit aningaasartuutaasartut paasinartuunissaat qulakkeerneqartariaqarput. Tamatumani sakkutut nunani allani pissutsinut naleqqersuussisarneq atorineqarsinnaavoq.

Fase 4 –mi Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat angallassinermi aqqissuussineq pitsaaneq, tassuuna angalaneq eqaannerusoq nunallu immikkoortui ataasiakkaat iluini suleqatigiilluartoqaqqullugu. Taakkununga assersuutaasinnaapput Sisimiut – Kangerlussuaq aamma Narsarsuaq – Narsaq – Qaqortoq akornisigut aqquserniornissanut pilersaarutit.

Apeqqutaalluinnarporli aalajangiinissamut tunngavissanik tamakkiisunik peqarnissaq. Qularutigineqassanngilaq maannakkumut takussutissaagallartut malillugit pilersitsinissamut aningaasartuutissat annertussaqsut, soorluttaaq aamma malitsigisaanik ineriartortitsinermi aningaasaliisoqartariaqarlunilu ingerlatsinermut aserfallatsaaliinermullu aningaasartuuteqartoqartarnissaa eqqumaffigineqartariaqartoq.

Aappaatigulli Naalakkersuisut arajutsisimanngilaat ineriartortitsinermi periarfissanik ammaassinissaat.. Taamaattumik aningaasartuutissat pissarsiassallu sulililersortariaqarput.

Naalakkersuisut kissaatigaat Sisimiut Kommuniat, Narsap Kommunia Qaqortullu Kommunia aalajangernissamut tunngavissarissaarnissamut suleqatigineqarluarnissaat aalajangiisoqartinnagu suliaassallu aallartinnginnerani.

Namminersulernissamut Ataatsimiititaliarpuq Isumaliutissiissutaata innersuussutigisaattut siusinnerusukkut oqaatigineqareersutut Naalakkersuisut nalinginnaasumik isumaqarfigaat, kommunit atassuteqaasersuinnermini ineriartortitsinermut annerusumik akisussaaffilerneqartariaqartut, taamali periuseqalernissaq utaqqisinneqartariaqartoq kommunit iluarsartuusseqqinnissartik eqqarsaatigereerpasut immaqalu piviusunngortitsererpata kommunit arlallit imminnut kattussinnaanissaat ilanngullugu.

Fase 5 –imi Naalakkersuisut sammivaat qitiusumik angallannermi piareersaasiortarnerup nukittorsarneqarnissaa. Angallannerup pilersaarusiortarnerani ungasinnerusoq eqqarsaatigissallugu pisariaqarpoq - angalatitsisunuinnaanngitsaq – aammali inuiaqatigiinnut tamaginnut attuumassuteqartuni. Tamatuma nukittorsarneratigut inuiaqatigiit pisariaqanngitsumik aningaasartuutissaralut sipaarneqarsinnaapput. Ungasissumut isigisinnaanngornikkut angalatitseqatigiiffiit aningaasarsiorfigisinnaasatik takusinnaanngussavaat. Taamaallutillu ingerlatseqatigiiffiit iliuuseqarnissamut patajaatsumillu tunngavilimmut aningaasaliissuteqarsinnaalissapput.

Pisinnaasaqarfiit qaffakkiartortillugit immikkullu ilisimasallit Naalakkersuisut Inatsisartullu siunnersuisoritillugit pisariaqarpoq Kalaallit Nunaanni angalatitsinermik ingerlaqartut iluaqutaasumik oqalliseqataanissaat angallannerup ineriartortinnerani aamma killiliiffiusinnaasuni. Inuiaqatigiinnguit kalaallisut ittut immikkorluinnaq ilisimasalinnik oqaloqateqarnissamut sanarfiisinnaagajunngillat. Aamma tassani periarfissareriikkavut atorniartariaqarpavut sapinngisaq tamakkerlugu.

Aaqqissuussaanikkut angallannikkullu aaqqissuussinerit pisariaqartitat siunissami qulaajaaffigineqartarnissaat eqqarsaatigallugu misissueriaatsinik elektroniskiusunik pilersitsinissaq eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

Pilersaarut angallannerup ilusaanik ukiuni tulluuttuni 15-ini ineriartortinnissaannut matumuuna oqallisissanngorlugu saqqummiunneqarpoq. Naalakkersuisut neriutigaat suliniutissanut pilersaarusiaq Inatsisartuni politikkikkut tapersersorneqarluarumaartoq, taamalu angallannerup pilersaarusiornissaa patajaallisillugu.

4. Angallanneq ullumikkut

Maannakkut angallasseriaaseq oqaluttuarisaanerup sunniineraneerpoq aammali akisussaasut aalajangiisernerisigut tulleriarinerisigullu pilersitaalluni.

Marlunnik periarfissaqartitsineq

Kalaallit Nunaat ukiuni qulikkuutaani sisamani kingullerni pisortatigoortumik marloqiusamik angallassisoqarsimavoq tassaasunik timmisartukkut umiarsuartigullu angallassineq. Periutsit marluk taakku pisortanut akisoqisut atuisut akiliutaasa qaffasippallaannginnissaannik siunertallit ingerlatsilluarfiupput. Soorlu ataani tabel 1-imi takuneqarsinnaasoq Inatsisartut 2004-mut Aningaasanut Inatsisaanni 246 mio. kr. toqqaannartumik ilaasumut nioqqutissallu angallananerannut tapiutitut immikkoortinneqarsimapput. Taakkununggalu ataasiakkaat angalanermut assartuinemullu akiliutaat ilanngunneqartussaapput.

Tabel 4.1: Pisortat marloqiusamik ingerlatsinermut akiliutaat. Inatsisartut 2004-mut aningaasanut inatsisaat 1.000 kr.

Mittarfeqarfiit	20.850
Helikopterit timmisartullu sullissinermut isumaqatigiissutit	106.400
Timmisartortitsineq tamaat ataatsimut	127.250
Umiarsuit ilaasartaatitut atornerannut	65.600
Nunatsinni umiarsuartigut usinik angallassineq	53.200
Umiarsuakkoortitsineq tamaat ataatsimut	118.800
Ilaasunik usinillu angallassineq tamaat ataatsimut	246.050

Paasissutissiisut: Ineqarnermut Attaveqaqatigiinnermullu pisortaqaarfik .

Aningaasartuuteqarpallaarneq pissutigalugu siunissami periuseq ataaseq marlunnilluunniit atorneqassanersut pillugit ilaatigut oqallisigineqartarnera eqqumiigineqarsinnaanngilaq.

Kalaallit Nunaanni angallasseriaaseq ataaseq atorneqartoq oqartoqarsinnaagaluarpoq, timmisartukkummi angallassineq umiarsuarnisulli sumiiffiit ukiullu qanoq ilinera eqqarsaatigalugit killilersorneqanngilaq (sikuusarnera). Umiarsuartigut angallassineq timmisartukkoortitsinermut tapertaavoq, angallannaerup tamarmiusup 35-40%-ia tigummillugu sumiiffinnilu niuernermi malunnaateqarnerpaajulluni.

Sumiiffinniit ilaasunik avammut angallassineq tasaanerarneqartarpoq atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnermi mittarfinni Kangerlussuarmiit Narsarsuarmiillu piareersarlugu aaqqissuunneqartarpoq illoqarfiillu akornanni annikitsumik atassuteqaataasoq.

Taamaattumik oqaluttuarisaanermi suliassat agguataarneqarneranni umiarsuit atlantikukkoortaatit maannakkut Kitaani illoqarfiit toqqaannartumik atassuteqarfigineqarneranni atorneqartarput.

Umiarsuartigut silaannakkullu angallassineq – mittarfiit umiarsualiviillu

Angallananermi aningaasartuuteqarpallaarneq pissutigalugu periutsit marluisut taakku pitsanngorsaaffiginiarlugit suliniuteqartoqarsimavoq.

Umiarsuit ilaasartaatit, nunap immikkoortuini ingerlaartartut, nutarterneqarsimapput tamatumalu kinguneranik Arctic Umiq Line A/S isertitaqarnerulersimavoq. 1997-imi akiliut 60,7 mio.kr-iusimavoq, 2004-milu aningaasanut inatsimmi 65,6 mio.kr.nik immikkoortitsisoqarsimalluni. Nunap immikkoortuini ilaasunik angallassineq ukiumut nunatta karsianiit 50 mio. kr-nik tapiiffigineqartarpoq.

Usinik angallassineq Kalaallit Nunaannit Kalaallit Nunaannullu aammalu illoqarfiit annerusut akornannut kiisalu nunaqarfiit illoqarfiillu minnerusut usinik angallassivigineqarnerinut agguataarneqarsimavoq. Illoqarfiit annerusut usinik angallassivigineqarnerat Namminersornerullutik Oqartussat Royal Arctic Line A/S-illu kisermaassilluni angallassisussaananeramik isumaqatigiisummik tunngaveqarpoq. Kalaallit Nunaanni illoqarfiit isumaqatigiisummi ilaatinneqartut Royal Arctic Line A/S-ip pilersortussaataavai.

Nunaqarfinnut illoqarfinnullu minnerusunut usinik angallassineq kiffartuussinissamik isumaqatigiissut malillugu ingerlanneqarpoq, ukiunilu kingullerni ukiumoortumik isumaqatiginninniutigineqartarpoq. Kiffartuussinissamik isumaqatigiissut Namminersornerullutik Oqartussat Royal Arctic Line-llu immikkoortuata Royal Arctic Line Bygdeservice A/S-p akornanni isumaqatiginninniutiginiarneqartarpoq. Umiarsualiviit nunaqarfiit kiffartuunneqarnerannut isumaqatigiissuteqarfiusut tamarmik containerersorfiunngillat, containereeqqa (MC) umiarsualiviit ilaanni atorneqartut eqqaassanngikkaanni. Nunaqarfiit kiffartuunneqarneranni usit annikitsualukkoortuupput anngussivissallu nunaqarfittulli amerlatigalutik.

Umiarsualiviit nunap atassuteqaasersorneranut pingaarutilerujussuupput, nassiussammi illoqarfinnut nunaqarfinnullu tamarluinnangajavimmik immakkoortinneqartariaqartarmata. Umiarsualiviittaaq aalisarnermi tulaassuiffiupput ilaasunullu annertoqisumik atorneqarlutik. Taamaattumik umiarsualiviit sullissiffiulluartut ulorianaateqanngitsumillu ingerlasut inuiaqatigiinnut pingaarutilerujussuupput.

Umiarsualiviit illoqarfinni 16-iniipput² talittarfeeqqallu aalisakkanullu tulassuiviit nunaqarfinni 60-iniillutik. Taliffiusinnaasut katillutik 185-upput tassaallutik imarpikkoortaatitut umiarsualiviit, aalisakkanut tulaassiviit, nunaqarfinnilu puttasuliat, puttasut, pituttortarfiit, puttaqutit il.il. Taakkulu saniatigut umiarsualivinni naaralaartitsiveqartiterpoq.

² Qaanaaq illoqarfinni talittarfeeqanngitsortaavoq.

Umiarsualivinnik sanaartorneq 1950-ikkunni aallartippoq suliffissuaqarnermullu inatsit 1959³-meersoq malillugu annertusarneqaqqilluni. Sanaartorneq taamanerniit eqikkaajartorneq usinillu ilaasunillu angallassineq pitsanngoriartortillugu annertusarneqartuarput, kingullermillu tamanna takuarput angallassineq containeritigut ingerlanneqalermat.

Containerinik tigusisinnaanissamut naleqqussaaneq 1990-ip aallartilaarnerani ingerlanneqalermat aningaasaliissutit amerlasimaqaat. Taamanikkorniilli ukiut tamaasa aningaasaliisarneq annikilliarortinneqarsimavoq, maannakkullu piorsaaqqinnissaq pisariaqarluinnalersimavoq. Tamatuma erseqqissaatigineqarnissaa pisariaqartinneqarpat umiarsualivinnik piorsaasoqarnissaa pillugu inuiaqatigiinnut aningaasartuutaasussat pillugit nalunaarusiaq 2003-meersoq Ineqarnermut Aaqqissuussaanermullu Pisortaqaarfimmut piniarneqarsinnaavoq.

Nunap immikkoortuini suluusalinnut mittarfiliortiterneq piffinni marlunni ingerlanneqarsimavoq. Mittarfiliortiternissaq politikkikkut aalajangerneqartinnagu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut naatsorsorneqaaqarsimapput. Sanaartornerup immikkoortuata aappaani mittarfiliortiterneq inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaanngitsoq ilisimaneqareerpoq.

Nunap immikkoortuini mittarfiliortiternermi siunertaasut ilagisimavaat S61 helikopterit akisoqisut atorunnaarsikkiartorniarlugit suluusalillu ilaasoqarsinnaanerat annertusarlugu. Taamanikkut suluusalinnut mittarfiliortiternissaq aalajangiunneqarmat ilaasut angallanneqarneranni nalunaaquttap akunneranut S61-ip atorneqarnera Dash-7-imut naleqqiullugu sisamariaammik akisunerunera aalajangiisuutinneqartarpoq. Nalunaaquttap akunneranut timmisartornerit akeqatigiiginnangajapput, Dash-7-ili marloriaammik sukkaneruvoq marloriaammillu usisinnaassuseqarluni.

Sumiiffinni assigiiinngitsuni mittarfilersuinissami tunulequtaasut annersaraat paasissutissat Grønlandsfly A/S-imeersut (maannakkut Air Greenland A/S-usumit), taamanikkummi pisortaasut nalilerpaat, S61-helikopterimik atuineq ukiualuit ingerlanerinnaanni killilersorneqalersinnaasoq. Periarfissap aapparaa akisuneroqisunik Super Puma helikopterinik pisiortornissaq, naak tamanna ingerlatsinermi aningaasartuutitut malunnaatilimmik annikillisaasuunaviannngikkaluartoq. Maannakkulli S61 helikopterit sulii atorneqartuutut paasivarput.

Pisortat ingerlassaannik Kalaallit Nunaanni nunaqarfiit illoqarfiillu tamaasa neqeroorfigisinnaajumallugit ullumikkut 59-nik mittarfeqartiterpoq. Taakkunannga aqqaaneq marluk suluusalinnut miffiusinnaapput sinnerilu helikopterinut miffiusinnaallutik. Miffiusinnaasunit

³ Suliffissuaqarnermi inatsisikkut periarfissiissutigineqarpoq aalisakkerineq tarajorterinerinnaajunnaarluni panertitsiviinnaajunnaarlunilu suliffissuaqarninnguutivissasoq raajanik uutiteriviliornikkut qerisunillu aalisakkanik tunisassiulernikkut. Suliffissuit pilersinneqartut sullissilluarsinnaanerusunik umiarsualiveqarnissartik pisariaqartippaat.

59-usunit 32-ni ilaasartut 2002-mi ukiumut 500-t ataassimasarpaat. Sanilliussisinnajumalluta oqaatigisinnavarput 2002-mi Nuup Ilulissallu mittarfiini ilaasut 36.100-it aamma 16.287.it amerlassuseqarsimapput.

Sinerissami timmisartukkut angallassineq unammeqatigiiffiusinnaangortitaavoq

”Angallannerup ilusaa pillugu nassuiaat” inatsisartuni 1998-imi ukiakkut suliarineqarmat Naalakkersuisut pisinnaatinneqarput timmisartorfiusartut iluanaaruteqarfiusut unammeqatigiiffinngortissinnaallugit. Aqqutillu amigartoorfiusartut – pingaartumik helikopteriinnarmik ingerlaarfiusut – tassunga atatilugu kiffartuunneqarnissaat pillugu isumaqatigiissusiortoqassasoq, taamaaliornikkut marloqiusamik tapiissuteqartarneq pinngitsoortinneqarsinnaassammat.

Aqqutini amigartoorfiusartuni kiffartuussinissamik isumaqatigiissusiortoqarnera taamanikkut Naalakkersuisuusut politikikkut ilusilersuinerannut naleqqulluarpoq, tassa angallannermi tapiissutaasartut aningaasartuutit eqqorlugit Namminersornerullutik Oqartussaniit tunniunneqartarnissaat erseqqissassallugu.

Ilaatigut pisortatigut helikoptereqarnermut tapiissutaasartut aningaasartuutitut naleqquttumik inuiaqatigiinnullu iluaqutaanerpaamik aaqqqineqartarnissaat qulakkeerniarlugu, Naalakkersuisut helikopterimik timmisartuussisarneq avammut suliariumannittussarsiornissaannut taperseerqarput.

Naalakkersuisut helikopterimik angallassinermi tapiissutaasartut 1. januar 2001 peerneqareersimanissaat siunniussimavaat. Anguniagaq taanna piviusunngortissinnaajumallugu timmisartortitsiviit amigartoorfiusartut tassanngaanniit kiffartuussinissamut isumaqatigiissusiorfigineqartalissasut, tamannalumi anguneqarpoq.

Timmisartukkut tapiissuteqartarnerup atorunnaarsinneratigut akit nutaat Kalaallit Nunaanni helikopterimut mittarfinnut mittarfinnullu atorneqartunut akiliuteqartarneq atortinneqalerpoq. 1. januar 2001 Kalaallit Nunaanni timmisartorfiusartut amigartoorfiusut tamarmik isumaqatigiissusiorfigineqareerpata Inatsisartut 2001-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaanni 30-40 mio. kr. ukiumut amigaataalersussaapput tassaallutillu amigartoorfiusumik timmisartorfiusunut tapiissutissat. Taakku matussuserneqassapput atuisut akiliuteqarnerulernerisigut Mittarfeqarfinnullu aningaasaliissutaasartut annikillilernerisigut. Taamaalilluni timmisartunut ilaasartut ataasiakkaat aningaasartuutitut mittarfeqarfinnut attuumassuteqartunut Mittarfeqarfiit aningaasartuutigisartagaannut matussuseeqataasalissapput.

Atlantikoq qulaallugu timmisartortarnermi Kalaallit Nunaanniit Danmarkimut billetsit akii 225-245 kr. missaanni qafanneqarput. Sinerissami angallannermi akiusut qularnaarneqavissimanngillat, qanorlu iliortoqarumaarnersoq nalunarallarpoq, ilisimanngilarpummi unammillertoqalernermi timmisartortitseqatigiiffiit qanoq iliuuseqassamaarnersut qanorlu akilersuisitsiniarnersut. Sinerissami timmisartortitsisarnermut aningaasaliissutaasartut allanngungaarsimanngimmata billetsitut akigitinneqartut aamma allanngungaarnavianngitsut naatsorsuutigineqarsimavoq. Sunaaffali taamaassanngitsoq, sinerissamimi timmisartortitsinerup iuernerpalaartunngortinneqarneratigut angorusutaagaluit sunniivigineqanngilaq, naak tamanna mittarfeqarfinni akitsuusiinermik tunngaveqarnerugaluartoq. Niuerpalaartunngortitsiniaraluarnermi unammilleqatigiinneq kissaatigineqartutut pilersinneqarsinnaasimanngilaq.

Atuisut isaannit isigalugu akit naleqqunnerpaat kiffartuussinerlu pitsaanerpaq anguniarlugu, timmisartortitseqatigiiffiit ingerlatsinerat allatigut allannguuteqartinneqartariaqarpoq. Naleqqussaanissamut sakkussatut pitsaanerpaatut isigineqarsimavoq unammilleqatigiinnerup pilersinnissaa. Ajornartorsiutaapput Kalaallit Nunaanni aningaasartuutaasartut aalajaangersimasut qaffasippallaarnerat, kiffartuussassat ikippallaaqimmata angallassivinnullu allanut ungasippallaamut inissisimagatta. Tamakku tamaasa kattutaarlugit unammeqatigiissitsinissamik kissaataagaluq pilersikkuminaatsorujussuusimavoq.

Timmisartukkut angallannermi kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqartarnermi ukiuni siullerni misillittagarilersimasat

Isumaqatigiissutigineqartut tunulequtaralugit pingaartumik helikopterimik angallassineq eqqarsaatigalugu 2001-miit 2003-mut amigartoorutaasumik timmisartuussisarnermut paasissutissanik erseqqissunik pigisaqalersimavugut. Kiffartuussinissamillu isumaqatigiissusiortarnertigut aningaasartuutaasartut erseqqinnerulersinneqarsimapput. Ilanngullugu ilaasartut amerlassusiat, usit annertussusiat aningaasartuutillu takussutissiorneqarsinnaanngorsimapput, taamalu nunap immikkoortuini assigiinngitsuni allaanerumik iliuuseqarnissaq periarfissiuussimallugu, tamanna politikkikkut kissaatigineqassappat.

Tulliullugit saqqummiunneqassapput immikkoortoqarfinni assigiinngitsuni aningaasartuutaasartut annertussusiat, piffinni niuerneq aallaavigalugu pisortatigoortumik timmisartortitsiviusinnaanngitsuni.

Ataani tabelimi amigartoorfiusumik timmisartorfiusartuni ineriartorsimaneq takussutissiorneqarpoq.

Tabel 4.2: Amigartoorutaasumik timmisartorfiusartut takussutissiornerat. 2001 – 2003.

	Ilaasut Amerlassusiat	Usit Ton	Allakkat Ton	Agguaqatigiissillugu billetsip akia Kr.	Tapiissut billetsimut Kr.	Billetip akivia Kr.	Tapiissut billetsimut %
2001	69.392	1.094	571	711	1.079	1.790	60,3
2002	76.836	1.117	591	777	1.075	1.852	58,0
2003	68.396	973	552	777	1.212	1.989	61,0

Pissarsivik: Attaveqaateqarnermut Ineqarnermullu Pisortaqarfik.

I bilag 1, tabel B, timmisartuussinermi isumaqatigiissutit ataasiakkaat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat 2003-mi akiliutaat takussutissiorneqarsimavoq. Soorlu takuneqarsinnaasoq 2003-mi amigartoorutaasumik timmisartorfiusunut isumaqatigiissutini qulinik nalimmassaasoqarsimavoq, ingerlatsivinnut pingasuusunut akiliut 104 mio. kr-ulluni. 2003-mi pisortat timmisartortitsinerannut aningaasartuutit 176 mio. kr-ngajaasimapput. 72 mio. kr. nikingassutaapput, sullissivimmillu atuisunit ilaasunillu matuneqartussaallutik.

Tabel C bilag 1-im i immikkoortoqarfinni ataasiakkaani ilaasut amerlassusaat usillu angallanneqartut allakkallu 2003-meersut annertussusiat takutinneqarpoq. Billetsit suliarineqartut tamarmik akeqarput, akilli taassuma timmisartorneq tamakkiisumik akilernerq ajorpaat – tassa akiviusut eqqarsaatigalugit. Isumaqatigiissummi akiliummut angallassallu annertussusiannut Namminersornerullutik Oqartussat ilaasunut ataasiakkaanut tapiissutissaa naatsorsorneqartarpoq, agguaqatigiissillugulu ilaasoq nassataalu 93 kg-usarput. Akiviusumut naleqqiulluni tapiissutaasartoq 31,2%-ip 97,6%-illu akornanni nikerarpoq, immikkoortoqarfiillu agguaqatigiissikkaanni 61,0%-ulluni.

Siunissami anguniarneqassaaq immatigut angallassinermi aningaasartuutaasartut erseqqinnerulersinneqarnissaat.

5. Aningaasaqarneq ilutsinillu allanngortitsineq

Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera maannakkut suli aalisarnermut pituttorluinnarsimavoq raajallu akiisa appasittuarnerata kingunerisaanik, ilutsinik nalimmassaanissaq inuussutissarsiutinillu namminersortunik nutaanik aallartitsinissaq suli siunissami pisariaqartippaa. Taamaalluni minnerunngitsumik inuussutissarsiutitigut ingerlatat allat – taakkununga takonariartitsisarneq ilaalluni – Kalaallit Nunaanni ineriartortitsinissamut qulakkeerinnittussanngorput⁴.

Aningaasaqarnerup imminut nammassinnaalernissaanut siunertaqarnermut ilaatillugu 2003-mut Inatsisartut Aningaasaqarnermut aamma 2004-mut Aningaasaqarnermullu Inatsisaanni ingerlatsinermut tapiissutit allanngortinniarlugit ilinniagaqarnermut inuussutissarsiutinillu siuarsarnissaannut nuutsinneqarnissaat akuersissutigineqarpoq.

Annikillilerinerit pisortanit ilaannakorumilluunniit pisortanit tapertaqarluni angallassineq ajornerulersinnagu naammassineqarsinnaanngillat. Angallannermut tunngatillugu Naalakkersuisut Kalaallit Nunaanni angallannerup ilusilernerqarsimaneranut aningaasarpasuit atorneqartarnerat pingaartippaat, taakkulu ilaat innuttaasut ilaannaarannguinit iluaqutaasarlutik. Naalakkersuisut ilanngullugu isumaqarput ukiuni aggersuni angallannerup ilusilersugaanerani akikinnerusunik aqqiisoqarsinnaaneq pisariaqartinneqalersimasoq.

Angallannermi ingerlatsinermut tapiissutit angallannermi ingerlatsisunut assigiinngitsunut kiffartuussinissamik isumaqatigiissutinut atorneqarput atuisullu akiliutaat apparsimaartinneqarlutik. Aningaasaliissutinik ilasisariaqartarneq 2003-mut Aningaasaqarnermut aamma 2004-mut Aningaasaqarnermut inatsimmi aningaasaliinissat ilusiligassaapput qanorlu kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit allanngortinneqassanersut aalajangerneqartussaallutik. Ullumikkutut kiffartuussineq angallassinermik ingerlassaqartuniit akikinnerusunngorlugi pisiarisinnaanngilarput taamaammat suut kiffartuussinissamik isumaqatigiissummi ilaajunnaarsinneqassanersut aalajangiiffisariaqarpoq. Isummersuutini naatsorsuutigineqassapput nunap silaannaalu qanoq ittuuneri kiisalu sumiiffinni tamani helikopteritigut upalungaarsimasoqartarnissaanik ukioq kaajallallugu pisariaqartitsisarneq.

Tabel 5.1: FL 2003 aamma FL 2004 malillugit sipaarutit

Mio. kr.	2003	2004	2005	2006	2007
2003-mut aningaasaliissutit	259	259	259	259	259
AI 2003-mit aningaasaliissutit iluarsiissutit		- 5	-15	- 25	- 25
FFL 2004-mi iluarsiissutinut ilusaat			- 25	- 40	- 70
Sipaarutissat inissereerlugit aningaasaliissutissat	259	254	219	194	164

⁴ Takuuk ”Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnerup ineriartornera”, Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut siunnersuisoqatigiit suliaat, april 2004.

Angallannermut aningaasartuutaasartut tassaapput angaallassissutit ingerlanneqarnerat (umiarsuit, timmisartut, helikopterit) kiisalu allaffissornermi aningaasartuutit (over-head omkostninger). Namminersornerullutik Oqartussat kiffartuussinermut isumaqatigiissuteqarfigisaasa angallassissutaasa peerneqarnissaat pisariaqavippoq, ilumut malunnaatilimmik sipaartoqassappat. Sipaarniarnermi isummerfigisariaqassaaq angallassissutit sorliit (angallaviit), tapiiffigineqartarunnaassanersut.

Taakku saniatigut Kalaallit Nunaanni Mittarfeqarfiit mittarfiup atorneranut akileraarutitigut isertitanit aammalu pisortat nunatta karsianiit tapiissuteqarneratigut ingerlanneqarput. Taamatuttaaq nunatsinni umiarsualiviit tapiiffigineqartarput, taakkununnga ilanngullugit umiarsualivinni oqartussat umiarsualiviillu aserfallatsaalineqarnerat.

Qularnanngilaq angallannermi sipaarutissat annertuumik angallannerup ilusiligaanerani ullumikkut ilisimasatsinnit allanngortitsinikkut aatsaat allanngortinneqarsinnaasut. Taama allannguissagaanni inuutaasut, politikkikkut, atuisut tungaannit minnerunngitsumillu angallassiviit pillugit eqqarsartaat allanngortitsoqarsinnaasariaqarpoq. Tulliullugit allanngortitsiviusinnaasutut periarfissat angalallasarnermi periarfissatuaanngillat. Tassaappulli Naalakkersuisut oqallisissatut saqqummiussai.

Naalakkersuisut aalajangerniarnermut tunngatillugu tusaarusulluinnarput oqaaseqaatinut, periarfissatut siunnersuutitut allanullu, sanarfiinissamut iluaqutaasinnaasunut, taamaaliornikkummi eqqortumik aalajangiisinnammata. Angallannerup ilusaanik allannguinerit inuiaqatigiinnut annerusumik minnerusumilluunniit assigiinngitsutigit sunniuteqartussaapput. Pisariaqarluinnarporli eqqaamassallugu kissaatigineqarmat aningaasatigut pituttorsimajunnaarnissarput. Inatsisartut 2004 ukiaanerani ataatsimiinneranni pisariaqassaaq Kalaallit Nunaanni angallannikkut ineriartortinneqarnissaani aaqqissuussaannikkut sinaakkusiussat eqqartorneqarnissaat. Eqqartukkat tulliini tassaapput aaqqissuussaannikkut ajornartorsiutit aammalu aaqqiissutissat periarfissanik assersuutit. Erseqqissaatigineqassaaq aaqqiissutissat periarfissatut saqqummiussat suliaqarnermi inernerisassatut takorluugaammata taamaammallu aalajangiivinnissamut tunngavissatut atorneqarsinnaanatik.

Ataasiinnarmik marloqiusamilluunniit angallasseriaaseqarneq

Ingerlatsillaqqinnerusumik angallassinermut ilusiliinissami inuiaqatigiinni angallassinermut atorsinnaasatta atorluarnissaat aqqutissat ilagilluinnarpaat. Tamanna pisinnaavoq kaaviiartitat amerlinerisigut angallassissutilluunniit ikililernerisigut.

Aallaqqaasiinermi oqaatigineqartut Kalaallit Nunaanni ilaasunik angallassinermup ilusilersorneqarnerani umiarsuit timmisartullu atorneqarput. Timmisartorneq nunatta isorartussusia silaannaatalu pissusia (sikusarnera) pissutigalugit umiartornertulli killilersorneqanngilaq, aammalu

naammaginatutimik upalungaarsimatitsisoqarsinnaatitsilluni. Taamaakkaluartoq umiarsuartigut ilusiligaq timmisartortitsisarnermut tapertaalluarpoq.

Nunap immikkoortuini angallanneq

Arctic Umiaq Line A/S-p Sarfaq Ittuk Sarpik Ittuk-llu atorlugit Qaqortumiit Ummannamut (Upernavimmut) umiarsuartigut angallassineq tigummivaa.

2004-mut umiarsuartigut ilaasunik angallassinermut 65.600.000 kr aningaasaliissutigineqarsimapput. Ukiumut 62.500.000 kr. Arctic Umiaq Line A/S-imut kiffartuussinissamut tunngaviusumik isumaqatigiissuteqarnermut atorneqartarput. 3 mio. kr. sinneruttut tapiutaasumik umiartuussisnermut atorneqarsinnaapput, tamanna pisariaqartinneqaraangat. Arctic Umiaq Line A/S-imut angallassisunulluunniit allanut periarfissaqarpoq naammaginatutimik ilassutitut isumaqatigiissusiussalluni, amerlanertigut Arctic Umiaq Line A/S akunnermiliuttoralugu aqqinneqartartunut.

Sinerissami umiarsuartigoortitsineq eqqarsaatigalugu maannakkut Arctic Umiaq Line A/S-imik kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqarneq 2005-ip naanerani naasussatut sivitsorneqarpoq. Tamanna Arctic Umiaq Line A/S-imut nalunaarutigineqareerpoq. tamatumalu kingorna nutarterinissaq isumaqati-giissutiginiarneqartussaalluni. Maannakkut isumaqatigiissutaasup imarai nunap immikkoortuini umiarsuarnik angallassineq nunalu tamakkerlugu umiarsuarnik angallassineq. Kiffartuussinissamik isumaqatigiissummi erseqqivissumik aalajangiunneqarsimavoq isumaqatigiissutit akiani qanoq annertutigisoq nuna tamakkerlugu angallassinermut qanorlu annertutigisoq nunap immikkoortuata iluani atorneqassanersoq. Nuna tamakkerlugu umiartuussisarneq nunatta karsianut ukiumut 50 mio. kr.-poq. Umiarsuarmut ilaanermut billetsit tapiiffigineqartarnerat agguaqatigiissillugu 50%-uvoq, taamaalillutik ilaasut affaannarmik akiliissinneqartarput, akiatami affaa Namminersornerullutik Oqartussanit akilerneqartarmat. Ilaasut amerlassusaasa ukiup ingerlanerani assigiinngisitaartarnerat pissutigalugu aasaanerani umiartuussisarneq iluanaarniarnissamut tunngavissaqarpoq.

Tamatumunnga tunngatillugu pingaaruteqarpoq Kalaallit Nunaanni angallassisarnerup tamakkiinerusumik nalilersorneqarnissaa, tassa pigisat atorluarneqarsinnaanerit eqqarsaatigalugu. Assersuutigalugu Arctic Umiaq Line A/S-ip umiarsuaatai Kalaallit Nunaata avataani ukiuunerani atorneqartarsinnaapput, imaluunniit umiarsuaatillit nunanit allaneersut umiarsuaatit aasaanerani Kalaallit Nunaanni atortarsinnaavaat. Nunarsuup sinnerani assartuutinik attartornermi pisariaqartitat aallaavigalugit naleqqussaasoqarsinnaavoq, soorluttaaq inuiaqatigiit aserortoornikkut eqqarneqartarnerat annikillisarneqarsinnaasoq. Aserortoortarneq upalungaarsimaffiginiarlugu pigisatigut annertuallaamik maanna atuisoqartarpoq.

Angallassinерput eqqarsaatigalugu nassuerutigisariaqarparput inuttussuseq eqqarsaatigalugu nunarput mikimmat, nunanillu sanilerisanik suleqateqarnerulernissaq pisariaqarmat. Taamaaliorneq silaannakkut aammalu assartugassanik angallassinermi aamma pisariaqartinneqarpoq.

Nuna tamakkerlugu ilaasunik umiarsuartigut angallassinерup saniatigut Kitaani illoqarfiit suluusalinnut mittarfeqartut akornanni timmisartuussisoqartarpoq. Angallassinerni taakkunani nunatta karsia tapiissuteqarneq ajorpoq, aqqutit Ilulissat – Upernavik – Qaanaaq eqqaassanngikkaanni. Ilaasut illoqarfinnit mittarfeqanngitsuneersut helikopterimik assartorneqartarput, tamannalu kiffartuussinermut isumaqatigiissusiornikkut ingerlanneqartarpoq.

Kaaviiartitat amerlaneruleraangata/imaluunniit angallassinermi atorнеqartut ikilisinneqaraangata angallassineq pimoorussiviunerulersillugu eqqarsaatigissagaanni, ilaasussat angallavinni aalajangersimasuni angallanneqarnerat qanorlu akulikitsigisumik angallanneqartassanersut, taamaaliornikkut angallassissutit ikilineqarsinnaammata, tamatumunngalu ilanngullugu ilaasut allatigut amerlanerulersissinnaallugit.

Umiarsuartigut ilaasunik angallassinерmit paarlangasumik timmisartukкуt ilaasunik angallassineq sinerissap isorartussusia sikusarneralu killilersuinngillat. Umiarsuartigut angallassisinnaanerup killilersorneqarnerata nassataraa suluusalinnik timmisartortitsinerit annikinnerulersinneqarnissaasa imaluunniit helikopterit ikilisinneqarsinnaanerisa Kalaallit Nunaanni angallaffiusuni tamani piviusunngortinneqarsinnaanaviannginnerat.

Nuna tamakkerlugu umiarsuartigut angallannerми pisortatigut tapiissutit killilersornerisigut, qularnanngitsumillu angallassissutit ikilinerinik kinguneqartussap, kingunerisussaavaa qularnaateqanngitsumik timmisartukкуt angallanneq annertunerulissasoq. Taamaaliornikkut Kalaallit Nunaanni timmisartunik helikopteritigullu atorluaanerulertoqassaaq ingerlatsinerlu aningaasatigut periarfiginnerulissalluni. Pitsanngoriaatit naggataagut timmisartunut ilaasartunut iluaqutaalertussaapput – taamaalippallu timmisartukкуt angallaassisut Namminersornerullutillu Oqartussat akornanni isumaqatigiissusiornissaat qulakkeerneqartussaalluni. Isumaqatigiinniarnernut taamaattunut timmisartumik angallassisut billetsinik akikinnerusunik neqerooruteqarsinnaanngornissaat aalliarfiusussaavoq, maannakkut nuna tamakkerlugu umiarsuartigut ilaasunik akigitinneqartunut naleqquttumik. Tunisassiorneq annertunerusoq iluanaarniarfiunngitsoq ilaasunut ataasiakkaanut akip apparneranik kinguneqassaaq, aningasartuutit aalaakkaasut sullissaqarnerulernikkut qaffannavianngimmata. Naatsorsuutigineqartariaqarporli billetsit akikitsut billetsillu killilimmik atorнеqarsinnaasut ukiup qanoq isineranik apeqqutaatitsisarnissaat.

Timmisartukкуt usit amerlanerulernerat suliassaqarnerulersitsisussaavoq akulikinnerusumillu timmisartorfiulersitsissalluni.

Nunap immikkoortuini mittarfiit ilaasoqarnerulernerata kingunerisaanik mittarfinnut inuit ataasiakkaat akileraarutaat appartinneqartussaavoq. Taamaattorli naatsorsuutigisariaqarpoq mittarfiit ammasarnerisa sivitsorneqarnerisigut immikkut aningaasartuuteqartoqarumaartoq.

Sinerissami umiarsuartigoortitsisarnerup tapiiffigineqartarunnaarnera nunatta karsianut 50 mio. kr. missaanni sipaarutaasussaassaaq. Taamaakkaluartoq aalajangernissamut eqqarsaatersortoqarsimavoq, minnerunngitsumik Arctic Umiaq Line A/S-ip nuna tamakkerlugu angallassiffigisaani suluusalinnillu ingerlaarfigineqarsinnaanngitsuni. Taakkunani helikopterimik atuinnissamik pisariaqartitsineq pisariaqartinneqarsinnaavoq, allatullu umiartortortoqarsinnaaneranik eqqarsarnermut ilanngullugu nutaanik mittarfiliorsinnaaneq eqqarsaatigisariaqarpoq. Taamaattorli Naalakkersuisut aalajangiusimavaat, 50 mio. kr. taaneqartut Nunatta karsianut inissinneqartussat maannakkut Kitaani sinerissap umiartorfigineqarneraneersut, atorluarneqarnerusinnaasut maannakkut atueriaatsimiit.

Namminersornerullutik Oqartussat nuna tamakkerlugu ilaasunik angallassinermi tapiutigisartagaasa nungutikkiartornerat ilanngarterneqarneralluunnii, aalajangiiffiginiassallugu imaannaanaviannngilaq. Atorunnaarsitsiartornerup aningaasartuutaanissaata saniatigut, atorfeqartitavut eqqarsaatigisariaqarput – tamannalu Naalakkersuisut misissoqqinniarpaat isumaqatigiinniutigalugulu.

Nunap immikkoortuini angallanneq

Nunap immikkoortuini angallannermi umiarsuit helikopterillu atorineqarput. Angallasseriatsip pitsanngortikkiartorneranut atatillugu najugaqartullu pisariaqartitaannut naleqqussaasoqartillugu, qanoq sutigullu angallassissutinik atorluaanerunissaq najugaraqarfinni atuinermi pisariaqartinneqartut anguneqarsinnaanersut nalilersorniartariaqarpoq. Naalakkersuisut pilersaarput misissussallugu ataqtigiissaarineq aaqquissuussinerlu Arctic Umiaq Line A/S´ p nunaqarfinnut umiartuussisarneraniit, Royal Arctic Bygdeservice A/S-ip, NUKA A/S-ip KNI A/S-illu ingerlatsineranniit pitsanngoriarfissaqarnerisigut. Naalakkersuisut juni 11-ani 2004-mi aalajangerpaat KNI A/S nunaqarfinnik siunissami kiffartuussisunngussasoq. Ataqtigiissaarineq tamanna makkuninnga malitseqassaaq:

- KNI A/S-ip nunaqarfinnut nioqqutissanik assartuineq Royal Arctic Bygdeservice A/S-imit (RAB) tigussavaa, imaluunniit RAB KNI A/S-ip ataani inissinneqassaaq.
- Arctic Umiaq Line A/S ilaasunik angallassisarunnaassaaq, angallassisarnerlu KNI A/S-imit isumagineqalerluni.
- KNI A/S-ip NUKA A/S pigisarilissavaa.

Naatsorsuutigineqarpoq aaqquissuussinikkut sipaaruteqartoqarsinnaassasoq taamatuttaaq nunaqarfinnut kiffartuussinerit katersornerisigut inuiaqatigiinnut sipaarutassasut. Allannguinerit taakku piviusunngortinneqannginnerini naalakkersuisut aalajangernissaminut tunngavissaannik saqqummiussiffigineqassapput, siunnersuummilu ingerlatsinermi aammalu inuiaqatigiinnut

anigaasaqarnikkut kinguneriumaagassaanik nassuiaatit ilaassapput kiisalu immikkoortut annertunerusut kinguneriumaagassaat. Nassuiaat Aningaasanut 2005-imi inatsisissap aappaassaaneerreqannginnerani nassuiaatigineqassaaq.

Helikopterit atorlugit angalatitsineq Kalaallit Nunaanni angallassinermi pisariaqarluinnarpoq. Sukkasuumik illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni atassuteqartitsinerup saniatigut pisariaqartumik tapertaapput sillimaniarnermi, taakkulu atorlugit kiffartuussinerit inuiaqatigiinnut attuumassuteqarluinnarput, ilaatigut Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfimmi, aatsitassanik misissusinermi, allakkerinermi usinik assartuinermi taakornariartitsisarnermilu.

Tamanna ilutigalugu Kalaallit Nunaata immikkoortuisa ilaanni helikopterimik angallassineq inuiaqatigiinnut akisoorujussuuvoq, tamaattumillu inuiaqatigiinnut tamarmiusunut iluaqutaanerumik iliuseqarsinnaanersugut nalilersorneqartuartariaqarluni. Nuna tamakkerlugu angallassinertulli silaannaap pissusii periarfissanut aningaasatigut atorluaanerunissamik najukkanilu angallananermik pitsanngorsaannissamut sunniuteqarput.

Maannakkut periarfissaqalersimavoq Kujataata annikillisamik helikopterimik atuiffiuneraniit nunap immikkortuani umiartornikkut annertusaassalluni. Arctic Umiaq Line A/S Naalakkersuisunut siunnersuuteqarsimavoq, Kujataani ilaasunik angallassisarneq umiartornermut nuuteqqullugu M/S Saqqit Ittuup – maannakkut ”Disko II” – angallassissutinngortinneratigut ilaasunut 50-inut inissalerlugu. Disko II siunnersuut malillugu qaammatini 4-5-ini aasaanerani Kalaallit Nunaata sineriaani angallassissutigineqarsinnaavoq, sinerissamilu angllannermut qaammatini sinneruttuni 7-8-ini ilaasunik Kujataani angallasseqataasinnaalluni. Arctic Umiaq Line A/S-ili aalajangersimavoq DiskoII tuniniarniarlugu, taamaammallu periarfissaq eqqartorneqartoq naalakkersuisut eqqartugaanni periarfissaajunnaarsimavoq. Naalakkersuisulli kujataani umiarsuartigoortitsisarnertigut periarfissat annertusineqarsinnaanissaannik suli misissuiniarput.

Kujataani immatigut kiffartuussisoqarsinnaaneranik eqqartorneqartut Naalakkersuisut siunertaannut naapertuupput, suliat ataatsimut eqitissallugit – taamaaliorluni pisortat tapiissutaat akuerineqarsinnaasumut pakkersimaassallugit. Maannakkumut umiarsuartigut angalasareersunut (amerlaqisutigut namminneq akilikkaminnik) nunap immikkoortuani pitsanngoriaataasussaavoq. Nunatta karsianut aningaasartuutit annikilleriarnerat taamaalilluni soorlu inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinermut atorineqarsinnaanngorput – aaamma Kalaallit Nunaata Kujataani. Naalakkersuisut taamaaqataalik aaqqiisinnaanarit tikilluaqquai, taakkumi qaleriiaammik kiffartuussinermut tapiissuteqartarnerup annikillisinneqarnissaanut peqataasinnaapput – uani angallassinermut tapiissutit eqqarsaatigalugit – tikilluaqquanaaat.

Misiliisarnerni taamaattuni taasariaqarput qaatsiartaatit. Tamakkuli qanoq teknikkikkut ingerlatssinermilu atorsinnaassuseqarnersut akuerineqarsinnaanersut akilersinnaanersullu

maannakkumut takussutissaqanngikkallarpoq. Naalakkersuisulli misiligit angallassinermut ajornaannerulersitsisinnaasut tamaasa tikilluaqqaat. Periarfissatsinnik pitsaanerpaamik atuisinnaanerput angallannerullu ingerlanneqarnerani periarfiusinnaasunik ujarlertuarnissarput aalajangiisussarpiaavoq.

Nunap immikkoortuini angallannerup ilussilersugaanerani Naalakkersuisut pingaartippaat angallannerup pilersaarusiordernerani najugaqarfimmiittut aalajangeeqataasarnissaat. Namminersu-lernissamut ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaatulli ittumik Naalakkersuisut isumaqarput, kommunet atassuteqaasersuinermini ineriartortitsinissartik annerusumik akisussaassuseqarfigisariaqaraat, periusarli tamanna kommunet aqqissuseqqereerpata aatsaat atulersittariaqartoq, tassunga ilanngullugu kattussuunnerit.

Pisuussutini atuiulluarnissaq

Soorlu Naalakkersuisut angallannikkut ilutsumik ingerlaavartumik nalilersortuarusukkai inuiaqatigiillu pisuussutini atuiernerannik pitsanngorsaajuarusuttut, Kalaallit Nunaanni angallannikkut ingerlatseqatigiiffiusut najukkaminni aningaasartuutitik nalimmassartuariaqarpaat. Kalaallit Nunaanni angalatitseqatigiiffiit unammeqatigiiffiusumi inissisimanngillat, taamaammallu ingerlatsisuusut namminiussuseqarluarnissaat pisortaqarnissaallu pisariaqarpoq. Ingerlatseqatigiiffiit takutittariaqarpaat qanoq eqaatsigalutik atuisullu piumasaqaataat malillugu qanoq iliuuseqarsinnaatigalutik.

Taamaattumik Naalakkersuisut inerniliussassanik isumaqatigiissusiussapput, tassani angusassanut piumasaqaateqassallutik eqaassuseqaqquissallutillu. Kaammattuutaasumik ilusiliisariaqarpoq, piginneqatigiiffiit inuiaqatigiinni periarfissanik tamakkiisumik atuiarnissaat qulakkeerniarlugu.

Mittarfiit ingerlanneqarnerannut Namminersornerullutik Oqartussat Mittarfeqarfiillu naatsorsuutigeriikkaminnut naleqqussarsinnaanissaat iluaqutaassaaq. Maannakkumut mittarfiit ilusilersugaanerata silaannakkut angallannermut atuuttumut eqaallisagaanersoq nalilersortariaqarparput qanorlu qaleriiaartumik ingerlassat ataatsimooqatigiissinneqarsinnaanersut, tassunga ilanngullugit illoqarfimmi mittarfimmilu qatserisartut piareersimatitat.

Atuisut akiliinerusalernissaat

Pisortat angallannermut tapiissuteqartarnerat Kalaallit Nunaanniinnaq atorneqanngilaq, nunarsuulli ilarujussuani pisariaqartinneqarluni. Namminersornerullutik Oqartussat tapiissuteqartarnerata iluaqutaanerata saniatigut periarfissanik agguataarsinnaanerup equsoorfiusinnaanera eqqummaariffigisariaqarparput. Ullumikkut iluseritinneqartoq takunniffissartaqanngingajappoq, kinguneqarnerlutsisinnaasarlunilu inooqatigiinnermi politikikkut, peqqinnissamut politikikkut minnerunngitsumillu inuussutissarsiutinut kingunerluttussaavoq. Angallannermut tapiissuteqartarnermut politikki politikikkut suliniutit allat nukittorsarsinnaavai allalli nukillaarsarsinnaallugit.

Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni angallanermut tapiissutit aningaasartuutaasarnerat angallanermut ilusilersuineq paasiuminaatsulioraangat pilersarpoq, angallasseriaatsip suliamut tunngatillugu aningaasartuuterpianut tunngassuteqartutigut. Billetsit usinillu angallassinermi akigitinneqartut aningaasartuuterpiaasunut nikingasarput, taamaattumillu angerlarsimaffimmi atortakkat suliffeqarfiillu atuinnissaminnut aalajanagertarnerat aningaasartuuterpiaasunik tunngaveqarani umiartornermi timmisartornermiluunniit akiusunit aalajangerneqartarput. Aningaasartuutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut akisoqisut.

Naalakkersuisut angallassinermi suliat pisariaqartut akissavimminnik akeqartariaqartut, ilaasullu akiliutissavimminnik akiuteqarnerujartortariaqartut akueraat. Innuttaasut atugartuunngoriartornerat qulakkeerneqartariaqarpoq angallanermi paasissaanngitsunik akilersuinerup tapiissuteqartarnerullu ingerlanneqarneranniit.

Taamali allanngortiteriniarnermi inuiaqatigiit periarfissaasa agguataarneranni mianersorluinartariaqarpoq. Eqqarsarluartariaqarpugut, aammali pisariaqavissut arajutsisariaqanngilagut. Angallanermut tapiissuteqartarneq amerlaqisutigut qulakkeerinnissinnaasarpoq atassuteqaatit imminnut akilersinnaanngitsut piginnarnissaannut pisariaqartitanullu eqartunngortitsisarluni. Ilanngutariaqarpoq inuiaqatigiit uummaarissuussappata angallarissuseq pisariaqarmat, tamannalu qitiusumit tapiissutitaqanngitsumik angujuminaassinnaasarpoq. Angorusutaq imaannaanngitsumik aalajangiiffissartalik.

Ingerlavimmili inuiaqatigiit pigineqareersunik atuinerat erseqqarinneruvoq. Assersuutigisinnavarput nunatta karsiata takornariartitsisarnermut tapiissutai kiffartuussinissamik isumaqatigiissutigut annikillisissinnaagatsigik. Tassuuna innuttaasut politikkerillu qanoq tapiissuteqarnissaq takusinnaanngussavaat – soorlumi toqqaannartumik tapiissuteqartarnikkut takornariartitsisartut aningaasaliissutinik atorluaaniartartut. Taamaaliornikkut takornariartitsisartut periarfissaqalissapput pisariaqartitsinermut naleqqussassallutik.

Aningaasatigut isumalluuteqarunnaarnissaq tamatta anguniarparput inuiaqatigiinni inuit aningaasallu periarfissaritinneqartut iluaqutaanerpaamik atussagaat politikikkukut inissinniartariaqarparput – taamaalilluta atorluaanerpaanngorsinnaajumalluta. Pingaartuuvoq aningaasaleeriaatsit ingerlatseriaatsillu atassuteqaateqarnermi aningaasat periarfissaritinneqartut atorlugit misiligarnissaat.

Atuisut akiliuteqartarnerisigut angallanermi atassuteqaatilersuineq akilersorneqarsinnaanngortarpoq. Aappaatigulli eqqaamasariaqarpoq nalilersuissagaanni aningaasaalersuineq naleqquttuunersoq. Atuisut angallanneq tamaat akilersussappassuk aningaasartuutit tamarmik matuneqartussaapput. Atuisut akiliutaat angallavinni aalajangersimasuni annertuumik

qaffassagalarutsigit aningaasartuutinullu allanut nalimmassaateqarata, angallarissuseq akuerineqarsinnaanngitsunngortiinnaassavarput.

Ilulissani Nuummilu mittarfiit angallannermut eqiteruffiusut tallinissaat aningaasaliiffigissagutsigik angallanneq ima annertutigaaq imminut tamakkiisungajammik akilersinnaassallutik. Kommuneqarliuuseqartarnerisa nukittoqqutigaat atuisunik, suliffeqarfinnik angallassisunillu ilisimaarinittuunerat najukkaminnilu ineriartortitsinissamut periarfissaqarlutik. Pilersaarusiorterli kommuneq killeqarfianut killeqassappat ajornartorsiutinnguussinnaavoq, sinerissami angallaffiit allat eqqarsaatiginagit – takuuk kapitel 7 ”Aningaasalersuineq”.

6. Sanaartugassatut pilersaarutit aalajangersimasut

Naalakakersuisut inuiaqatigiit pisariaqartitsinerat kissaatigisaallu malillugit atassuteqaasersuinermit ineriartortitsisoqassasoq politikkerat.

Kalaallit Nunaanni atassuteqaasersuineq ilisimaneqartutut aningaasarpassuarnik piumasaqaatitaqarpoq, taamaattumillu inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit iluaqutaanngitsunik aningaasaliisoqartariaqarani. Paasisariaqarparput atassuteqaateqarnermut aningaasartuutit pisortat aningaasaliisarnernannut ilapittuutaqimmata, taamaammallu Naalakkersuisut tulleriiarerusupput sanaartornissarlut siunertaqartumik ingerlakkusullugu. Inissinniarneqartut ilagaat atuarfeqarnerup, ineqarniarnerup pilersuinerullu nutarteriffiginissaat annertusarneqarnissaallu, taakkununga ilanngullugit innaallagissamik, imermik kiassarnermillu pilersuineq.

Ukiorpasuannngulersuni atassuteqaateqarnermit angallannermut tunngasut aningaasaliiffigineqartarsimapput, taakkununga malunnaateqarnerpaamik ilaallutik nunap immikkoortuini mittarfiliortiternerit.

Timmisartorneq suli akisuusallaqaaq atassuteqaateqarnermilu aningaasaliissutigineqartussat angallatseqatigiiffiit patajaallisarneqarnissaanni peqataaniartussaapput, tamatumalu kingunerisariaqarpaa angalasunut kiffartuussanullu allanut akit appasinnerulersinneqarnissaat. Naalakkersuisut isumaqarput atassuteqaateqarnermut aningaasaliissutit nunatta imminut nammassinnaasumik aningaasaqalernissaanut tapertaasariaqartut, nammineq najugarisani, nunap immikkoortuini nunamilu tamarluinnarmi. Aammattaaq nutaamik aningaasaliissuteqarsinnaanerit oqalauttuarisaanermi pituttugaaffivut kaanngartittariaqarpai, taakkumi annertoqisunik aningaasartuuteqarneq eqartumillu ilusilersuineq kingunerisimammasuk.

Angallannermut politikikkut eqqarsaatersuutit maani saqqummiunneqartut amerlanersaat misissuereersimanernit tigusaapput. 2001-imi Kalaallit Nunaanni angallannerup ilusaa pillugu misissuinerit annertuut ingerlanneqarsimapput. Pingaarnertullugu Kalaallit Nunaanni timmisartutigit atassuteqaasersuineq ingerlanneqarneranullu nalilersuineq ingerlanneqarsimapput. Pilersaarutit nalilersuinerillu Inatsisartut 2001-imi ukiakkut 2002-milu upernaakkut ataatsimiinneranni oqallisigineqarsimapput⁵.

Kingullerpaatillugu angallannermut seminareqartitsineqarpoq augustusimi 2003 allanngortiterinissamut soqutiginnissinnaasut akuliutitinniarlugit angallannermilu ilusilersuinissat pitsanngorriaatissaat eqqartortinniarlugit⁶.

⁵ Takuuk atuakkat malinneqartut allattorsimaffiat.

⁶ Inners.ilaatigit "Naggataarutaasumik allagaqaasiaq" 2003 Kanagerlussuarmi angallannermut seminareqarnermi –uani takuneqarsinnaavoq www.nanoq.gl/IAP

Tamatuma saniatigut umiarsualiviit pillugit 2003-mi nalunaarusiortoqarpoq, taannalu Inatsisartunut agguanneqarsimavoq ukiakkut ataatsimiinnermi 2003⁷. Nalunaarusiami umiarsualiveqarfiit allanngortiternissaat ajunngilluinnartumik allaaserineqarput, taamaattumik taanna innersuussutigineqarpoq.

Nalunaarusiami matumani angallanneq pillugu politikukkut saqqummiunneqartut saniatigut Inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinermut ataatsimiititaliap nalunaarusiami siunnersuutai ilanngunneqarput, Namminersulernissamut Ataatsimiititaliarsuup Isumaliutissiissutaa minnerunngitsumillu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni inissisimaneq ukiunilu aggersuni ilimagisat tassaniittut.

Oqaatigineqareersutut angallannermi atassuteqaasersuinerit nunap immikkoortuini mittarfiliortiternikkut ineriartortinneqarsimaqaat. Angallannermi piviusut ukiuni kingullerpaani allanngorsimaqaat, taamaattumik siusinnerusukkut atassuseqaasersuisneq pillugu oqallinnermi tunngavigineqarsimasut allanngorsimapput – silarsuaq allanngorsimavoq. Taamaattumik eqqarsaatigeqqittariaqalerparput qanoq iliorluta siunnerfeqavillutalu ataasiartamik angalatitsiler-sinnaanersugut, aammali angallannermi atassuteqaasersuineq siornatigut sakkutooqarfiusimasunik tunngaveqartoq nalilertariaqarlutigu ilumut inissisimanertik pissutigalugu inuiaqatigiinnut annerpaamik iluaqutaanersut.

Naalakkersuisut suliamissut pilersaarusiaani inassutigineqarpoq, allorallattaarnikkut atassuteqaasersuineq nukittorsarneqassasoq pilersaarutillu aalajangersimasut ingerlaavartumik nalilersorneqarluartassasut.

Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallineqarnissaat

Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallinissaat nunallu iluani timmisartornerup ilusilersugaanerata allanngortiternissaata nutaaliaasunik timmisartoqalerneq periarfissiissutigissavaa. Allanngortiternissamut atatillugu nalilersortariaqarparput, qanoq qanorlu annertutigisumik ullumikkut angallannerup ilusaa allanngortittariaqarneripput.

Maannakkuugallartumut Air Greenland A/S-ip sinerissami timmisartuussisarnermini Dash 7-it tunngavigai. Air Greenland A/S-imiit ilisimatitsineq naapertorlugu Dash 7-it ukiut 10-15-it ingerlaneranni taarsertariaqalissapput, maluginiartariaqarporli angallannermut aningaasaliissuteqartarnermut pilersaarutit piviusunngortitsinerillu piffissartornartuummata, taamaammallu iluarsiiissutissat maannakkut eqqarsaatigineqareertariaqarlutik. Timmisartunik taarsisariaqalernissap saniatigut qitiusumik aalajangiisussanit akisussaaffiuvoq pitsaasumik

⁷ ”Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni umiarsualaiviliassatut siunnersuutit naliliiffigineqarnerat”, november 2003, Ineqarnermut Atassuteqaateqarnermullu Qullersaqarfik.

angallassisoqarnissaa ilusilertariaqarmat, tassunga ilanngullugu pioreersut atorluarneqarnissaasa inissinneqarnissaat unammillerluarsinnaaneruler-nissaallu.

Timmisartut Dash 7-it taarsertariaqalerneranni timmisartut pisoqaavallaaalersimanerat ingerlanneqarnerisalu akitsoriartuinnarnerat isiginiartariaqarpoq. Imaaliallaannaq Dash 7-it taarserneqarsinnaanngillat, timmisartummi nutaaliaaanagerusut taama ilaasoqartigisinnaasut nunap immikkoortuini mittarfeqarfiit miffigisinnaanngilaat. Taamanikkut mittarfiit 799 meteriusut sanaartorneqarmata isumaqartoqarpoq, timmisartut Dash 7-inut taartaasinnaasut taakkununga missinnaasut nutaaliaaanagerusut ineriartortin-neqarsinnaasut. Ineriartornerli paarlattuanik ingerlasimavoq, timmisartut mittarfinnik tannerusunik pisariaqartitsisut pineqarnerulerlutik.

Nunap immikkoortuini mittarfiit tamarmik tallineqassagualarpata aningaasaliissutissat amerlangaarmata maannakkut pilersaarutitut isiginnaagassaannartut isikkoqarallarpoq. Taarsiullugu qinerneqar-simavoq angallaffiunerpaasut tallilerniarlugit, taakkulu mittarfinnut minnerusunut qaniginerusaniittunut akunnittarfinngortussaassapput. Taassuma kingunerissavaa suli ukiorpaalunni Dash 7-it atorlugit mittarfinni minnerusuni timmisartuussisarallarnissaq. Soorunami 19-iinnarnut issiavissalinnik ikkussisoqarsinnaagualarpoq. 19-iinnarnut issiavissalinnik mittarfinnut utaqqisitaagallartunut atuilersinnaaneq malerssoqqittariaqarpoq, iluaqutissartaalu ajoqqutissartaalu nalilersorneqartariaqarlutik.

Ineqarnermut Atassuteqaateqarnermullu Naalakakersuisoqarfik 2003-mi Nuup Ilulissallu mittarfiisa 1199 meterinut tallinissaannut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasumik misissuisitsisimavoq. Namminersornerullutik Oqartussanut, kiffartuussanut, angallassisunut kommuuninullu periarfissat ataani ilanngussaliunneqarsimasumi takutinneqassapput.

Nuummi Ilulissanilu 1199 meterimut taliliinissat allaaserinerat naatsorsuussiornerallu takuneqarsinnaapput ilanngussat 2A, 2B, 2C aamma 2D.

Nuummi Ilulissanilu mittarfiliornikkut inuiaqatigiit aningaasaqarniarneranut iluanaarutaasussat ullumikkut naliusut aallaavigalugit 54 mio.kr. aamma 10 mio.kr.-upput aammalu ernialersuutitigut 16% aamma 9%.

Aningaasatigut nalilersuinermi naatsorsuutigineqarsimavoq ATR-72-inik timmisartoqalernissaq, takuneqarsinnaavorlu allanngortitsinerit annertunngikkaluartut ilaanermut 100 aamma 150 kr. akikillineqarsinnaassasut, sipaarutigineqartut timmisartuussiffiusumi pineqartumi toqqaannartumik piviusunngortinneqassappata. Tassungalugu ilanngunneqarsimapput Dash-7-it atuinnaassagaluaraanni qanoq kingoraartissanut aserfallatsaaliinermullu akit qaffakkiartortussaasut.

Atuisunut nassatarisassaasa naatsorsorneqarneranni ersersinneqarpoq ingerlaarfinni ataasiakkaani angallassisut aningaasaqarnikkut allannguuteqarnerit timmisartuussiiffimmi kalluarneqartumi

ilaasunut toqqaannartumik sunniuteqarsinnaanngitsoq. Air Greenland A/S-ip akiliisitsisarnerata ilusilersorneqarnerani kilometerimut agguaqatigiissillugu akiliutissaq naatsorsorneqartarpoq, taamaalillunilu angallaviit ilaanni ilaasukinneruffiugaluartuni allanisulli akiliisitsisoqartarluni.

Tamatuma kingunerissavaa Air Greenland A/S-ip nutaalianik timmisartoqalerneratigut aningaasartuutit allannguuteqarnerat ilasunut sunniuteqassanngimmat angallavinni taakkunani angalasunut. Taakkununga tunngatillugu eqqartugassaqqippoq qanoq inissaminiitsiginersaq siunissami "kilometerimut agguaqatigiissillugu akeqartitsinerup" atuutiinnarnissaa.

Taamaalilluni Nuummi Ilulissanilu mittarfiit 1199 miiterinut tallineqarnerisa kingunerisaannik nunap iluani timmisartuussinermi ilusilersuinermi allanngortitsisoqangaanngilaq akinilluunniit appaasoqangaarani. Timmisartulli maannamut atuuttut allanngortittariaqalernerannut alloriarnerussaaq, soorlumi aamma Islandimut Canadamullu timmisartortitsiveqalersinnaaneq pitsanngoriaateqassasoq. Kingulleq tunulequtaalluarterujussuusussaassaaq siunertamut Kalaallit Nunaannut takornariat amerlisarnissaannut. Nunat Avannarliit Killiit Islandimi "atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiliorsinnaanerannut" periarfissat misissorneqarnissaat eqqarsaatersuutitut ilaatinneqartariaqarpoq.

Naalakkersuisulli maannakkumut paasissutissiissutaagallartut aallaavigalugit nalilerpaat mittarfiit 1199 meterimut tallineqarnissaat pillugu sunniutigisinnaasaat killeqaqimmata maannakkuugallartumut takorluukkersaarut akuerineqanngikkallassasoq. Ilulissami mittarfiup tallineqarnissaani takornariatitsisarneq soorlu Islandimut ammaanneqartusaa voq. Taamaattoorli Nuummi Ilulissanilu mittarfinnik talliliinissat ataatsimoortillugit isigisariaqarput, tamanna timmisartut pissarsiarinissaannut akilersinnaanerulersitsisussaammat.

Naalakkersuisulli arajutsisimanngilluinnarpaat mittarfiit ilusaannik allanngortitsinissaq pisariaqartinneqarmat - unaannarluunniit pissagaluaraaanni Dash-7-it ukiut qulit-15-it ingerlaneranni atorunnaarsimasussatut naatsorsuutigineqarnerat.

Takorluukkanut ilaavoq Ilulissani mittarfik 1199 meterinut tallineqassasoq Nuullu mittarfia Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiliarineqassalluni. Taama takorluukkap timmisartunik nutarterilaarsinnaaneq kingunerissavaa, taamalu Atlantikoq qulaallugu timmisartortussat ilarpassui toqqaannartumik Kalaallit Nunaanni illoqarfiit pingaarnersaanut/niillu ingerlaarfeqalersinneqarsinnaallutik. Naalakkersuisunulli pingaartuuvooq, Nuuk Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfinngortinneqassappat sinerissami timmisartortarneq ajornerulersinneqassanngitsoq.

Taamaalilluni Nuup Kommuneata siunnersuutigisimavaa mittarfiup maannakkut 950 meteriusup 1799 meterinut tallineqarnissaa. Naalakkersuisut siunnersuut soqutiginaateqarluartutut isigaat,

tamanna sinerissap tamarmiusup timmisartorfigineqarneranik ajornerulersitsissanngippat pioreersunillu pitsaanerulersitsissappat. Naalakakersuisulli illoqarfiit pingaarnersaata pilersaarusiorneqarnerinik allanik aamma saqqummiivigineqarsimapput, taakkununga ilaallutik mittarfiliornissaq nutaamillu umiarsualiviliornissaq, taakkulu nalilersuiffigineqartariaqarput.

Aningaasaliiffissanillu taama annertutigisumik atuissagaanni periarfissanik atuilluarsinnaanissaq tunulequtaassaaq. Tamanna aamma sanaartugassanut annertuumik atuinissamut atuuppoq. Atuilluarnep atuisut ataasiakkaat aningaasartuutaannut appartitsisarpog, tamannalu siunissami angallannermut sanaartornissami pioreersunillu inerisaanissami naliliinermut peqataatinneqartariaqarluni. Atlantikog qulaallugu timmisartunut mittarfiliornerit amerlanerusut atuilluarnersitsinaviannngillat, akinullu qaffariartuinnartunut appartitsisinnaanatik.

Naalakkersuisut isumaqarput Nuummi Atlantikog qulaallugu timmisartunut mittarfeqalernissaa nalilersorneqassappat nunatsinni mittarfissuit qassiusariaqarnersut ilaatinneqartariaqartoq.

Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallineqarnissaata saniatigut Naalakkersuisut isumaqarput pilersaarutit ataaniittut pillugit qulakkeerininniarluni killilersimaarinninniarlunilu Inatsisartut 2004-mi Ukiakkut ataatsimiinneranni oqallinnermi ilaatinneqartariaqartut. Sanaartornissamut pilersaarutit ataani eqqartorneqartussat tullerineramik pisariaqartitsisoqarneranik oqaluttuarput. Erseqqissarneqassaaq taakkartorneqartut tamakkiisuunngimmata, tassami Aasianni mittarfiup tallineqarnissaa pillugu siunnersuusaaq, immatigoorfissanik pilersitsinissaq minnerunngitsumillu umiarsualiveqarfiit allanngortiternissaat pillugit innersuussutigineqassammata.

Qaqortup, Naarsap Narsarsuullu akornnanni aqquserniornissaq Qaqqortumilu mittarfiliornissaq

Atassuteqaatinik pitsanngorsaaneq nammineerluni Kujataani inuussutissarsisutini annertusaaneq suliffissaqarnerulersitsinerluunniit pitsaanerulersitsinaviannngilaq. Angallannermili atassuteqaatit pitsaasut Kujataani inuussutissarsiutaasinnaasunik tamakkiisumik atuisinnaanngornermut peqataasinnaapput.

Angallannermi Kujataani ilutsinik allannguinnissamut periarfissanik naliliinermut atugassanik aqquserngit, ikaartaatit nunallu immikkoortuani mittarfik suleqatigiissinneqarsinnaanersut paasiniarlugu qanoq aningaasartuutitaqarumaarnersoq Naalakkersuisut misissuisitsilersimapput.

Angallannermut misissuisnermi Narsap Qaqortullu akornnanni aqqusinertigut ikaartaatitigullu atassusiinnaaneq ilaatinneqarpoq. Sanaartugassanut ilaatinneqarluni Narsap Qaqortullu akornnanni mittarfiliorsinnaaneq. Narsap Tunulliarfimmilu savaateqarfiit akornnanni aqqusinniorsinnaaneq ilaatinneqarpoq. Aningaasatigut missingersuusiat C-miittut 2004-mi akiusut malillugit naliligaapput.

Tabel 6.2: Kujataani aqqusinniornissaq – sanaartornermut aningaasartuutit C-mi missingersorneqarnerat

Aqqusinniornissanut tunngaviliussat Aqqusineq Qaqortoq – Kangerluarsuup paava, 16,5 km (mio. kr. 57) Traktorinut aqqut, Narsaq – savaateqarfiit, 43,5 km. (188 mio. kr.)	mio. kr. 245.
Periarfiusinnaasoq 1: Aqqusineq, Qaqortoq – Tasersuaq sinerlugu – Kangerluarsuup paavanut, 13 km (mio. kr. 44) Traktorit aqputaat, Narsaq – savaateqarfiit , 43,5 km. (188 mio. kr.)	mio. kr. 232
Periarfiusinnaasoq 2: Aqqusineq Qaqortoq – Kangerluarsuup paavanut, 16,5 km (mio. kr. 57) Aqqusineq, Narsaq – Narsarsuaq, 92,5 km. (mio. kr. 513)	mio. kr. 570

Najoqqutaq: Angallannermi atortut, Sanaartukkat pillugit allaaserisaq missingiinerlu”, 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Aqqusernup aqqutissaatut siunnersuut ilanngussami 3-mi takutinneqarpoq. Allakkut aqqusiinissamut periarfissaqarpoq.

Ataani tabel 6.2 og 6.3 pilersitsinermi

aningaasartuutissanut missingersuutit C takutinneqarput, Narsami ikaartaammut talittarfiliinissaq Nuupilummilu Qaqortup qeqertaasaata avannaani ikaartaammut talittarfiliinissaq.

Tabel 6.3: C-missisngersuut biilnut ikaartaasiineq

Narsami biilnut ikaartaammut talittarfiliinissaq	mio. kr. 24
Nuupilummi biilnut ikaartaammut	mio. kr. 23
Biilnut ikaartaatissamik pissarsineq	mio. kr. 55
	mio. kr. 102

Najoqqutaq: Angallannermi atortut, Sanaartukkat pillugit allaaserisaq missingiinerlu” 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Tabel 6.4: C-missingersuut ilaasunut ikaartaatissaq

Narsami ilaasunut ikaartaatip talittarfissaa	mio. kr. 5
Nuupilummi ilaasunsut ikaartaatip talittarfissaa	mio. kr. 6
Ilaasunut ikaartaammik pissarsineq	mio. kr. 35
	mio. kr. 46

Najoqqutaq: Angallannermi atortut, Sanaartukkat pillugit allaaserisaq missingiinerlu” 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Sanaartugassat nalilersorneranni Naalakkersuisut ilaatikkusuppaat Narsap Qaqortullu ataatsimut mittarfissaannik pilersitsinnaaneq. Maannakkumut suliaagallartunut atatillugu qaqqaq Qaqortumiit

9 km-nik avannarpasinnerusoq misissorneqarpoq. Suliap pilersaarusiorderata ingerlaqqinnissaanut atasumik nunaminertat piukkunnarsinnaasut iluamik misissorneqassapput. Periarfissat misissorneranni talliliisinaanissaq periarfissaqassaaq.

Tabel 6.5: C-missisngersuut Kujataani mittarfiliornissamut

Mittarfik 1199 meter	mio. kr. 360
----------------------	--------------

Najoqqutaq: Angallannermi atortut, Sanaartukkat pillugit allaaserisaq missingiinerlu” 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Soorlu takuneqarsinnaasoq taama allanngortiterinissaq pisortat aningaasaliissutaanut annertuumik nassataqartussaavoq, taamaattumik eqqarsarluaqqissaartariaqarpoq, tassunga ilanngullugu angallannerup ilusissaa, siusinnerusukkat sakkutooqarfiusimasumit aallaaveqartinneqartoq, taamaattummi inuiaqatigiinni kiffartuussinermut inissinneqarsimanertik pissutigalugu naleqqussagaajuaannangimmata. Ukiorpassuit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut peqataasimasooq eqqarsaatigisariaqarpoq Narsarsuaq pigiinnarneqassanersoq. Eqqarsaatigisariaqarpoq Narsarsuup ingerlananeqarneranut inuiaqatigiit tapiissutigisartagaat pitsaannerusumut atorneqarsinnaannginnersut.

Nalilersuinnermut aamma ilaatinneqartariaqarpoq kommuunit ilutsiminnik allanngortiterinerannut qanoq iliortoqarniarnersoq, taannalu maannakkut Ilusiliinissamut ataatsimiititaliamiippoq.

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniornissaq

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniornikkut qularnanngitsumik inuussutissarsiutitigut ineriartortitsineq kaammattorneqarsinnaavoq, pingartumik takornariartitsisarneq eqqarsaatigalugu.

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniorsinnaaneq misissuigallarnernit aqqusaarneqarsimavoq. Sisimiut Kommuuniata ilaatigut kingunerisinnaasaatut iluaqutissat ajoqutissallu misissortissimavai. Naalakkersuisut Sisimiut Kommuuniat suleqatigalugu pilersaarummut nalilersuisussanik ataatsimiititaliorsimavoq.

Kommunep kingunerisinnaasanik misissueqqaarnerani nunani taama silaannalinni misilittakkat aallaavigalugit tunngavissaqartoq pilersitsinnermut aningaasartuutissat 250 – 300 mio. kr.- usinnaassasut isumaqartoqarpoq.

Ineqarnermut Atassuteqaateqarnermullu Naalakkersuisoqarfik siunnersuustigineqartut aallaavigaalugit aqquserngullu pitsaassusissaanut piumasaqaatit nalilerlugit sanaartornissaq teknikkikkut naliliiffigisariaqartoq.

Maannakkut Sisimiuni Kangerlussuarmilu aqquserngit pioreersunut aqqusinermik atassusiinissamut 2004-mi akiusut malillugit mio. kr. 490 – inik naleqassangatinneqarput, ataani tabel 5 malillugu.

Tabel 6.6: Aningaasaliissutissat missingersornerat -aqqusineq Kangerlussuaq - Sisimiut

Aqqusinniorfik	Km	Mio. kr. km-mut	Mio. kr.
Sisimiuni imeqarfiup tasiata kangianiit	3	5,7	17
Qaqqap Alanngorsuup kujataani qooqqumi	5	2,8	14
Qerrortusup Majoriaa sinerlugu	6	3,3	20
Kangerluarsuk Tulleq kujataagut sinerlugu ammut	10	3,5	35
Tatsit Utoqqaat akornisigut	6	3,3	20
Passagen over dalen ved Utoqqaat	3	2,7	8
Utoqqaat eqqaanni qunnersuaq	3	9,0	27
Sarfanniguit avannaani qatsissumi	19	3,6	69
Maligissap kitaa sinerlugu	6	3,3	20
Arnaq Qallunaaq avannaqqullugu	8	4,3	34
Itinneq aavannaatigut sinerlugu	7	2,9	20
Itinnerup akulloqquttariaa	2	3,0	6
Itinnerup kujataa sinerlugu	10	2,9	29
Tasersuup naanerata Kangerluatsiallu akornat	12	3,9	47
Kangerluatsiarsuarmit Tasersuup kangimut naaneranut	25	2,3	57
Tasersuup kangimut naaneraniit Mt. Evans-imut	28	2,0	55
Aqqusineq Sisimiut - Kangerlussuaq	153	3,1	478
Immikkut aqqissugassat (ikaartarfiit ungalusarissallu)			12
Aningaasaliissutissat tamarmiusut		Mio. kr.	490

Najoqqutaq: "Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusineq– Sanaartorneq pillugu allaaserisaq missingersuutillu", 16. april 2004, Mittarfeqarfiit

Tamatuma kingorna Sisimiut Kommuuniata Sisimiuni Rambøll suleqatigalugu sanaartugassat nalilersorsimavaat⁸. Aningaasaliissutissat ilimagineqarput mio. kr. 250-iussasut.

Taamaalilluni paasinarsivoq aningaasaliissutissanut naliliinerit assigiinneqisut. Qulakkeerinnis-sinnaannginnerit pissutigalugit, ilisimasaqartunit naliliinissat pisariaqartinneqarput, sulii inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut patajaatsunik paasissutissaqalertinnani, tamunngalu atatillugu minnerunngitsumik ingerlatsinikkut aningaasartuutissat malitsigisassai.

⁸ "Pilersaarutit allaaserinerat missingersuutillu. Sisimiut – Kangerlussuaq aqqusinniomeqarnissaa", Rambøll, 7. maj 2004

Aqqusinissatut pilersaarummut siunnersuutigineqartumi pissutsit arlallit aalajangiisuupput taakkunangalu marluk erseqqissaatigineqassapput:

Kangerlussuaq sivisoorujussuarmik Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiussasoq Aqqusinissatut pilersaarut eqqarsaatigalugu Nuummi Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfik qanoq kinguneqartitsissava?

Nunap immikkoortuani umiarsuakkut ilaasunik Sisimiunukaassisarneq annertusineqassasoq Aqqusinissatut pilersaarut eqqarsaatigalugu nunap immikkoortuani umiarsuarnik angallassinermut tapiissutit ikilisinneqarnerat qanoq kinguneqassava?

Illoqarfinni minnerusuni mittarfiliinissat

Illoqarfippaalunni mikinerusuni helikopterit atornerutivissappata minnerusunik mittarfiliornissaq iluaqutaasinnaavoq.

Qularnaarinissaq siunertaralugu qanoq iliorluni teknikkikkut/suliarinissaanilu piumasaqaatit anguneqarsinnaanersut maannakkut paasiniarneqarpoq, ullumikkumut Kalaallit Nunaanni mittarfiit sanaartornerinut ingerlanneqarnerannullu aningaasartuutit qanoq annisillisinneqangaatsiar-sinnaanersut, 2000-imi Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu suleqatigiissitaliortoqarsimavoq.

Suleqatigiissitalianut ilaasortaataitaqartut Mittarfeqarfiit Statens Luftfartsvæsenilu 2001-imi nalunaarusiorput ("Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende lufthavne i topografisk vanskelige områder"), naatsumillu oqaatigalugu naliliipput Kalaallit Nunaanni mittarfiit ineriartortinneqarsinnaasut maannakkumut saneqartartutut akisunaagaangikkaluartunik. Ineriartortitsisoqartuartillugu atuisullu amerliartortillugit maannamut nunap immikkoortuini mittarfeqarfioreersut sanarfeqqinneqarsinnaapput timmisartunik annerusunik tiguisinnaanngorlugit, soorlumi aamma nunap immikkoortuini mittarfeqarfiit annikillileriffigineqarsinnaasut.

Aningaasatigut isigalugit mittarfiit annertuuliutigineqartut makkunuuna pitsaaquteqarput:

- Maniitsumi, Sisimiuni, Aasianni, Qaarsuni Upernavimmilu nutaanik mittarfiliornernut sanilliullugu aningaasaliiffissat ikinnerussapput (mittarfiup qallersornera il.il. apeqqutaatillugit).
- Ingerlatsinermi aningaasartuutit annikillilerneqarsinnaaqisut nalilerneqarput.

Timmisartunut minnerusunut mittarfiliassat nutaat ingerlatsinermi aningaasartuutitassaasut oqimaalutarneqassapput timmisartoqarnermi ingerlatsinermut sanilliullugit, sipaarutaasussallu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu maannakkut pioreersunut sanilliunneqassapput, helikopterit suluusalinnik taarserneqarnissaannut atatillugu. Pitsannguutaanaviangilarmi allanngortitsinerup

kinguneriinnassappagu mittarfinni aningaasartuutaasartut timmisartut ingerlananerannut nuuinnarneqassapata.

Ataani tabelimi eqqoriarneqarput illoqarfinni mikinerusunik mittarfiliorfiusinnaasuni Nanortalimmi, Paamiuni, Qasigiannguani Qeqertarsuarmilu sanasoqassappat qanoq naleqassangatinneqarnersut. Taakku mittarfiit aallaqqaammut takorloorneqarput suluusalinnut naatsumut missinnaasunut atorineqassasut, taamaaliorluni helikopterini angallassineq atorunnaarsinnaammat.

Tabel 6.7: Mittarfiit piumasaqaatitaqarujussuanngitsut – pilersinnerinut aningaasartuutit (c-missingersuutit)

<i>Illoqarfik</i>	<i>Mittarfik 780 meter ujaraaqqat (mio. kr.)</i>
<i>Nanortalik</i>	52
<i>Paamiut</i>	67
<i>Qasigiannguait</i>	57
<i>Qeqertarsuaq</i>	45

Najoqqutaq: "Illoqarfinni mittarfiit, sanaartukkat pillugit allaaserisaq missingersuutillu", Mittarfeqarfiit, 27. maj 2004

Maannakkumut illoqarfinni ataasiakkaani mittarfissatut misissukkat kingusinnerusukkat 1199 meterinngorlugu tallineqarsinnaassapput.

Nerlerit Inaanni mittarfiup Ujarassuarnut (Ittoqqortoormiit) nuunneqarnissaa

1985-imi ARCO Nerlerit Inaanni (Constable Pynt) uuliasiornermut atasumik mittarfiliorpoq, 1991-imi taanna Namminersornerullutik Oqartussanut pigisassanngortinneqarpoq. 1985-imiit mittarfiup taassuma Kalaallit Nunaata sinneranut Islandimullu aalajangersimasumik ingerlaarfiusimavoq, tassanngaanniillu Ittoqqortoormiunut helikopterimik atassuteqartinneqarsimalluni. Tappavanga kissaatigineqarsimavoq illoqarfimmut qaninnerusumik mittarfiliortoqassasoq.

Tunumut angallannerup aningaasaqarnera pitsanngortinniarlugu mittarfiup nuunneratigut tamanna anguneqarsinnaanersoq misissorneqarpoq. Ittoqqortoormiit 2003-mi helikopterimut angallavigineqarnerat 11,5 mio. kr. missaat aningaasartuutaapput, Nunattalu Karsianiit 9,2 mio. kr. toqqaannartumik tapiissutigineqarlutik.

Mittarfiup nutaap Nerlerit Inaanni angallanneq tigusinnaavaa, taanna atorunnaartussaammat. Nerlerit Inaanni mittarfik 1000 m-uvoq ujaraaqqersugaalluni, taartumilu miffiusinnaanngorlugu radiokkut atortuligaavoq mittarfialu qullilersugaalluni.

Nunap assingi atorlugit illoqarfiup eqqaani arlalinnik periarfiusinnaasoqarpoq. Ataani tabeli sumiiffiup allaaserineranut C-missingersuummullu tunngasoq takuuk.

Tabel 6.8: Missingersuut C 1000 m mittarfik ujaraaqqersugaq, inississmaffissat A, B og C

Taaguutaa	Inissiiuiup allaaserinera	missingsersuut C (mio. kr.)
Miffissaq A	Miffissaq A Uunartimit 4 km avannarpasinneruvoq avannamut-kujammut sammivigalugu. Mittarfik sissami manissukujuumut inissitaavoq, ujaraaraqarluni qaavalu qaarsortaqaalarluni. Mikkiartortarfik annermik ima qarsullugu ingerlavoq, sukkasuumilli timmisartoqassagaanni illoqarfiup avannaani portusuunik qaqqaqarluni. Mittarfiup illoqarfiullu akornanni aqqusinniornissaq akisuujussaaq. Mittarfik 1199 meteriumut tallineqarsinnaavoq, taartumi miffigineqarsinnaavoq piumasaqaateqarfiorujussuanngitsumik.	126
Miffissaq B	Miffissaq A-p eqqaani, avannaa/kitaanit kujammut/kangimut sammiveqarluni. Miffissaq maniinneruvoq, qaarsaqarnerunissaalu ilimanarluni. Mikkiartorfissaa annerpaaq immameersuuvoq. Illoqarfiup mittarfiullu akornanni aqqusinissaq akisuujusussaavoq. Mittarfik 1199 meterinngortinneqarsinnaavoq, taartumi miffiusinnaalluni piumasaqaatitaqarpianngitsumik.	132
Miffissaq C	Illoqarfiup avannaani-kitaani kuup akuata nunanngortitarujussuaniippoq, tassaniipporlu miffissaq C avannaa/kitaakujataa/kanganut sammiveqarluni. Qularnanngitsumik marraasaannaalluni kuugussaq. Nunnikkiartortarfissaa imaannaavoq nunaalluniluunniit. Timmisartut sukkanerusut atussagaanni qatsinnersat aqqusaagassaapput. Illoqarfiup mittarfiullu atassusernissaat periarfissanit allanit naannerullunilu akikinneruvoq. Taassumalu saniatigut pilersaarutaavoq tamaani siorartarfimmik ammaasoqarumaartoq. Miffissaq 1199 meterimut tallineqarsinnaavoq, immikkulli akisuumik iliuuseqartoqanngippat taartillugu miffigineqarsinnaanani.	101

Najoqqutaq: Angallannermut sanaartukkat, sanaatukkat allaaserineqarnerat missingersuutillu” (suliassap ilaa: Ittoqqortoormiuni mittarfik), 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Ittoqqortoormiit qanitaanni mittarfittaarniarnermi sukkanerusumik akikinnerusumillu kommuunimut atassuusinnaaneq silamillu akornusersugaanngitsumik miffigineqallattaarnerulersinnaanissaq naatsorsuutigineqarpoq. Tamaani helikopterimik

sillimmateqarnissaq pisariaqar-tuassaaq. Aalajanagertoqartinnagu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pitsaaqutaanik sanngееequtaa-nillu nalilerssuisoqartariaqarpoq.

Naggasiut

Soorlu kapitalimi uani takuneqarsinnaasoq angallannerup ilusaata nutaaliornikkut nukittorsarneqarnissaanut periarfissaqarpoq.

Taama oqareeraanni angallannerup ilusaanut aningaasaliissuteqarneq pisortat aningaasaliissuteqartarnerat oqimaaqutaasinnaaqisoq paasisariaqarpoq. Siunissami atassuteqaatit ilusilersornissaanni angallarissusissaq qulakkeertariaqarpoq peqqinnartumik aningaasaqarneq ineriartorsinnaaqqullugu, inuussutissarsiutinut inuiaqatigiinnullu iluaqutaasumik. Angallannerup ilusaanik ineriartortitsineq inuiaqatigiit immikkoortortaanut allanut naleqquttuutittariaqarpoq. Angallannerup ilusilersornerani piumasaqaatit immikkut ittuummata, eqqarsarluartarnissarput pisariaqarpoq. Aningaasaliisinnaanerpup killeqarmat anguniakkat siunertaqarluartariaqarput, uagullu qitiusumik aalajangiisussaasugut ineriartortitsinissaq aqqutissittariaqarparput. Nukissat killeqartut siunertaqarluartumik suliniuteqarnissamik ineriartortitseqqinnissamillu aalajangersimasumik sammisaqarnissaq piumasaqaatitaraat.

7. Aningaasalersuineq

Ataani angallananermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni siunissami aningaasaliiffiusinnaasut eqqartorneqassapput.

Nunatta karsianit aningaasalersuineq

Aallaqqaasiutissavarput ukiuni tullerni aningaasatigut inatsisissani angallannermut sanartornissamut annertunerusunik aningaasaliissutissaqanngimmat. Kalaallit Nunaanni maannakkut aningaasaqarneq mianernaqaaq, ukiunilu tulliuttuni pitsanngoriaateqarnissaannut takussutissaqarani. Tamatumalu saniatigut Naalakkersuisut siunnersuuteqarput ilinniartitaaneq piorsaavigineqassasoq, taassumalu aningaasalersornissaa ilaatigut angallananermi atassuteqaateqartitsinermi sipaarutinit akilersorneqassalluni.

Ukiut ingerlaneranni nunatta karsia aningaaserivittut attartukkanulluunniit qularnaveeqqusiinernut atorineqartarsimavoq. Periuseq tamanna ukiuni kingullerni malunnaatiliimmik sukateriffigineqarsimavoq. Nunatta Karsianut ajunaarutaasimaqisumik aningaasaliinernik iluatsitsiviunngitsunik takussutissaqarpoq.

Naatsorsuutigineqarsinnaavorli sanaartornissamut pilersaarutit tunngavilersorluakkat inuiaqatigiinnullu iluanaarutaasussat, pingaartumik ingerlatsinermi aningaasartuutit eqqarsaatigalugit Inatsisartunit tapersersorneqartarumaartut.

Tassani pingaaruteqarpoq angallananermi atassuteqaasersuinerup qulaajarneqarnera, taamaaliornikkut sanaartornermi iliuuseriniakkat ataasiakkaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut qularnaakkamik tunngavissinneqassammata.

Pingaaruteqarluinnarpoq Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut pisortat aquaanni ingerlatsinerit aningaasartuutaasa tamakkiisut millilerneqarnissaat, aningaasartuutillu nalinginnaasut annikillisinneqarnissaat. Angallannikkut atassuteqaasersuinermi sanaartugassat nutaat aningaasartuutitut tamarmiusunut annikillisaassappata, qularnanngilaq tamanna inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqutaassasoq. Taamaattumik aningaasaliissutit taamaattut piviusunngortittariaqarput.

Namminersornerullutik Oqartussat ukiuni kingullerni qulini timmisartunik mittarfiit piorsaaviginerata ilusaa allanngortinniarlugu annertoqisumik aningaasaliissuteqartarsimapput, sulilu aningaasaliissuteqaqqinnissaq eqqartorneqartarluni. Taama ananertutigisumik iliuuseqaraluarnikkut inuussutissarsiutit ineriartornerannut angalanermilu billetit akiinut sunniutigisimasai killeqaqaat. Pingaaruteqarpoq siunissami inuiaqatigiit aningaasaqarnerat nalilersorneqarluartassasoq saanaartukkanilu ataasiakkaani aningaasaliissutaasartussat kingunerisassaasat ilanngullugit. Taamaaliornikkut ingerlatsinerup artukkerneqannginnissaa anguneqarsinnaammat.

Ingerlatsinermut aningaasartuutitut annertuunut tunulequtaasariaqarpoq atorluaanissaq. Tamanna aamma sanaartornermut annertuunut aningaasaliissutitut atuuttariaqarpoq. Annertuumik atuinerup atuisut ataasiakkaat aningaasartuutaat annikillilertassavai, angallananermilu sanaartukkanut pioreersunut sanaartugassanullu nutaanut nalilersuisoqarluartariaqarpoq. Atorluaanerunngilaq Atlantikoq qulaallugu timmisartuutigineqartartunut mittarfiliornissaq, atuisut akiliutaat qaffattikkiartuinnarlugit mittarfiillu anginerusut amerlanerusullu pilersinnerisigut.

Angallannermi sanaartugassatut pilersaarutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerat ataatsimut isigalugu nalilerneqartassapput. Qularnaateqanngilaq Nuummi mittarfiup tallineqarneratigut Kangerlussuup timmisartorfineqartarnera allanngussasoq. Timmisartortitsinerullu sinnera allanngortittariaqassaaq Nuummi mittarfik tallineqarpat. Taamaalippat ilimanaateqarpoq Kangerlussuaq inuiaqatigiit aningaasaqarneratigut akilersinnaajunnaassasoq. Taamatuttaaq maannakkut mittarfioreersut aappaata tungaannut aqqusinniornissap nunami tamarmi angallananerup ilusaa allanngortittussaassavaa. Taakku aqputigalugit nunap immikkoortuini pineqartuni ineriartortitsineq allanngorluinnartussaassaaq, aamma inuussutissarsiutit ineriartortinnerat eqqarsaatigalugu.

Kommunit aningaasalersuinerat

Kommuninut Nakkutilliisut aningaasanut atorniarsinnaanermut akuersisarnerisa saniatigut kommunit avataanit aningaasaliissusunik pissarsiorsinnaanerat akornutissaqanngilaq. Periarfissaqartarpoq aningaasanik niuerfinniit attartorsinnaaneq. Taamaalilluni kommuni aningaasaliinerup nalorninartoqarsinnaaneranut nammattuusaaq. Aningaasaliinikkullu iluanaarutissat tamarmik kommunimut tuttussaapput, aammali ajunaarutissartarisinnaasai taamaapput.

Namminersornerullutik Oqartussat soqutigisinnaassagunarpaat kommuunikkoortumik pilersaarutit aningaasaleeqataaffigissallugit. Tassani assersuutissaqqippoq Nuup mittarfiata tallisinnaanissaa. Namminersornerullutik Oqartussat maannakkut mittarfiusup illorsuartai pigereerpai, taakkulu talliliinisamut aningaasaliissutigisinnaallugit. Aalajangiusimasariaqarporli Namminersornerullutik Oqartussat aningaasaliissutitik qulakkeerluinnarsimassamatigik. Namminersornerullutik Oqartussat nunap angallannikkut ilusilersugaaneranut akisussaasuupput taamaattumillu akuerineqarsinnaanngilaq Nuup mittarfia akiliisinnaajunnaarneq pissutigalugu matuneqassappat. Taamaattumik Namminersornerullutik Oqartussat qularnaveerusiussamik pigisalittut qulakkeerinnilluinnartariaqarput aningaasaleeqataasunit allanit salliulluni, pisinnaatitaasariaqarlunilu ingerlatsinerup aningaasaliissutaasimasullu tiginissaanut. Taamali tunulequtsiinerup namminersortut aningaasaleeqataanissaat kajuminnaannerulersissavaa tamatumalu kingunerisariaqassavaa ernianut annerusumik akiliisarnissaq, tamakkulu kingunerannik ajornartoornissaq qaninnerulissalluni.

Imaassinnaavoq nunani assigiinngitsuni ineriartortitsinermut aningaasaliissuteqartarnermullu aningaaseriviit soqutiginnilersinnaasut, taamalu iluanaarutaanerusumik atorniarfiusinnaallutik. Assersuutigalugu Europami Aningaasaliisarnermut Aningaaserivik, Europæiske Investeringsbank,

(EIB) sanaartornermut aningaasartuutissat 50%-ii pallillugit aningaasaliisarpoq ukiuni 20-ni ingerlanneqarnerani taarsersugassanngorlugit. EIB taamaallaat pilersaarutitut akuliuttarpoq aningaasaliissutissat 25 mio. Euro-t qaangersimagaangagit. Allatut periarfissaasinnaavoq Avannaamioqatigiit Aningaasaliisarnermut Aningaaseriviat, Nordiske Investeringsbank, taakkulu atassuteqaateqarnermi sanaartugassanut nunarsuarmi tamarmi pingaartumillu nunani avannarlerni misilittagaqarluarput. Aammali aningaasaliinernut ineriartortitsinernullu aningaaserivinnik periarfissarpassuaqarpoq, aamma taamatut periarfissiisunik.

Aammali suli avataanit aningaasaliissuteqarnerit taamaattut allakkut soqutiginaateqarput, pilersarusiat toqqaannanngikkaluartumik aningaasatigut ingerlatsinikkut ilisimasaqarluartunit ikiorserneqarsinnaasarmata. Aningaaseriviit aningaasaliisarfiusut (investeringsbankit) inuussutigaat akilersinnaasunik aningaasaliissuteqartarneq aningaasaliiffitsillu isumalluarfigilluarterlugit. Taamaattumik aningaasaliisarfiit pilersaarusiortuarterput pilersaarutinillu nalilersueqqissaartarlutik, aningaasaliisoqartinnagu suut tamarmik misissorneqareertarput. Kukkunersiunerit tungaasigut sakkorttuunik piumasaqaateqaateqartarput nakkutilliinerullu tungaatigut Inatsisartut pilersaarummut paasisaqarluarnissaat aqutissiuulluarsinnaavaa. Taakkulu saniatigut ajunngitsuvoq ingerlatsiviit ilisimasaqarluartut naliliisinnissaat qanoq akilersinnaanerusumik iliortoqarsinnaanersoq, pilersaarutillu nalilersortilugit aningaaseriviup piumasaqaataanut naleqqunnersut.

Aammattaaq ilimanarluinnarpoq aningaaseriviit nalinginnaasut aningaasaliisarnermut aningaaserivinniit akisunerussasut pissutigalugu aningaasaliisarnermut aningaaseriviit ukiorpassuit tarsersugassanik taarsigassarsititsisarmata.

Nuup mittarfiata assersuutigineqarnerani aningaasaleeqqittariaqarneq nalikilliliinermilu aningaasartuutit qularnanngitsumik ingerlatsinermut aningaasartuutitut sunniuteqassapput. Isertitat aningaasartuutillu nikingassutaat atuisut akiligassaraat. Atuisut akiliuteqarnerat sakkuuvoq pitsaalluatoq, tassami aningaasaliissutitut aningaasartuutit atuisunut siaruarlugit agguataarneqartarput akileraartartut kisiisa isumalluutiginagit. Ajoraluartumilli atuisut akiliutaat uuttuutaasarpog aningaasartuutit qaffasippallaanerannut matussutissiinissamut. Ingerlatsinermi amigartooruteqartillugu ajornannginnerpaasarpog akinik qaffaaneq. Sipaartut sunniutillit allallu aningaasartuutitut ilanngartuutaasinnaasut puigoqqajaaneqartarput, ilaatigut isertitat iluarsissuteqarfigisarnerat tassuuna ajornannginnerpaasarmat.

Namminersortut aningaasaliissutaat

Ukiuni kingullerni namminersortut assigiinngitsutigut pisortat aningaasaliissuteqartarneritut akuliutinneqartarnerat nunarsuarmi tamarmi nalinginnaajartorpoq. Namminersortulli aningaasatigut akuliuttarnerisa oqaluuserineqarnerat piviusuusumit anneruvoq, sulimi namminersortut akuliuttarnerat killeqarmat. Nunarsuarmili tamarmi pisortat paasiartuinnaarpaat aningaasatigut ajalasoorsinnaanerup allanut tunniunneqarsinnaanera soqutiginartuusoq namminersortullu sullerissusiannik pisinnaasaannillu kajungilersitsisinnaalluni.

Namminersortut akuliutitinneqartarnerannut takussutissaapput taaneqartartut BOT- (Build-Operate-Transfer) imaluunniit BOOT-imik isumaqatigiissutit (Build-Own-Operate-Transfer). Namminersortoqarfiit ilusilersuinissamut aningaasaliissuteqartarput, sanaartortarput pilersaarusiartuullu piffissami aalajangersimasumi pigisarisarlugu, tamatumalu kingorna pisortanut tunniunneqartarluni. Aalajangersimasumik piffissaliunneqartup iluani namminersortut piginneqatigiilluunniit aningaasaliissutaasimasut tamaasa atugassarisinnaasarpaat.

Aningaasalersuerialaasimut tassunga tunngavilersuutigineqarpoq pisortat aningaasaliisinnaanerat millilernissaa kiffartuussinermillu pitsaasumik neqerooruteqarsinnaasoqarniassammat, namminersortummi niuernermi pissusiusut atorlugit ingerlammata. Atorneqannginnissaanut tunngavilersuutigineqarput pilersaarutit suli naammattumik misilittagaqarfigineqanngimmata, suliallu pitsaasumik naammassinissaanut qulakkeerinninnissaq eqqarsaatersuutaaginnarmat kiffaanngissuseqartumik niuerfimmut. Pilersaarutit taamaattut ullumikkumut ikittuinnaat naammassineqartarsimapput ajornartorsiutitaqarpallaanngitsumik. Pingaartumik namminersortumik ingerlatsiviit pilersaarutit naajmmassilernerini aningaasaleeqqinissamut aserfallatsaaliinissamullu ajornartorsiuteqartarput, kiisalu aningaasatigut ajutooriataarnissap ilaa pisortanit nammanneqartussaajuassaq. Sanaartornermut sanarfeeqqittarnerit, aserfallatsaaliinerit ingerlaavartut teknikkikkullu pitsannguutissanik aningaasaliissutit ilaajuartarput, namminersortulli akiliusimatillugit tamakku aningaasartuutigineqarnerat isumaqatigiissuteqarnerup naajartornerani ilaatinneeruttarput.

Pilersaarutit isaatitsiffiusinnaanerit ilimagisatut ingerlanngikkaluarpat suliffeqarfik pisinnaatitaavoq atuisut akiliutaannik qaffaanissamut. Isumaqatigiissummut atasumik isumaqatigiinngissutaasinnaasut ingerlatsinermulluunniit isumaqatigiissutip atuukkallarnerani pisortanut suliamik tunniussisoqassatillugu qaqutigoorpoq pisortanut iluaqutaasarnera. Taamaattumik Namminersornerullutik Oqartussat namminersortunit aningaasalersuisitsinissamut mianersorluinnartariaqarput.

Angallassinermili sanaartukkanut namminersortut piginnittuusinnaanerit eqqarsaatersuutigisariaqarpoq. Namminersortut aningaasaliisinnaanerat niuerfinnit tamanut ammasunit pissarsiarineqartarput. Imminut akilersissaasumik ingerlatsisoqarnissaa pituttoriigaanngitsunit naliliisoqarnissaa qulakkeeriigaavoq, suliffeqarfiilli pilersaarummut imminut akilersinnaanngitsumut aningaasaliinaviannngillat. Namminersornerullutillu Oqartussat pilersaarutip imminut akilersinnaanissaanut qulakkeerunerusinnaanngillat namminersortut arlallit neqerooruteqarnissaaninngarnit.

Naalaakkersuisut angallananermi sanaartugassanut namminersortut akuliutitinneqarnissaannut periarfissat assigiinngitsut aningaasartuuteqarnerulerfissat aningaasaalersornissaannut oqimaalutartussaavaat. Nuummi Utoqqarmiut Kangerluarsunnguanni nukissiorfiliornissamut

pilersaarusiornermi aningaasalersuinnermi aningaasartuuteqarnerulernissamut tunngatillugu BOT-imut isumaqatigiissuteqarnissaq eqqarsaatersuuteqarfigineqarsimavoq, paasinarsisimavorli ernianut akiliutissat pisortat atukkuisisinnaanannerannit, aningaasaliisartunut immikkut akiligassat ajutoorsinnaanermullu sillimmatitut akiligassat namminersortunut akiligassat annertunerusut.

Aammami pilersaarutini namminersortunut BOT-imut isumaqatigiissutit isumaqarnartut akilersinnaasut aningaasaliisarnermut annertusaasuugaluartut ajutoorfiusinnaassusii nalilersorluarneqartariaqarput. Namminersortut akuliutitinneqarnissaannut pisortat soqutiginninnerannut pissutaanerpaavoq pisortaqaarfiit aningaasaataannut ajutoorsinnaaneq erummatiginagu pissarsiarineqarsinnaammata. Imaappoq pisortat aningaasanik annaasaqarnissaannut erummateqarani aningaasaliineruvoq. Misilittakkalli takutippaat apeqquiterpassuaqartoq, taamaattumik Naalakakersuisut nalilersorluarusuppaat ajutoorsinnaanermut akisussaaffiup agguataarnissaa aningaasaliisut Namminersornerullutillu Oqartussat akornanni. Namminersornerullutik Oqartussat akisussaaffik tamaat tigussagaluarpasuk, immaqa namminersortut akuliutitinneqarnissaat eqqortuunaviannigilaq. Ataatsimut isigalugu pisortat namminersortut pilersaarutaannut qulakkeerinnissutaasarnarat innersuussutigiuminaatsuvoq.

Naalakakersuisut ilanngullugu nalilersorusuppaat namminersortut suliassat annertuut ingerlannissaannut akuliutitinneqarnissaat tapersorsorneqarsinnaanersoq. Assersuutigalugu nalilersorneqarsinnaavoq pioreersup ingerlanneqarnera tamaat sanaartugassallu nutaat namminersortunut tunniunneqassanersut. Assersuutigalugu Kastrup-imi Mittarfiup ingerlanneqarnera iluatsitsiviulluurtumik namminersortunit Københavns Lufthavne A/S-imit ingerlanneqarpoq. Siusinnerusukkut naalagaaffimmit aktieselskabi pigineqartoq 1990-mi pilersinneqarpoq Naalagaaffiullu Mittarffeqarfiutaata Kastrup-imi mittarfiup ingerlanneqarnera tigullugu. Taamaattorli piginneqataaffiup annertunersaa aatsaat 2000-mi naalagaaffimmit iperarneqarpoq. Taassuma mittarfinnillu ingerlatsiviit allat ingerlatsinermi isumaqatigiissutitigut aningaasaliisarnertigullu nunat assigiinngitsut akornanni peqataalluaqalutik ingerlatsipput.

8. Ataqtigiissaaralunilu piareersarneq

Angallannerup ilusiligaanera inuiaqatigiinni ingerlassanut allanut pingaarutilerujussuuvoq. Taamaattumik immikkoortoqarfiit sinnerisa pisariaqartitsinerat ineriartortitsinneqarnerallu angallannerup piareersaasiornerani ilannguttariaqarput. Aamma tamanna iliuuseriniakkat ilusissaasa piareersarneranni atuuppoq, najukkami ineriartortitsinermut sunniuteqartussaammata.

Tulliuttumi angallaannerup ilusilersugaanera ilusiliinissamut politikkip anguniagaanut ilanngullugu nunap ineriartortitaaneranut ataqtigiissaarneqassaaq.

Nuna tamakkerlugu pilersaaarusiorneq

Naalakkersuisut siornatigut nuna tamaat ataatsimut isigalugu pilersaarusiorsimangillat, angallannerullu ilusilersornera pilersaarutitut pingaarnernut ilusilersorlugu ilanngunneqarsimangisaannarpoq. Angallaffiusut immikkoortortaat kisiat pilersaarusiorneqartarsimagaluarpoq ungasinnerusorli eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnut ataatsimut naliliiffigineqarsimanani.

Taamaakkaluartoq 90-ikkut ingerlaneranni pisuni assigiinngitsuni immikkoortuni pilersaarusiornerni piumasaqaataasut kommunet pilersaarusiornernut nuna tamakkerlugu pilersaarusiornerni piumasaqaataasutut nalunaarutigineqartarsimapput. Angallanneq eqqarsaatigalugu immikkoortortami pilersaarusiorneq nuna tamakkerlugu pilersaarusiornerni "qutsinnerusumut" inissinneqarsimasoq oqartoqarsinnaavoq.

Nuna tamakkerlugu piviusumik pilersaaruteqannginnerata kinguneraa, immikkoortortat akornanni aalajangiisuusumik ataqtigiissaarisoqanngimmat. Immikkoortortat pilersaarusiornersa ataqtigiissaarinertaqanngitsumik nunap tamaakkerlugu pilersaarusiorneqarnerani "qaffatsitaanerat" amerlaqisutigut ajornartorsiutitaqanngitsumik naammassineqartarpoq, ilaannikkulli ajornartorsiortitsisarlu. Oqaatigisariaqarporli angallannermut nassuiaatit ineriartortitsinissamullu pilersaarutit aalajangiivigineqavitsinnatik nalinginnaasumik immikkoortoqarfinnut pineqartunut tusarniaassutigineqartarmata.

Siunnersuut siunissami ataatsimut aaqqiinissamut qulakkeerutaasusaaq

Nunap angallannikkut ilusilersugaanera pitsaanerpaaffissamini nunap immikkoortuini pilersaarusiornermut politikikkut kissaatigisat malittariaqarpai, tamannalu nunap tamarmi pilersaarusiornertigut uppersaateqartariaqarluni. Naalakkersuisut *Nuna Tamakkerlugu Pilersaarusiornermut Suliniutaasa Nassuiaatigineqarneranni* suliamik aallartitsipput nuna tamakkerlugu nunaminertat atorneqarnissaannut pilersaarusiornerni Kalaallit Nunaannilu avatangiisit pilersaarusiornerni. Nassuiaammi tassani takuneqarsinnaavoq tamanut tusarniaanermut atatillugu oqallisissiamik aviisiliortoqarnissaa siunertarineqartoq. Taama oqallisissiamik aviisiliorniarni siunertarineqarpoq paasilluarumallugu nunap suani

ineriartortitsinissaq siunertarineqarnerisigut. Tassani oqallittoqartariaqarpoq, politikerit innuttaasullu isummaminnik saqqummiussinerisigut, taamaaliornikkut oqallinneq qalipaasersorneqassammat, ilumullu innuttaasut kissaatigisaasa erserfissarimmassuk.

Kalaallit Nunaata sananeqaataa pissutigalugu illoqarfiit/nunaqarfiit akornanni angallannermi umiarsuit helikopterilu atorneqarnerupput, taamaattumik angallannerup ilusilernerneqarnera innuttaasut nunasiortortaasiannut sunniutilerujussuuvoq, tamatumalu kinguneraa nunap tamakkiisumik pilersaarusiornernut sunniutilerujussuunera. Taamalilluni angallannerup ilusiligaaneratigut kommuunit/illoqarfiit/nunaqarfiit/nunap immikkoortuisalu inunikkiartornerat inueruttkiartorneralu kingunerisimavaat. Taamaattumik ilumoorluinnarpoq nunamut tamarmut pilersaarusiornermi aalajangertoqartassaq sumi mittarfiliortoqassanersoq, umiarsualiviliortoqassanersoq nunallu immikkoortuani takisuumik aqqusinniortoqassatillugu.

Qulaani taaneqartut pisussaaffiliipput, angallannermi ilusilersuinerit ilannguttariaqartut tunngaviusumik kiffartuussinernut aalajangiiniartarnek sivilsoq pineqaraangat inoqarfilersuineri uuttuutaasartunut pingaarutilinnut tallimanut Innuttaasut, Inuiaqatigiinnut sullissinerit, Aningaassaliissutit, Inuussutissarsiutit Isertitallu, soorlumi taakku *Nuna Tamakkerlugu Pilersaarusiornermut Iliuserissamaakkat Nassuiaataanni* taaneqarsimasut. Angallannermut pilersaarusiorneq nunap tamakkerlugu pilersaarusiornernut akuliulluinnartariaqarpoq nunallu tamarmi pilersaarusiornerni sakkutut atortariaqarluni. Angallanneq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni killiliussassanik pingaarutilinnik saqqummiisoqartillugu nassatarisussaammagu, siunissami angallannermut ilusilersuineq inoqarfilersuineri uuttuutaasartunut takussaasunut tamaginnut, imaaginnanngitsoq immikkoortoqarfimmi politikkikkut annertusaanersoq nunap tamakkerlugu pilersaarusiorneqarneranut kalluaasussaq.

Angallannermi pilersaarusiornernut nunallu tamarmi pilersaarusiornernata ataqatigiissaarneratigut qulakkeertussaavarput immikkoortoqarfiit ataasiakkaat ataqatigiissinnissaat, asuli assortuuttoqaleqqunagu immikkoortoqarfiit kommuunit/najukkani pilersaarusiornernit akornanni aammali immikkoortoqarfiit najukkalluunniit soqutigilluinnagaat nunap tamarmiusup ilusilersorneranut kalluaasussamik pisoqaqqunagu. Taamatuttaaq inoqarfilersuineri siunertaq uniorlugu kinguneqarnerlutsitsisoqaqqunagu angallannermi politikkikkut immikkoortoqarfinnik annertusaanernit nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermut akuliunnerisigut.

Nuna Tamakkerlugu Pilersaarusiornernut Piviusunngortinnissaanut Pilersaarummut Nassuiaammi erserpoq, nunap tamarmiusup pilersaarusiornerni tunngavippiarineqartut ilaqarsinnaammata sumiiffilersuineri aalajangersimavissunik ilaqartunik assersuutigalugu. pisortaqarfiit suliffiutaasa annertuut, angallannermi sanaartukkat annertuut teknikkikkullu sanaartukkat annertuut nunap pinngortitaassutimini qanoq ittumi inissisimanera pillugit. Maligassiissutit aamma nalinginnaasumik pituttuisuusinnaapput Namminersornerullutik Oqartussat nunap immikkoortuini aalajanagersimasuni sanaartortitsinerinut aningaasaliisarnermi.

Tamatuma kinguneranik angallannermi sanaartugassat annerusut inoqarfilersuisnermut ilanngutissallugit inissaminiissaaq aammalu angallannermi matoorinernut sinerissami tamani tamaaniittuni nuna tamakkerlugu pilersaarusiormut atasumik, qulakkeersimasariaqarpormi inoqarfilersuinermi politikkikkut kissaatigisat angallannermilu kiffartuussiviit inoqarfinnut agguataarnissaat pisariaqartutigit ataqatigiiaarnerisigut.

Ilusilersuinermi politikkikkut anguniakkat

”Ilusilersuinermi politikkikkut anguniakkat ineriartormut kissaatigisatsinnut naleraapput.”⁹

Ilusilersuisnermut politikkikkut 2000-imut pilersaarusiame allaaserineqarpoq ullumikkut inuiaqatigiit ilusilersugaaneranni ajornartorsiutaanersut ilami allaat pissutaanersut. Angallannerup immikkoortuanut tunngatillugu pilersaarusiame makku tikkuarneqarput

Ullumikkut pioreersut atorluarneqannginnerat, ilaatigut timmisartukkut umiarsuartigullu angallannerup naammaginartumik agguataagaannginnera,

Maannakkut assartuinerme akit piviusut atorneqannginnerat

Aammalu timmisartukkut angallannermi tapiuteqartarnek, tamatumalu kingunerisaanik nunap immikkoortuini timmisartortitseqatigiiffiit aqqutigalugit agguasseqqittarnerit.

Iliuusissatut pilersaarusiame saqqummiunneqarpoq siusinnerusukkut Naalakkersuisuusimasut timmisartukkut umiarsuartigullu angallannerme akit paasiuminarnerulersinniarlugit anguniagarisimasaat, tassunga ilanngullugu akit aningaasartuutivinnut naleqqunnersut.

Iliuusissatut pilersaarusiame 2000-imi atuutileqqaaarmatali angallannerme arlalitsigut annertusaa-soqarsimavoq, taakkulu tamarmik Aningaasatigut Politikkikkut Nalunaarusiaq 2003-mi ilanngunneqarsimapput. Immakkut assartuinerme allanngortiterisoqarsimavoq aammalu silaannakku immakkullu ilaasunik angallassinermi allannguisoqarsimalluni. Allanguinerit pingaartumik akinik eqqornerusunngortitsisimapput takujuminarnerulersitsillutillu. Timmisartortitsisarnerup unammeqatigiissinneqalerneratigut kiffartuussinissamillu isumaqatigiissusisortalernikkut immikkoortoqarfimmi aningaasanut tunngasortaate erseqqinnerulersinneqarsimapput.

Politikkikkut ilusissatut Iliuusissatut pilersaarutip saniatigut atuagassiat marluk pingaaruteqartut kingusinnerusukkullu saqqummersinneqartut siunissami inuiaqatigiinni angallannikkut ineriartortitsinissami naliliinissamut ilanngunneqarsinnaapput.

⁹ ”Siunissamut takorluugaq – Ilusiliinissamut Politikkikkut iliuusissatut pilersaarut”, q. 6

Ilusiliinissamut politikkikkut iliuusissatut pilersaarusiap saniatigut pingaarutilinnik marlunnik kingusinnerusukkut saqqummersitsisoqarsimavoq, inuiaqatigiinni angallannerup ineriartortinnissaanut nalilersuineri ilanngunneqarsinnaasunik.

Namminersulernissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup Isumaliutissiissutaani 2003-meersumi siunissami inuiaqatigiit ilusissaat tamakkerlugu sammineqarpoq. Isumaliutissiissutit Ilusiliinissamut Politikkip Iliuusissatut Pilersaarutaani siamasinnerusumut isigaluni ataatsimut paasisutissatut kaammattuuteqarneq ujjartorneruaa, iliuusissatut pilersaarusiap immikkoortortanik tunngaveqarpallaarluni kaammattuuteqarneraniit. Assersuutigalugu kommunet pisinnaatitaaffimmik annerusumik tunineqassatut kaammattuutigineqarpoq, atassuteqaateqarnikkut ineriartortitsineq eqqarsaatigalugu, tamannali aatsaat atuutsinneqalissasoq kommunet allanngortiterinissamut eqqarsaatersoreernerisigut, tassungalu atasumik kattussoreernerisigut.

Aammattaaq kaammattuutigineqarpoq ingerlatseqatigiiffiit pisortat pigisaasa immikkoortortaminnut attuumassuteqarluinnartut aallunnerusariaqaraat, ajornannguippallu periarfissatigut namminersortunut suliaassiissuteqartassallutik. Siunertami taamaattumi pisariaqarluinnarpoq pisortat ingerlatseqatigiiffiutaasa aningaasaqarnerat nakkutigilluassallugu, suliaassiisarnikkummi iluanaarutaasartut tamarmik ingerlanneqalissagaluarpata suliffeqarfiup ingerlaneranut nalinginnaasumut akitsorsaataannanngorsinnaammat.

Angallannermut toqqaannarnerusumik Isumaliutissiisummi oqaaseqaatigineqarput takornariaqarnermut tunngasut, ”Kalaallit Nunaannut Kalaallillu Nunaanni angalaneq sulit akisuallaartoq”.

Isumaliutissiisummi ilanngullugu taaneqarpoq, sulit paasititsiniaaneq ujjartortariaqartoq ataqaatigiissaarinermilu akit piviusut pilersittariaqartut. Taakku saniatigut allaaserineqarpoq ataqaatigiissaarineq killiliisuusartoq inuussutissarsiutit ineriartortinnissaannut.

Atuagassiami nutaanerusumi allami, naatsorsuutigineqartumilu ilusilersuinerup qanittukut allanngortinnissaanut oqallitsitsingaatsiarumaattumi, Kalaallit Nunaanni Inuussutissarsiutitigut Ineriartortitsinermut Qitiusumik Ataatsimiititaliamit nalunaarusiaq 2003-mi saqqummerpoq. Tassani angallaannermut politikkikkut ilungersornerusariaqarneq tikinneqarpoq.

Nalunaarusiami ilaatigut kaammattuutigineqarpoq angallannerup ilusilersugaanerani tapiissutit nungutikkiartortinneqassatut 2014¹⁰ tikillugu, taamanikkullu ilusilersuineri nalinginnaasuni akit piviusut tunngavigineqalerumaattut taamanikkut kommuunini/nunalluunniit immikkoortuini. Innuttaasut inuunissaminnut naammaginarlutik atugaqarnissaat allatut qulakkeerneqarsinnaavoq paasisaarpiannngitsunik akilersuisitsinermiit tapiissuteqartarnermiillu.

¹⁰ Nalunaarusiap erseqqissumik kissaatigaa aalajanagersunik nalilernerqarsinnaasunillu anguniagassaqaqtariaqartoq.

Qitiusumik ataatsimiititaliap maluginiarpaattaaq niuernerpalaartumik ingerlatsinerit immikkoortoqarfimmi ilanngussortariaqartut. Angallannerup ilusilersugaaneratigut angusassaq pitsaanerpaaq anguniartariaqarpoq aqqutit akilersinnaanerpaat atornerisigut, aningaasaliissutissallu inissittariaqarput inuussutissarsiutit akilersinnaanerpaat ineriartortinnissaannut. Naggataagullu nalunaarusiami kaammattuutigineqarpoq angallannerup inuiaqatigiinnut iluaqutaannginnerusup, Amerikamiut sakkutooqarfiisa sanaartugaannik tunngaveqartup ilusilersugaanerata kingumut eqqarsaatigineqaqqinnissaa.

Pingaarnertut takuneqarsinnaavoq, ukiuni kingullerni ilusilersuinerup pingaartinneqaleriartorneqarnerani angallannerup ilusilersugaanerani ajornartorsiutit anigorneqariartorsimasut pingaartinneqaleriartorerallu inissaminiittoq takutillugu. Ataasiinnarli allanngortiterinermi mininneqarsimasutut isikkoqarpoq. Timmisartukkut ilaasunik angallassinermi taakkulu timmisartorfigisaasa ilusilersorneranni sulii allanngortiterisoqarsimannginnera. Piffissami aggersumi akinik ilusilersuinerit takuneqarsinnaasunnngortinnissaat aningaasartuutillu nanertuinerisa allanngortinnissaat ilungersuunnerusariaqarpoq. Umiarsuartigoortitsisarneq aamma tamatumani ilaatinneqarpoq.

Atugassiat misissoriikkat tunngavigalugit siunissami angallannerup ilusilersugaaneratigut politikkikkut anguniagassat ima paasiuminartumik oqaatigineqarsinnaapput:

Ataatsimut isigalugu usinik ilaasunillu angallassineq Kalaallit Nunaannilu avammut angallassinert akikinnerulersinneqartariaqarput. Tamatuma qularnaallisissavaa inuussutissarsiornertup atuisullu atugaasa ullumikkut angallannermi ilusiliunneqarsimasumit pitsaanerunissaat.

Atugassiat saqqummersinneqartut malillugit maannakkut pioreersuni/annikillikkanilu unammeqatigiinnerulernikkut anguneqarsinnaapput., akit allanngortiternerisigut nutaanik sanaartunngikkaluarluni. Taamaakkaluartoq nutaanik sanaartorneq pioreersunilluunniit pitsaanerulersitsineq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pissarsiffiulluartaasaapput. Tamakku aalajangiiffiginissaannut tunulequtaasariaqarpoq patajaatsunik tulleriinnilersuineq, maannakkut siunissamilu inuiaqatigiinni aningaasarsiornikkut ineriartortitsinissaq tunngavigalugu, pingaarnerutilluguli nunap nammineq kissaataa malillugu ineriartortitsineq. Taamaattumik iluanaaruteqarfiunerpaasussatut periarfiusinnaasut saqqumilaarnerusariaqanngillat, periarfissamiit inuit najugarisanut agguataarnerisa isiginiarneqarneranniit.

Naggasiussaq

Soorlu takuneqarsinnaasoq siunissami angallannerup ilusilersorneqarnissaa pingaaruteqaqaaq, qanoq inuiaqatigiit atugarisamikkut ineriartortinneqartut, ilusilersuinikkut aammali aaqqissugaanikkut. Kommunit ilusilersugaanerisa aaqqissuuteqqinnerisigut suliaassalluunniit agguataarnerisa allanngortinneqarnerisigut inuit nunassittarnerat sunnerneqanngitsoornaviannngilaq.

Naatsorsuutigisariaqarpoq Kalaallit Nunaanni kommunet ilusilersugaanerisa allanngortinneqarnerisigut angallaannerup ilusilersugaanera allanngortittariaqassasoq, nunap immikkoortuisa angallannikkut eqiteruffilersornerisigut tunngaviusariaqassammat, nunap immikkoortuini eqiteruffiusut pissuseqataannik, maannakkummi taama aaqqissuussisimaneq pissarsinarnerpaatut isigineqaraluarmat. Siunissami kommunet ilusilersugaanissaat pillugu apeqqut maannakkullu Kalaallit Nunaanni kommunet ilusilersugaanerat politikkimut attuumassutilerujussuuvoq, tamannalu angallannermut ilusilersuinnermut taputartuunneqarluinnarsimavoq. Tamanna isumaliorluaqqissaarnermik pisariaqartitsivoq, susinnaajunnaarnermik kinguneqartariaqanngitsumik.

9. Angallassineq inuiaqatigiillu

Kalaallit Nunaanni angallassineq nunarsuarmi allanisullu naatsorsuutigineqartorujussuuvoq. Inuit nioqqutissallu angallanneqarnerat aatsaat taama annertutigilerpoq. Angallasseriaatsit sukkanerulersimapput angallassiviillu isorakilliarortuusippat. Nunanut allanut atassuteqaleriartornerup, immikkut pikkorissarnerup unammeqatigiinnerullu angallassineq ineriartorsinnaanngortippaat. Taamaattumik atuineq angallarissuserlu eqqarsaatigalugit angallassinerup immikkoortortaqrarfiup piumaffigineqarnera annertusiartuinnassasoq naatsorsuutigisariaqarpoq.

Unamminartorujussuit

Ukiuni aggersuni inuiaqatigiit piumasaqataasa naatsorsuutaasalu naammassineqarsinnaanerata qulakkeerneqarnissaa angallanermut politikkimi annertunerusumik qulakkeerniarneqartussaavoq. Inuiaqatigiinni piumasaqaatit naatsorsuutigisallu naammassisinnaajumallugit. Tamanna angallasseriaatsit sullissigasuarsinnaanerannut, angallassinermi akigititanut kiffartuussinissamillu neqeroorutitut tunngavoq.

Nunap iluani nunanilu allani angallassineq suleqatigiinnerulernerlu imminnut attuumassuteqarlunnarput. Suleqatigiinnerulernikkut angallassassaqrarnerulertarpoq. Illuatigulli suleqatigiinneq annertusarneqassappat angallanermi sullissigasuarsinnaanissamut periarfissaqrartitaanissaq pingaaruteqarlunnarpoq.

Taamaanneranilu angallanermi atassuteqaasersuinnermi pisortatigut aningaasaliissuteqartarnissaq ilaallunnarpoq. Pissakilliornerup kingunerisaanik aningaasaliissutaasut pitsaanerpaamik atorineqartariaqarput. Taamaattumik angallannerup ilusilersornissaa eqqarsaatigalugu ungasinnerusoq isigalugu tamakkiisumik piareersaasisornissaq pisariaqarlunnarpoq.

Siunissami Kalaallit Nunaanni attaveqaasersuinikkut angallarissutsip pisiariaqartinneqartup ineriartortinneqaannarnissaa qulakkeerneqartariaqarpoq, inuussutissarsiornermut inuiaqatigiinnullu iluaqutaasumik.

Inuiaqatigiit angallanermi pisariaqartitsinerat

Inuiaqatigiinni ineriartorneqartillugu innuttaasut ataasiakkaat angallanermi pisariaqartitsinerat annertusiartortarpoq. Maannakkumut angallanermi atassusersuinnermi pigineqartut atorineqarnerat ataasiakkaat pisariaqartitsinerannit aalajanagerneqartarput, aammali qanoq akiliisinnaassuseqartoqrarnersoq aalajangeeqataallunnartarpoq. Nunarpassuarni, minnerunngitsumillu nunatsinni, angallanermut aningaasartuutaasut qaffaseqaat, illoqrarfiit nunaqrarfiillu imminnut ungaseqimmata atuisullu amerlagisassaannngimmata. Billetsit akii kiffartuussinissamut isumaqatigiissutit malillugit nalimmassarneqartarput akiviusullu aalajangiisuussanatik.

Sumut nunassittarneq angallassinertup ilusilersorneranut sunniuteqarlunnartarpoq. Angallassinertit akulikissusiat illoqarfinnut illoqarfinniillu annerusunit pitsaannerusarpoq, atuisussat amerlanerummata. Sumiiffinni inukinnerusuni angallassinertit akuttuneroqaat.

Usinik assartuineq

Assartuineq aningaasaqarnerulernerlu imminnut ataqatigiillunnarput. Aningaasarissaarnerulernerup kingunerisaanik nioqqutissat amerlanerusut sananeqassapput angallanneqassasullutillu aammalu suliffeqarfinniit atuisunut assartorneqartussaapput. Taamaattumik aningaasarissaarneruleriartornerup angallassinissamik pisariaqartitsineq allisartarpaa.

Aningaasarsiorneq pitsaanerulersikkiartorneqassappat pitsaasunik uummaarissunillu inuussutissarsiornermut angallassissutisaqartitsinissaq pingaaruteqarlunnarpoq. Unammilleqatigiissinnaanermut pingaartumik suliffeqarfiit pitsaasunik angallassissunneqarsinnaanerat pingaarutilerujussuuvoq.

Suliffeqarfiit ilaat sivilisumik uninngasinnaasunik amerlasoorsuarnik sanaartortarput, taakkulu akikitsumik angallassissunneqarnissartik pisariaqartippaat, taakkununnigami piffissaq apeqqutaanerunnigilaq, assersuutigalugu umiarsuartigut angallassineq. Suliffeqarfiit allat sukkasumik eqaatsumillu angallassissuttariaqarput, assersuutigalugu timmisartukkut aalisakkanik nutaanik qerineqanngitsunik Europaliaassineq. Kalaallit Nunaanni angallannermi atassuteqaasersuinerup pitsaassusia periarfissiinalu inuussutissarsiutit ineriartortinneqarnissaannut pingaarutilerujussuupput, nunatsinni namminermit nunaniluunniit allani tuniniaanermi.

Attaveqaasersuinermit aningaasaliissutit

Angallannerup ilusilersornerani aningaasaliissutit pisortat aningaasaliissuteqartarfiisa ilarujussuannik atuiiffiusarput. 1990-ikkut qiteqqunneranniit naajartornerannut soorlu nunap immikkoortuini mittarfilersuinermit aningaasaliissutit annertoqisut atorineqarsimasut.

Nutaanik atassuteqaasersuinermit pioreersunilluunniit annertunerulersitsisnermit pisariaqartitsineq tunngaveqartinniarneqartarpoq nalinginnaasumik sukkannerusumik pitsaannerumillu angallannermi atassusiinissamik pisariaqartitsinikkut. Amerlasuutigut tunngaviginiarneqartarpoq atassuteqaatinut ineriartortitsinissaq inuussutissarsiutip ineriartortinnissaanut naleqqussassallugu pisariaqarlunnartoq. Angallassassat amerlanerulersimanerat tunngavilersuutigineqarajunnigilaq.

Taamaattumik immikkoortortani ataasiakkaani suliniutit ataqatigiissaarneqarnissaat pisariaqarpoq – minnerunnigitsumik angallannerup inuussutissarsiutillu akornanni kiisalu nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermi.

Ingerlatseqatigiiffiit

Ingerlatseqatigiiffiliortiternerit ilaatigut sunniuneqarnerulernissamik unammilleqatigiittoqarnerulernissamillu kissaateqarneq aallaavigalugit ingerlanneqarpoq. Niuerpalaarnerulersitsiartornermi suliniutaasut annerpaat ingerlatseqatigiiffinngortiterneqarsimapput assigiinngitsutigut politikkimut attuumajunnaarsinneqarlutik. Politikkimut attuumassutaarutitinneqarnerup ingerlatseqatigiiffiit suliniutaasa patajaannerusumik ingerlanneqarnissaat qulakkeerniartussaavaa.

Maluginiartariaqarporli angallannermut immikkoortortaqaqfiup annersaata unammilleqatigiiffinngortinniaraluarneqarnera iluatsippallaarsimanngimmat. Unammilleqatigiinneq kiffartuussisnermut akinullu Kalaallit Nunaanni angallananermi nalimmassaataasussaq pilersinniarneqaraluarpoq. Tamakku isumaqalersitsipput qulaanit aalajangiisoqartariaqartoq, pisortatigut aqutsinerup angallannermik ingerlassaqartut ataasiakkaat ilinniagarisamikkut unammilleqatigiilersinniarlugit, piginneqatigiiffiit suliniutaasa ataqatigiissaarnissaat qulakkeerniassallugu, kiisalu politikikkut anguniagaasut piviusunngorsinnaaqqullugit. Taamaattumik maannakkorpiaq eqqarsaatersuutigineqarpoq periarfiusinnaasut assigiinngitsut aqcutigalugit qulaaniit aqutsisoqartariaqartoq.

Nukittunerusumik qulaanillu aqutsinerup angallassinermik suliaqartut soqutigisaminnik ”unammilleqatigiiffiunngitsumi” annikinnerusumik piorsaalernissaat pakkersimaarsinnaavaa. Tassa imaappoq ataatsimoortumik suliniuteqarfiusuni pitsaanersumik ataqatigiissaarineq, taamaalilluni inuiaqatigiit aningaasaataannik pitsaanerpaamik atorluaasoqarluni. Taamatuttaaq Kalaallit Nunaanni angallassinermi qanoq iliorluni unammilleqatigiinnerulernermi killilersuisoqarsinnaanersoq eqqarsaatersuutigineqarpoq.

Immikkoortuni tullerni ajornartorsiutaasut nalinginnaat angallannermillu pisariaqartitsineq immikkoortortaqaqfinni immikkut qinersimasaniittut erseqqissaavigineqassapput.

9.1 Inuussutissarsiuteqarneq

Angallasseriaatsit sunniuteqarluartut nutaaliaasut atassuteqartitsinermi ingerlalluurtumi tunggaviulluinnarput. Unammilleqatigiilluarsinnaasumik inuussutissarsiutinut akeqartitsisinnaasunut suliassiissutigissallugu pingaaruteqarpoq, tassanilu ilaatinneqarput aatsitassarsiorneq, aalisarneq takornariaqarnerlu kiisalu nunami suliffeqarfiit. Naleqquttumik angallasseriaatsit unamminartunik akillit nunatsinni nunanullu eqqaamiorisatsinnut niueqateqarnermulluunniit piorsaanermut inuussutissarsiutitigut pingaarutilerujussuussapput.

Angallassiviit inuussutissarsiutillu suleqatigiinnerat

Inuussutissarsiutit angalatitsiviillu suleqatigiinnerannut atatillugu inuussutissarsiutit kommuunillu eqqarsaatigalugit atassuteqaasersuinnermut aningaasalersuinerup ineriartortitsinissata qulakkeerneqarsinnaanera naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq. Kommuunit ataasiakkaat tamanna misilittagaqarfigereerpaat soorlu mittarfinnik tallilerinermi.

Taamaattumik inuussutissarsiutit pioreersut killissaritaanerisa iluini siunnerfeqarluinnarluni ineriartortitsisoqartariaqarpoq. Taamaattumik nunap immikkoortuinut ataasiakkaanut aningaasaliinerunissat pisariaqartinneqarnerat oqaatigissallugu ajornannginnerussaaq, ineriartortoqarnerulernera naatsorsuutigineqarsinnaappat taamaalillunilu inuiaqatigiinnut iluanaarnarnerusinnaappat.

Aningaasatigut suliniutit ataatsimut angallassissutinik ujartuinnermi pingaaruteqaqaat. Aningaasatigut suliniutini Kalaallit Nunaata iluani tuniniaaviit ilaanni niueqatigeeriaatsit niuernerillu taaneqarsinnaapput. Aningaasatigut suliniutini aamma allat taaneqarsinnaapput. Soorlu innuttaassutsimi paasisimasat ineriartinneqarnerat, nunassarsisoriaaseq, pisortatigut nalimmassaasarnikkut annertusiartortitsineq soorlu sanaartorfiit annerusut minnerusulluunniit inissitsiterneqarnerat, namminersortut suliniuteqarnerisigut – aallartitsiniarnermut kajumissuseqarneq, kulturikkut timersornikkullu aaqqissuussisarnerit nunaqqataasullu peqataalluarnerat. Tamanna maannakkut ukiunilu aggersuni ataatsimut angallassissutinik ujartuinnermi sunniuteqassaaq .

Ingerlatseqatigiiffiit ikittunik ilaasoqarlutik tikikulassutsit aallakulassutsillu attatiinnarniarlugit ingerlatsinermut aningaasartuutaat nalinginnaasumik pisortanit tapiiffigineqarujussuarternerannik kinguneqarput. Naak usinik assartuineq Namminersornerullutik Oqartussanit tapiiffigineqartaraluartoq suliffeqarfiit ilaasunik usinillu angallassinerminni nalinginnaasumik aningaasartuuteqarujussuarterput, tamannalu ilaatigut kalaallit suliffeqarfiutaannut assartuinnermi immikkut tapiisarnermik kinguneqarsimavoq.

Nalinginnaasumik inuussutissarsiutinik siuarsaaneq

Namminersulivinnissamut ataatsimiititaliarsuup Kalaallit Nunaannilu inuussutissarsiutit ineriartortinnissaat pillugu siunnersuisoqatigiit siunnersuutigaat, naalagaaffimmi inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermi eqqarsaatiginerusariaqartut inuussutissarsiutit, atuilluarnissamut periarfissaqarfiusuni. Tassunga tunngatillugu Kalaallit Nunaata inissisimaneq, qanoq ittuunera, pisuussutaani atuisinnaaneq kiisalu kulturi pinngortitarlu nunanut allanut sanilliullugu nalinginnaasumik iluaqutaasut ajortaasullu eqqarsaatigissalugit pingaaruteqarpoq. Assersuutigalugu aatsitassani, aalisarnermi piniarnermilu kiisalu takornariaqarnermi iluaqutaasut ujjartorneqartariaqarput.

Atassuteqaatit ingerlalluartut suliffeqarfiit nunatsinnukarusulernissaat, pingaartumik aatsitassarsiorneq eqqarsaatigalugu, aalajangiisunngorluinnarsinnaasarput. Tusarnartaanngilaq nunani allamiut Kalaallit Nunaanni aningaasaliiniartarnerat soorlu aalisakkanut suliffissualiorluni pisariaqartutigullu suleqatigiiffissanik pilersitsiniarluni.

Aningaasatigut ineriartortitsinermi nunatsinnilu suliffinnik nutaanik pilersitsisniarneq periarfissanit kisiartaanngillat, aammali nioqqutissianik avammut tunitsivissaqarnissaq akikitsunillu pisiffissaqarnissaq taama pingaaruteqartigipput, angallassinermilu akit qaffasippianngifianni. Niueqateqarnerulerneq aammalu Danmarkip saniatigut nunanik allanik nioqqutissanik sullissinernillu paarlaarsseqatigiittarneq aammalu suleqatigiit attuumassuteqartut pisortatigoortumik pisortatigoortuunngitsumillu suleqatigiinnerat eqqarsaatigalugit attaveqaatit ineriartortilluakkat pisariaqartinneqarput.

Atassuteqaatit pitsaasut illuinnaasiortumik niueqatigiinnermi iluaqusiisnaapput, ullumikkut taamaattoqareerpoq Danmarkimut Danmarkikkoortumilluunniit. Illuinnaasiortumik niueqateqarneq aamma Namminersulivinnissamut ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani nunap ineriartorteqqinnissaanut aningaasanillu isaatitsinerup periarfissaanut pakkersimaarinnissutitut isigineqarpoq, tassaagaluarmammi imminut nammassinnaalernissaanut aqqutissaq.

Namminersulivinnissamut ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa malillugu aalisarnerup allannngortiternissaa iluaqutaasinnaavoq, avammummi tunisassiornermi siunissami siunniunneqarsinnaapput aalisakkat qaleruallillu nutaat qerisunit piumaneqarnerusut. Taamaaliorluni tunisassiussagaanni piumasaqaataavoq tunisassiortuniit allannngortiterinissamut tapersorsorneqarluarneq politikikkullu paasineqarluarneq pisariaqartutigut angallassinermik allannngortiterinikkut. Aamasunik annertuumik avammut nioqqutissiussagaanni aningaasatigullu imminut nammassinnaaniassappat nunarsuarmioqatigiit niueqatigiiffianni, minnerpaamik pisariaqartinneqassaaq akikitsumik timmisartukkut angallassisinnaanissaq. Ilaatigut mittarfinnik taliliisariaqarnissaq pisariaqartinneqarsinnaalluni timmisartut annerusut eqqarsaatigalugit.

Ullumikkut aalisakkanik tunisassiortorsuit niuernermit ileqqorilersimavaat qerisunik nunanut allanut tunisassiortarlutik, taamalu periuseqarnermut allanngortitseriassagaanni peqataasut arlariaat ajutooriataarsinnaanermut qunusuissuseqartariaqarput. Aamasunik annertunerusumik nunanut allanut tunisassiussagaanni makku naatsorsuutigisariaqassapput:

Aalisakkanik aamasunik pilersuineq annertusarlugu ingerlatiinnarlugulu

Aalisakkat pitsaassusaat ukioq naallugu ingerlaavartumik pilersuisinnaaneq ajornakusuulersittussaavaa

Timmisartukkut akigitinneqartut avammut tunisassiornerup akilersinnaanissaanut aalajangiisuusussat.

Tigusisussat amerlisarlugit aammalu

Uumasut nakorsaasa akuersissutaat pisariaqartut pissarsiarisariaqarlutik.

Inuiaqatigiillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu usinik assartuineq eqqarsaatigalugu aallaqqaammut nioqqutissanik, avammut tuniniakkat eqqussukkallu amerlanerpaaffiini, assartuinnermut attaveqaatit naleqquttut pilersinneqarnissaat iluaqutaassaaq.

Nioqqutissiat, avammut tuniniarneqarnerpaasut pingaarnersiorlugit tassaapput aalisakkat qaleruallillu. Nioqqutissat tikisiortorneqarnerpaat makkuunerupput: 1) atuisut pisiariuagassaat, soorlu inuussutissat inuulluarniutillu, 2) nioqqutissat illoqarfimmi suliaqartitsinermi atugassat (pappiaraniit plastikkinut angallassinermut atugassat) kiisalu 3) nioqqutissat sanaartornermi suliffeqarfinni atugassat.

Ingerlassani ataasiakkaani atassuteqaateqarnermi aporfissat

Akuiagaleriffimmi nalilersuinnermi tullinnguuttut makku killiliisuusinnaapput – silaannakkut angallannermut eqqarsaatigalugu:

Angallassineq akisuallaaqaaq

Mittarfiit heliportillu ammasarfiisa killeqarpallaarnerisa timmisartunik attartornissaq killilersimaartussaavaat. Tassuuna periarfissanik atuilluarsinnaaneq killilersimaartussaavaat, tassani aamma piffissaq aningaasaqarnerlu eqqarsaatigineqarlutik.

Angallassinermut matusissutissai – atassuteqaateqarneruq alla assigalugu – ingerlatseqatigiiffiit sumiiffimmi aalajangersimasumi misissuillernissamut paaasinnanermulluunniit akuersissummik piniartinnatik aalajangiiniarnerminni qissimigaartussaavaat. Taamaattumik angallassinermut matussutissarisarnissaq – allat tamarmik assigiinnartut – suliniutip pilersaaruisornerani ingerlatseqatigiiffinnut pitsaasutut isigineqartussaapput. Tamanna aatsitassat, kulbrintit, siku imerluunniit pineqaraluarpata atuuttussaavoq.

Aatsitassarsiornermi nalinginnaasumik ingerlatseqatigiiffiit aatsitassanik misissueqqittussanngoraangamik piiasussanngoraangamilluunniit atassuteqaatiliorneq isumagissassarisaramikku sungiusimanerat ilisarnaataavoq. Tamanna tamakkulerisut sungiusimaannarpaat. Sikunik imermillu tunisassiornermi tamanna atuutinngilaq, ingerlatseqatigiiffiimmi atassuteqaatit pioreersut atornissaat pitsaasuunissaallu sungiusimavaat, tamannami inuussutissalerinertulli isigisariaqarmat.

Takornariatitsisarnermut uuttuutaasartut tullinnguuttut makku killiliisuusarput – silaannakkut angallannermut tunngatillugu:

Kalaallit Nunaat angalaffiuvoq akisooq. Akitsorsaataanerpaavoq imarpik qulaallugu Kalaallit Nunaannilu tikiffissanut angalaneq – tassa sinerissami angallanerit akisoqimmata.

Takornariaqarnermik ineriartortitsineq atlantikoq qulaallugu timmisartut mittarfii sumut inissinniarneqarsimanersut aalajangerneqarlunnartussaavoq – qanorlu akulikitsigisumik timmisartorfigneqartassanersut.

Mittarfiit atornerinut akileraarusersuinikkut ilaasut ikilinissaannik kinguneqarumaartoq naatsorsuutigineqarpoq.

Tassanngaannartumik akuttussutsinut akuliuttarnerup timmisartuussisut angalatitsisullu aningaasartuutaat sunnertarpaat, imaappoq allannortitsinerit angalatitsisut akinik aalajangersaareernerisigut takkuttartut - soorlu mittarfiit ammasarfiisa killiliivigineqarnerisigut, atorunnaarnerisigut imaluunniit kifartuussivinni assigiinngitsuni taakornariatitsinermut akornutinnguuttarput. Taamatut akuliunnerit takornariatitsinermi inuussutissarsiutinuinnaanngitsoq Kalaallit Nunaatali isigineqarneranut aamma ajoqutaapput, tassami nuna nunani allani angalatitseqatigiiffinnut timmisartuutileqatigiinnullu uppernanngitsutut isigineqalertussaammat.

Takornariatitsisarnermut uuttortaait tullinnguuttut makku killiliisuupput – umiarsuartigut angallassineq eqqarsaatigalugu:

- Nunap immikkoortuini umiarsuit atorneqartut pingaarnerutillugu innuttaasunik angallassisussaapput, atuarfiillu atuanngiffeqarnerisa nalaanni ulikkaartuaannangajapput. Ajorluartumik inuit angalaruttulernerisa Europami takornariat angallatileruttorfiat nalerortarpaa, taamalu periarfissaaruttarluni, taakkumi namminneq akilikkaminnik angalasuupput ”angallatinullu ikiinnariaallutik” illoqarfiup tullianukarsinnaanatik, utaqqisunulluunniimmi ulikkaarussaareertaramik.
- Maannakkut angallatileruttornerup nalaani immakkut angallatit ilaniarnissaannut periarfissaqarpallaanngilaq.

- Umiarsualivinni pissutsit, illoqarfinnimi arlalinni naammaginangitsut takornariartitsisarnerup ineriartortinnissaanut ajornartorsiutaapput, aamma tassani sillimaniarnermut tunngasutigut iliuusaasartut eqqarsaatigalugit.

Angallatit angaallassinissamut akuerisaasut (angallatit P-mik akuerisaasut) takornariartitsinermi angallassissutitut atorneqarput. Taama angallassinert eqaatsuupput takornariartitsinermullu naleqqulluarlutik, Søfartsstyrelsilli pineqartunut malittarisassai eqarpallaarsimallutik. P-mik akuerisat aalajangersimakannersumik angissuseqarput, akillu naammaginatut atorsinnaajumallugit angalatitsisarneq inunntut sisamaniit arfineq pingasunut naatsorsuusaasarlutik. Søfartsstyrelsi aamma Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat suleqatigiillutik malittarisassat allanngortippaat, taamalilluni pisariaqatinneqavissortut salliutinneqarlutik – isumannaallisaanermi piumasaqaatit annikillisinngikkaluarlugit.

Nerisassaleriffinni uuttuutigineqartuni tullinnguuttut maaku killiliisuupput – silaannakkut angallannermut eqqarsaatigalugu:

- Silaannakkut angallassinermi akit nunatsinni nunanullu allanut tunisassianik aamasunik amerlasuunik angallassisinnaanermut killiliisuupput.

Nerisassaleriffinni uuttuutini tullinnguuttut makku killiliisuupput – umiarsuartigut angallassineq eqqarsaatigalugu:

- Sikusartuni ukiuunerani nioqqutissanik assartuineq killilerujussuuvoq. Amerlaqisutigut suliarujussuit maangaannartariaqartarput, nioqqutissiat sinerissamut nunanulluunniit allanut apuunneqarsinnaanngimmata.
- Royal Arctic Bygdeservice A/S pisoqqanik angallataateqarpoq annikitsuinnarmik qerititsiveqarlutillu nillataartitsivilinnik.
- Royal Arctic Line A/S-imi suliarinneriaatsimut aningaasartuutai immakkut angallassinermi aningaasartuutitut sunniuteqartarpoq.

Mikisualukkuutaanik angallassinermi angallassanik nakkutilliinerup pitsaanerulersinneqarnissaa aalajangiisuulluinnartarpoq, amerlasuutigummi nioqqutissat aserorneqarsinnaasarmata.

Naggasiut

Ukiuni aggersuni attaveqaatinut aningaasaliinissani inuiaqatigiit aningaasaliissutaat inissinneqarnialeraangata inertornissamut periarfissaqarsinnaasut annertunerujartuinnartumik eqqarsaatigineqartariaqarput. Taamatut eqqarsaatiginninngikkaanni inuiaqatigiit aningaasatigut

imminnut nammatalernissaminnik kissaateqarnerannit qimagukkiartuaartoqalissaaq, tamannalu ilaatigut misissuinerit nutaat tunngavisimavaat.

9.2 Peqqinnissaqarfik

Peqqinnissaqarfiup inunnik silaannakkut assigiinnitsunik angallassinerali makku atorneqartarput:

- Sinerissami Atlantikorlu qulaallugua angallassinerali
 - o Napparsimasunik angallassinerali
 - o Akiutiniittunik angallassinerali
 - o Napparsimasut
 - o Sulisut

Taakku saniatigut umiarsuartigut angallassinerali, soorlu nioqqutissanik, nunatsinnukaassassanik napparsimmaveqarfinnullu, kiisalu annikinnerusumik napparsimasunik umiarsuakkoortitsinerali.

Peqqinnissamut Pisortaqarfia malillugu peqqinnissaqarfiup 2003-mi timmisartukkut angallassisarnerini 80 mio. kr. missaanni aningaasartuutigisimavai, ukiunilu kingullerni aningaasartuuteqaleraluttuinnarsimavoq.

Pingaartumik 2001-imiit 2002-mut ineriartortitsineq qaffariartitserujussuarsimavoq minnerunngitsumik sinerissami Danmarkimilu Rigshospitalimut angallassinerali eqqarsaatigalugit.

Pingaarnertut Air Greenland A/S-ip, SAS-imut sanilliullugu, JAR-imi malittarisassat malillugit akiutiniittunik angallassinermi allatut angallaaseraaseqarnera il.il. pissutaavoq, tamannalu aningaasartuuteqarnerulernermut pissutaavoq. Tulliulluni annertunngikkaluamik Kalaallit Nunaanni nakorsat sinerissamiit napparsimasunik angallassinermik atuinerulersimapput. Kiisalu attartorluni timmisartumik napparsimasunik angallassisarnerup akisunerulersimanera pissutaalluni aningaasartuuteqarnerulersimavoq.

2001-imiit 2003-mut, helikopterimik attartornermut aningaasartuutit ilanngunnagit, ambulancetut timmisartuussisarnermi aningaasartuutit 12,7-imiit 17 mio. kr-nut amerleriarsimapput. Aningaasartuuteqarnerulernermut pissutaanerupput Kalaallit Nunaanniit Danmarkimut angallassinerali akisunerulersimanera.

Billetsinik inniminniisarneq

Peqqinnissaqarfik ullumikkut Air Greenland A/S-imut pisariaqartitsineq malillugu billetsinik immikkullu akiliutissamik aalajangersumik isumaqatigiissuteqarnani angallassinernut innimiinnisarpoq. Taamaakkaluartoq billetsinik aalajanagersimasunik pisinissaq eqqarsaatigineqartarpoq, ullut angalatitsivissat akilersinnaanerusut ataatsimoortumillu angalatitsinikkut akinut ilanngaataasartut il.il.

Nakorsat suliatigut ilisimasaat, Brønshøjimi napparsimasut angerlarsimaviata inissaqassusia angalasussallu kissaatigisaat aallaavigalugit inniminniisoqartarpoq. Periarfissatigut aningaasartuutaasartut qullersat misissortarpaat iliuuserineqarsimasullu nalilersortarlugit.

Assigiinngitsut, amerlassutsit aningaasartuutillu

Aallaqqaasiullugu assigiinngissutinut, amerlassutsinut taakkununngalu tunngatillugu aningaasartuutaasut pillugit paasissutissat pissarsiariuminaatsuunerat ilisimatitsissutigineqassaaq amerlaqisutigullu kingumoortumik paasiniaagaluarluni pineq ajornavittarlutik, tamanna siornatigut paasiniaavigineqartarsimanngimmat ajornartorsiutitaqarmallu. Taamaattumik paasissutissatut tunniunneqartut taamungaannagaapput assilissamillu tamakkiisumik takussutissiinatik, tassami aalajangersimasumik inissisimasunut aningaasartuutit ilaatigut takutinneqarsinnaanngillat.

Tabel 9.2.1: Ambulancetut timmisartuussinerit

Ukioq	2001	2002	2003
Nunap iluani:			
Amerlassusiat	111	98	87
Aningaasartuutit, mio. kr.	7,4	8,3	6,7
Agguaq.aki, mio. kr.	66,7	84,6	76,7
Avammut (Danmark):			
Amerlassusiat	27	31	40
Aning.kat. mio. kr.	5,3	10,4	9
Agg.aki, mio. kr.	196,3	335,5	225,5
Avammut (Island):			
Amerlassusiat		11	11
Aningaasart.mio. kr.		1,1	1,3
Agguaqat. Aki, mio. kr.		101,2	115,1
Angallassinert katillugit			
Amerlassusiat	138	140	138
Aningaas.amerl. mio. kr.	12,7	19,8	17,0
Agg.aki, mio. kr.	92	141,5	122,9

Najoqqutaq: Peqqinnissaqarfimmut Pisortaarfik

Tabel 9.2.2: Peqqinnissaqarfimmi 2001-imi angallassivinni toqqakkat (akiutiniittut ilanngunnagit)

Nuummiit	aamma	Aningaasartuutit
Nuummut	Katillugit	katillugit
Nuuk-Kangerlussuaq	1210	2.997.170
Kangerlussuaq-Nuuk	1390	3.501.410
Nuuk-Narsarsuaq	515	1.811.255
Narsarsuaq-Nuuk	620	2.206.580
Nuuk-Ilulissat	269	1.197.319
Ilulissat-Nuuk	472	2.100.872
Nuuk-Sisimiut	215	523.525
Sisimiut-Nuuk	212	516.220
Nuuk-Maniitsoq	161	206.080
Maniitsoq-Nuuk	108	138.240
Nuuk-Aasiaat	75	293.325
Aasiaat-Nuuk	59	230.749
Nuummiit katillugit	2445	7.028.674
Nuummut katillugit	2861	8.694.071
		15.722.745

Najoqqutaq: Peqqinnissaqarfimmut Pisortaarfik

Siunissami peqqinnissaqarfimmi angallassisarnissat

Peqqinnissaqarfimmut Pisortaarfiiup siunnersuisartut kikkunnnulluunniit attuumassuteqanngitsut atorlugit misissuineq aallartissimavaa, Peqqinnissaqarfik angalanernut qanoq aningaasartuuteqartarnersoq aningaasatigullu qanoq periarfissaqarnersoq erseqqinnerusumik paasiniarlugu.

Ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aaqqiissutissatut siunnersuutit eqqarsaatigalugit inaarutaasumik sulii aalajangertoqarsimannginnera erseqqissaatigineqassaaq, sulimi pineqartumut tunngassuteqartut paasissutissarsiorfigineqarput naatsorsuutigineqarporli ukioq manna naammassisinnaajumaartut.

Peqqinnissaqarfiiup timmisartoqartinneqarnissaanik eqqarsaatinut tunngatillugu tamatuma kingunerisaanik timmisartut ilaneqarneratigut maannakkumut timmisartut pioreersut atorneqarnerata ilarujussua peerneqartussaassammat immikkut paasissutissiissutigisariaqarpoq. Ajornartinnagu papparsimasut peqqinnissaqarfimmilu sulisut peqqinnissaqarfiiup timmisartua atortariaqassavaat, maannakkumut timmisartut pioreersut isumalluutiginagit. Tamatuma kinguniinnartussaassavaa maannakkut timmisartuni inissap atorluarneqannginnerulernera.

Angallassipallattariaqarnermi, immatigut angallassinermi, napparsimasunik aammalu sulisunik nalinginaasumik angallassinermi unamillegatigiinnikkut sullissisoqarsinnaanerata nalinga

isiginngitsuusaarneqassanngilaq. Misilittakkalli pioreersut ersersippaat inuiaqatigiit angallassinermi sullissinerat unammilleqatigiinnermik pitsaasumik tunngavissiisimanngitsoq, taamaammallu peqqinnissaqarfimmiit angallassisarnerit immikkoortinneqalissappata ajorseriarnermik kinguneqassaaq.

Naalakkersuisut isumaqarput peqqinnissaqarfik ullumikkut periarfissaasut atorluarnerisigut pitsaasumik sullissisinnaasoq. Naalakkersuisut politikkikkut killiliussaata tassa, atorluaanerunissaq pitsanngorsaanerunissarlum maannakkut pioreersut atorlugit, immikkoortortaqarfiillu ataasiakkaat inuiaqatigiit ataatsimut aningaasaqarnerat ataatsimut isiginerusariaqaraat.

9.3 Sillimaniarneq

Danmark aamma Kalaallit Nunaat ICAO-imi isumaqatigiissummut aamma Annex 12 IMO-mut isumaqatigiissummut atsioqataapput. Isumaqatigiissutit imaraat ilaatigut aaqqissuussinissamut malittarisassat nunallu allat annaassiniarnermi iliuuseqarnissamilu suleqatigiinissat.

Isumaqatigiissutini annaassiniartarnermi nunat killeqarfii pitarlugit iliuuseqartarnerminni qanimut suleqatigiinnissaat tunulequtarineqarpoq. Taamaalilluni naalagaaffiit ataasiakkaat, isumaqatigiissummut atsioqataasimasut, annaassiniarnermi atortorisatik naleqqussartariaqarpaat SAR-imilu iliuuseqartarnermi pisariaqartillugu ikioqatigiittoqassaaq. Taamaakkaluartoq annaassiniarnerit, tassunga ilaallutik helikopterit piareersimatinneqarnerat, naalagaaffiit ataasiakkaat pingaarnepaakkut akisussaaffigaat¹¹.

Isumaqatigiissutit malillugit nunat ujarlernissanut annaassiniarnissanullu aaqqissuussissallutik pisussaataapput. Timmisartukkut immakkullu angallannerup immikkoortoqarfiini inatsiseqarpoq inuinnaat timmisartuunneqartarnerat pillugu immamilu sillimaniarnissamut kiisalu malittarisassat tassunga atatillugu pilersinneqarsimasut ujarlertarnermut annaassiniarnermullu assigiinngitsutigut inunnik tammartoqarsimatillugu, timmisartunik umiarsuarnillu ajornartorsiortoqartillugu aalajangersaaffiusut.

Angallananerup ilusilersugaanera

Soorlu oqaatigineqareersoq 1990-ikkut naalerneranni Namminersornerullutik Oqartussat angallananermut ilusiliussaq allanngortissimavaat, tassami suluusalinnut mittarfiit arfinillit pilersinneqarmata.

Tamatuma kinguneraa S-61 helikopterit Nuummi ilaasunik angallassissutaajunnaarmata 1. oktober 1999 aallarnerfigalugu.

Tamatuma kinguneraa annaassiniarnerit S-61 helikopterimit ingerlanneqarunnaarmata allatulluunniit helikopteriusinnaasut annaassiniarnermut atorneqarsinnaasut Kalaallit Nunaata Qiterpiaani periarfissaajunnaarmata.

Tamatuma kingorna naalagaaffik (Inatsiseqarnermut ministeriaqarfik, Angallannermut ministeriaqarfik Inuussutissarsiutinullu ministeriaqarfik) Namminersornerullutik Oqartussallu akornanni isumaqatigiissutigineqarpoq, naalagaaffik aningaasanik Namminersornerullutik Oqartussanut tapiissuteqartassasoq ukiumut 7 mio. kr.-inik Namminersornerullutik Oqartussat

¹¹ SAR-imi aaqqissuussineq Kalaallit Nunaanni mappersakkami – ”Kalaallit Nunaanni ujaasineq annaassiniarnerlu, SAR-Kalaallit Nunaat”.

Kalaallit Nunaata Qiterpiaani Disko-llu eqqaani ujaasisarnissat annaassiniartarnissallu qulakkeerniarlugit.

Annaassiniarnermut helikopteri pineqartoq Nuummur inissinneqarsimavoq, Narsarsuarmi S-61 helikopteri inissinneqarsimasoq piareersimatinneqartoq taapertassalluni taannalu Nuummur aamma piareersimasuussalluni. Helikopteri taanna Paamiunur timmisartuussisarnermi atorineqarpoq taamaattumillu atorineqarsinnaaffii allat ujartorneqarlutik.

Illoqarfinnur mittarfilinnur atasumik nunap immikkoortui ilusilersuiffigineqarsimappur, taakkulu helikopterinit minnerusunit timmisartorfigineqartarlutik, ilaatigullu mittarfinniit illoqarfinnur timmissutigineqartarlutik.

Ullumikkur Kalaallit Nunaanni ujarlernissaq annaassiniarnissarlunniit piinnarlugit pisiasimasunik pigisaqanngilagut.

Kalaallit Nunaanni helikopterit piareersimatinneqarnerannur nalunaarusiap suliarinerani nalunaarneqarsimavoq, helikopterit nunatta sananeqaataanur, atassuteqaasersugaaneranut ornigassallu ungasinnerujussuannur tunngatillugu pingaarutilerujussuusur.

Pingaarutilittur isigisariaqarpoq Kalaallit Nunaata Avannaani, Qeqqani, Kujataani Tunuanilu ujarlernissamur annaassiniarnissamullu piareersimasoqartuarnissaata pingaartorujussuunera.

Kalaallit Nunaanni siunissami sillimaniarneq

Sillimaniarnermur piareersimasur pioreersur (kommuneni qatserisartur) pinnaasussaappur illersorneqarsinnaasumik annaassiniarnermi ikuallattoqartillugulu qatserinermi ikiutissallutik.

Maannakkumur inatsisaasur nutarterneqalernerisa siunertaraat, naleqquttumik annaassiniarnermur pisariaqartitsineq naammassisinnaajumallugu. Naalakakersuisur kissaatigaat siunissami sillimaniarnissamur inatsisiliortarneq kalaallit pisariaqartitsinerat pitsaassusissallu tunngavigissagaat, tassunga ilanngullugu minnerunngitsumik pigeriikkanik atuilluarnissaq. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq illoqarfinni mittarfinnilu sillimaniarnerit siunissami aaqqissuusseqatigiiffigineqassasur.

Kalaallit Nunaanni timmisartortarneq eqqarsaatigalugu pitsaassusissat FN-ip nunarsuarmi timmisartortarnermur aaqqissugaaffiata (ICAO) piumasaanur naleqquttuutinniartariaqarput. Danskit sillimaniarnermur aalajangersagaat Kalaallit Nunaannit qanoq malinneqartigissanersur eqqarsaatigeqqittariaqarpoq. Tassungalu tunngatillugu nunat qanitarisatta misilittagaasa iluaqutigisinaanissaat qanorlu timmisartortitsisarnermi atuinerat eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

9.4 Allakkat

Peqqinnissaqarfittulli allakkanik apuussisarneq angallannerup aaqqissuulluagaaneramik pisariaqartitsivoq.

Ukiut 2000/2001-it nikinneranni Kalaallit Nunaata iluani timmisartuussisarnermi malunnaatilimmik allannguisoqarpoq. Allannguinerit allakkanik angallassisarneq annertuumik akitsoriartissimavaat¹². Taama akinik qaffaanerup kinguneraa POST Greenlandimut nammineq timmisartuliissalluni soqutiginaateqalerpoq, taamanikkorniilli tamanna Air Alpha A/S-imit ingerlanneqalerpoq.

Timmisartut allakkanik angallassissutit allakkat, t.i. allakkat poortukkallu, angallassarilerpaat. Timmisartut allakkanik angallassissutit juli 2001 aallarnerfigalugu taavalu april 2004 ilanngullugu allakkat poortukkallu 2.262,4 ton angallassimavaat. Annikitsutigut aamma usinik angallassisarsimapput, t.i. angallassivinni aalajangersimasuni inissaqartillugu angallassitinneqartarsimallutik.

Taamaakkaluartoq POST Greenlandip Kalaallit Nunaanni allakkanik timmisartuussisarnini unitsissimavaa. 1. august 2004-miit Air Greenland A/S angallassivinni unammeqatigiiffiusuni allakkanik tamanik angallassisussatut ukiuni pingasuni atuuttussamik isumaqatigiissuteqarfigineqarpoq.

Tamanna POST Greenlandimut aningaasatigut iluaqutaavoq allakkammi nunanit allaaneersut nunatsinnilu angallanneqartut ikiliartorsimapput, aammalu Air Greenland A/S-imut iluaqutaalluni, taamaaliornikkummi inissamik atorluaaneruleramik. Namminermi timmisartoqarluni allakkanik angallassineq POST Greenlandimut aalajangersimasunik annertuumik aningaasartuuteqarfiuvoq, tamatumalu kingunerisussaavaa allakkat ikiliartortillugit kilo-mut akit qaffattariaqarnerat.

Angallannerup maanna atuuttut pitsaaqutai pitsaanngequtaalu

POST Greenland ilisimatitsereerpoq mittarfiit ammasarfiinut aalajangersaanerit immikkullu Kalaallit Nunaanni Mittarfeqarfinnut atuinermi akileraartussaataitaanerit maannakkut angallannerup ilusaata pitsaanngequtigigaa. Aammalu qulaanit aalajangersagaqartuuppat angallannermi angallassisunut ataqatigiiaarutaasumik iluaqutaassagaluartoq.

Angalatitsiviit arlallit, soorlu; Air Greenland, Air Alpha, Arctic Umiaq Line, Royal Artic Line aamma Royal Artic Bygdeservice allakkanik angallassisarput. Angallasseqatigiiffiit akornanni ataqatigiiaarisoqartuuppat maannakkumut sanngiilliutaasartut peerneqarssinnaassagaluarput.

Siunissami Tele aamma Post

Kalaallit Nunaanni telekkut atassuseqaasersuineq ullumikkut imaalersimavoq soorlu videokonferencemut atortut telemedicinilu illoqarfinni tamani atorneqarsinnaalersimallutik. Videokonferencemut atortut pissarsiarineri akisujaqaat, tassungalu ilannguttariaqarlutik

¹² POST Greenlandip aningaasartuuteqarnerunissaq 4 mio. kr. miss. naatsorsorsimavaa.

telefon/ISDN-imut atassuteqaatinut aningaasartuutitaqarluni, angallananermili akiusut eqqarsaatigissagaanni aaqiineruvoq akisunngitsoq, angallannerullu annikillineratigut imminut akilersinnaasoq. Naatsorsuutigisariaqarpoq nipinik assinillu ingerlatitseqqissinnaaneq videokonferencemut atortut atorlugit imaluunniit PC nalinginnaasoq atorlugu, siunissami akikinnerulertussaasut, ssoorlumi aamma naatsorsuutigineqarsinaasoq pitsaassusiat atoruminassusiallu pitsaanerulerumaartut.

Allakkat ikinnerusut, poortukkat amerlanerusut

Allakkat ikiliartornerannik maluginiakkat siunissami ikiliartuinnartussatut isikkoqarput. Allakkat ikiliartornerannut pissutaatinneqarsinnaavoq e-mail namminersortuni allaffeqarfinnilu atorneqarneruleriartuinnarmata. Digital Kalaallit Nunaanni atorneqalerpat tamanna suli malunnarnerulissasoq naatsorsuutigineqarsinnaavoq, tamatumami atulerneratigut uppersaasatit elektroniskimik nassiunneqarsinnaalissapput, naak tamakku siornatigut tamarmik allakkatigoortinneqartaraluartut.

Allakkat ikiliartornerisa paarlattuannik Internet atorlugu niuffanneqaleriartortillugu poortukkanik nassiussuineq annertusiartuinnartussaavoq. Naatsorsuutigineqarpoq innuttaasut Internettip periarfissaanik atuisinnaanngoriartortillugit e-mailikkullu niuerneruleriartortillugit poortukkat amerliartuinnartussaasut.

Allakkat amerlassusiisa ikiliartornerat naatsorsuutigineqarpoq 2004-mi 7 aamma 8 procentip akornanniikkumaartoq. Poortukkat amerliartornissaat suli sunniutivinngikkaluarpoq aammalu amerliartornissaannut missingersuusianik suli pigisaqanngilagut.

9.5 Nunat eqqatsinniittut

Namminersornerullutik Oqartussat Kalaallit Nunaata Danmarkimut sanilliulluni namminersornini ineriartortissagaa kissaatigaat.

Taamaattumik Naalakkaersuisut aningaasaqarnerup imminut nammassinnaalernissaa ineriartortinniarpaa, Danmarkimik isumalluuteqarneq malunnaateqarluartumik annikillisinniarlugu. Anguniagaq taanna angusinnaajumallugu mattunneqarsinnaanngilaq nunarsuarmiunilli avatitsinnut suleqateqarnermut niueqateqarnermullu atasutut isigineqartariaqarluni.

Islandimik Canadamillu suleqateqarneq ineriartortitsinermi tassani qitiulluinnarput, ilinniartitaanermi, peqqinnissaqarfimmi, eqqumiitsuliornermi kulturimullu attuumassuteqartuni, pinngortitap pissarititaani, inuussutissarsiutini, telemut attuumassuteqartuni allarpassuarnilu suleqatigiinneq tamatsinnut iluaqutaassaqaaq. Taama nunanik eqqaamiutsinnut suleqateqarneq Naalakkersuisut eqqumaffigiinnanngilaat aammali paasisimallugu qanoq pisariaqartigisoq.

Taama suleqateqarneq inerikkiartuinnassappat silarsuatsinnilu eqeersimaarnerulersitsissappat, angallaanermi sullerissuseq sukkassuserlu inerisarneqarnissaat piumasaqaataavoq. Angallassineq suleqatigiinnerulernerlu imminnut ataqatigiilluinnarput. Suleqatigiinnerulernerup angallassinerulernerq kingunerissavaa. Paarlattuanilli suleqatigiinnerulernerumut pitsaasumik sullerissumillu angallassisinnaanissarput tunulequtassaavoq pingaartoq. Kalaallit Nunaanni angallananerup ilusiligaanera kisimiitillugu isiginiarneqassanngitsoq erseqqilluinnarpoq, ilanngullugilli atassuteqaatilersuinerit nunanilu qanitarisatsinni periarfissat isiginiartariaqartut.

Island Savalimmiullu

Nordisk Ministerrådet ingerlatsinerani Kalaallit Nunaata Islandimik Savalimmiunillu suleqateqarnera nunani avannarlerni killerni angallannerumut ilusiligaaneranut ataqatigiiffiisigut misissueqqissaarfigineqalereerpoq. Misissueqqissaarnikkut suliaq august 2004-mi Islandimi ataatsimeeqatigiinnermi nunat angallannerumut aakisussaallutik politikeriinut ersersinneqassaaq.

Misissueqqissaarnermi ilaatigut nunat niueqatigiinnerisa nalinginnaasup, inuit nunat taakku akornanni nunanullu allanut angallattut amerlassusiisa takussutissiornerat imaritinneqarput, ukiut nikittarnerat malillugu.

Takussutissiami oqaluttuarisaanikkut timmisartorfiusartut, angallassiviusut (ilaasut, nioqqutissat, allakkat napparsimasunillu angallassinerit) sukumiisumik allaaserinerat saqqummersinneqassapput, aammalu timmisartortitseqatigiiffiit ukiorpassuarni sorliit angallassisuusimasut, ilanngullugulu nalunaarsorsimassaaq timmisartorfiusartut sunik pissuteqartumik allanngortinneqartarsimanersut. Aalajanagersumik timmisartorfiusut timmisartornerillu allat immikkoortiterneqarsimassapput.

Sukumiisumik allaaserineqarsimassaaq nunat avannarliit killiit akornanni timmisartuussinikkut suut neqeroorutigineqartarsimasut, kiisalu taakku nunallu akornanni timmisartuussisnerit, ukiut nikerarfii malillugit. Timmisartortitseqatigiit mittarfeqarfiit atortagaat allaaserineqassapput, ilanngullugillu mittarfiit atorneqartussatut naatsorsuutigineqarsinnaasut. Allaaserisami aamma naliliiffigineqassapput periarfissat naammannersut nunat inuisa inuussutissarsiutinillu ingerlatsiviisa, pingaartumillu takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqarfiusunut naammannersut.

Ukiut tulluuttut qulit eqqarsaatigalugit timmisartumik angallassineq missingersuusiorneqassaaq. Periarfiusinnaasut saniatigut suliarineqassapput nunat akunnerminni nunallu allat angallaviunerisa ineriartortinnissaannut missingersuusiassat. Pingaartumik nunat avannarliit killiit illoqarfiisa pingaarnersaasa akornanni timmisartuussisarnermi tunngaviusut misissorneqassapput.

Aamma umiarsuartigut angallassineq atorneqartussaavoq. Ukiuni kingullerni qulini angallanneq qanoq ineriartortinneqarsimanersoq allaserineqarpoq. Umiarsuartigut angallaviit, nunat akornanni angallassineq, umiarsuartigut angallassisut sorliit ukiorpassuarni ingerlatsisuusimanersut sukumiisumik allaaserineqassapput, ilanngunneqassallutillu angallavinnik ataasiakkaanik allannqortitsisoqartariaqarsimappat suut pissutaanersut.

Sukumiisumik nunat avannarliit killiit akornanni immakkut angallassineranni periarfissiissutit allaaserineqassapput, ilanngullugillu nunat taakku nunallu akornannni ukiut nikerarneranni allannqortarnerit. Umiarsualiviit umiarsuartigut ingerlatsisunit atorneqartut kiffartuuseriaasiallu allaaserineqassapput. Allaaserisamiissarlu naliliineq, ilumut periarfissiissutit naammannersut nunat inuisa inuussutissarsiutinillu ingerlatsiviisa pisariaqartitsinerannut naleqqiullugit.

Ukiuni tullerni qulini umiarsuartigut angallassinikkut ineriartorneq nalilersuiffigineqassaaq. Tunulequttat aallaavigalugit missingersuusiorneq suliarineqassaaq immakkut nunat akornanni, nunanullu allanut angallassisarnek eqqarsaatigalugit ineriartortitsinissaq pilersaarusiortfigineqassalluni.

2004-imi misissueqqissaarisoqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma kingorna Naalakkersuisut nalunaarusiaq nalilersussavaat nalunaarusiallu suliatigut ilisimasat tunngavigalugit arlaannaanullu attuumassuteqanngitsunit suliarineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Kiisalu eqqaamasariaqarpoq Namminersornerullutik Oqartussat 2003-miit 2005-imut Islandimi angallannermut ministeriaqarfimmut Air Icalandimullu aamma Islandip Kujataatalu akornanni aasaanerani timmisartortitsisarnissamut isumaqatigiissuteqareermata. Angallassivik inuussutissarsiutinut Islandip Kalaallit Nunaatalu akornanni suleqatigiinnermut nukittorsaaasussaavoq. Kalaallit Nunaata Kujataani takornariaqarnermut iluaqutaassasoq anguniarpaa.

Canada

Kalaallit Nunaata Canadallu imminnut tikeraarfigeqatigiittarnerat ukiuni kingullerni siuliiniit pisoqarfiumnginnerusimavoq, tamannalu ilaatigut timmisartukkut toqqaannartumik nunat taakku akornanni amigaateqartoqarsimamanera pissuteqarsimasinnaavoq.

Namminersornerullutik Oqartussanut paarlaasseqatigiinnissamut suleqatigiinnissamullu saaffiginnissutaasartorpasuit isigigaanni pisariaqartitsisoqartoq paasineqarsinnaavoq. Tamanna ilorraap tungaanut ingerlanertut maluginiartariaqarpoq, ilami atassuteqaasersuinikkut ajornartorsiuteqaraluartoq, Canadamiut sanaartortui iluatsitsisinnaasimapput Nuummi ukiup ingerlanerani inississallutik Royal Arctic Line A/S-illu Amerikamut Avannarlernut angallassissuteqartitsinera iluaqutsiullugu peqataasinnaanngorsimallutik, Nuummi nutaamik illulianut sanaartoqataanissamut¹³.

Aamma Canadami, tassunga ilanngullugu soorlu avannarpasinnerusortaani Nunavimmi, namminersulerniarnermut pisunik salliuniuttoqarpoq, taamaattuminguna peqataasunit tamanit soqutigineqartoq misillitakkatigut paarlaasseqatigiittarnissaq suleqatigiiffiusinnaasunillu sanarfiiniarnissaq.

Taamaattumik Naalakkersuisut Nunani Avannarlerni Killerni Nunat Avannarliit suleqatigiinnerannut nassuiaateqarnerminni, taakkununga ilanngullugu Kitaata Avannaani nunanilu qanigisaani, Nunavumi Naalakkersuisut pitsaasumik anguniagaqartut Avannaamioqatigiit Nunallu Avannarliit Killiit qanigisaanniittut pilersaarusoqatigissallugit siunertanut assigiinngitsunut erseqqissaatigisimagaat.

Nuuk/Kangerlussuaq aamma Frobisher Bay (Iqaluit)llu akornanni angallavimmi, tassanngaanniillumi Montrealip eqqaanut atassuteqarfeqarluni, siornatigut annerusumik Canadamiut First Air-iannit niuernikkut Air Greenland A/S-imit suleqateqartumit annerusumik tigummineqarsimagaluarpoq. November 2001-imiilli timmisartortitsineq taanna unissimavoq, tassanilu timmisartortitsisuusut malillugit akilersinnanngimmanngooq. Maannakkut timmisartuussisarneq Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni killeqaqaaq pisasaqartilluguli pigasuartumik naammassinnissinnaasunit ingerlanneqartarluni.

Namminersornerullutik Oqartussat Air Greenland suleqatigalugu misissuisitsislersimapput periarfissaqarnerneq timmisartortitseqatigiiffimmik pilersitsisoqarsinnaanersaq, Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni. Aalajangersumik timmisartortitsisarneq ajornanngippat niuernertut

¹³ "Nunanut allanut politikkikkut nassuiaat 2004" Aningaasaqarnermut Nunanullu allanut tunngasunut Naalakkersuisumit, 2004/20, Upernaakkut ataatsimiinneq UD. J.nr. 01.25-01

ingerlanneqassaaq Namminersornerullutik Oqartussaniit tapiissutitaqanngitsumik. Misissuinerit 2004-p ingerlanerani naammassissangatinneqarput.

Naalakkersuisut kissaatigaat siunissami suleqatigiinneqassasoq angallannermut pisortaqaafiit Canadamiittut Islandimiittullu akornanni, taamaaliornikkut ingerlaavartumik suliamut ilisimasaqassutsikkut, misilittakkatigut suleqatigiinnermillu qanimut ingerlatsisoqarsinnaanissaa eqaartorneqarniassammat.

Danmarkip nunattalu akornanni angallanneq

Oqaluttuarisaanermi suleqatigiinnermut tunngasut tamatigorluinnangajak inuiaqatigiit immikkoortuinut inooqatigiinnermut ilaqutariinnermullu attuumassuteqartarmata, Danmarkip Kalaallit Nunaatalu timmisartorfigineqarneranni kalaallini inuiaqatigiinnuttaaq pingaaruteqarluinnarput.

Kalaallit Nunaanni timmisartukkut angallannerup ilusilersorneqarsimanera Danmarkimi timmisartortarnermut naleqqussarneqarsimavoq - imaaginnanngitsoq Danmarkip timmisartuutaa atorneqarmat, aammali illoqarfiit akornanni angallanneq Kanagerlussuarmi ingerlaqqiffissanut naleqqussarneqarsimavoq. Timmisartukkut Kalaallit Nunaannut Kalaallillu Nunaanniit ingerlasut Kalaallit Nunaannilu namminermi timmisartornerit akikillilerniarlugit Atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnermut naleqqussassallugit pingaaruteqarluinnarsimavoq.

Atlantikoq qulaallugu timmisartortarnek pituttuereernani aaqqissuinermit ataqatigiiaarilluinnarnermut ataqatigiissaarneqarsinnaavoq.

Ataqatigiissaagaanngitsumik pituttuereernani timmisartortitsisarnissat tamarmik kalaallit danskillu piginneqatigiiffiinit tamanit ingerlanneqarsinnaavoq, taamaallaat pisortatigoortumik piumasagaataasut teknikkimut/sillimaniarnissamut malilluaannarlugit. Taama aaqqissuussineq – EU-mi naalagaaffiit iluanni aaqqissuussinertut timmisartuussisarneq – Kalaallit Nunaannut timmisartuussisarnermut atorneqanngisaannarsimavoq isumaqarnanilu patajaatsumik pilersuinissamut piumasagaatinik ataqatigiissaarinernillu naammassinniffiusinnaassasoq, imaassinnaallunili akikitsuararsuarmik periarfissaasinnaasoq. Ornigassanut ungasissorsuunerata malitsigisaanik, timmisartorfiup ajornartoqassusianut ilaasussallu amerlanngissusiat pissutigalugu unammeqatigiissitsiniarnerup kingunerisinnaavaa ingerlatseqatigiiffik sivitsoriannngitsoq kiserngoruttoq kisermaassisutullu ingerlatsilersoq, pingaartumik akilersuisitsisarnernup tungaatigut.

Periarfiusinnaasut illua'tungerpiaani aaqqissugaalluinnartumik Atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnermik ingerlatsisoqarsinnaavoq.

Maluginiartariaqarpoq Atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnermi kissaatigineqartutut unammeqatigiissitsisoqanngitsoq, oqartariaqartugullu manna tikillugu Air Greenland A/S

Danmarkimut timmisartuussisarnermi kisermaassisuusoq. Tamatumunnga marluk pissutaalluinnarput:

Kiffartuussassat ikippallaarnerat, taamaattumillu isertitaqaataasussat ikippallaarlutik, timmisartuussisarfiillu allat kalaallit angallassiivinnut soqutiginninnerat killilersugaalluni.

Kangerlussuup aallaavittut atorneratigut, timmisartukkut nunanut allanut allanillu ingerlatsiviit nunap iluani timmisartortitsisarnerup aaqqissuussivigineranut ilusilersorneqartariaqalersillugu (taamaalilluni Air Greenlandip pilersaarusiai naalaganngortarlutik).

10. Eqikkaaneq

Naalakkersuisut pingaarnerusumik aningaasarsiornikkut namminersorneriartornermut tapiliutaasumik assartuinikkut politikimik ingerlatsissaaq. Angallannermut sipaarniutissat pilersaarutaasut sissuerlugit angallannermut aaqqissuussinermik sapinngisaq naapertorlugu pitsaasumik sulisoqassaaq ataqatigiissaarisooqarlunilu, tassa imaappoq sapinngisaq naapertorlugu atorluaasoqassaaq. Attaveqaatinut allanngortiterinerit aningaasaliinerillu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat nalilerlugu pisassaaq.

Naalakkersuisut ungasinnerusoq isigalugu iliuusissatut pilersaarutaat

Angallannermut iliuusissatut pilersaarut patajaallisarneqartussaq tallimanik immikkoortunik tunngavilerneqarsimavoq. Immikkoortunik tunngavinnik agguataarinerit naalakkersuisut akunnerminni pingaarnersiunerat piffissatigut imminnut taputartuussinnaapput.

Immikkoortoq 1 – Angallassinermi iliuusinik taputartuuttunik annikillisaaneq

Inuiaqatigiit timmisartunut umiarsuarnullu aningaasaliissutaat pitsaanerpaamik atorleqassapput. Taamaattumik naalakkersuisut periarfissat makku misissorniarpaat:

- Arctic Umiaq Line A/S-ip, Royal Arctic Bygdeservice A/S-ip Nuka A/S-ip aamma KNI A/S-ip angallannikkut suliarisartagaasa annertunerusumik ataqatigiissarnissaat.
- Kalaallit Nunaata Kujataani piffinnik imaatigut atassuteqarnerulernissaq taamatuttaaq qulimiulimmik timmisartuussisarnerit ikilisarnissaat. Minnerpaamik qulimiulimmik piareersimasussamik inissiisoqassaaq sillimanissamut.
- Landskarsip aningaasaataanik atuinnermi angusarissaarnissaq, nunap immikkoortuisa akornanni angallassineq ataasinngorlugu. Nunap immikkoortuisa akornanni ilaasunik angallassinermi tapiissutit ikilisinneqassapput piivinneqarlutilluunniit. Ilaasartut angallannermut ataatsimut katersornerisigut atorluaaneq pitsaaneq anguneqassaaq inuiaqatigiinnut tamanut iluaqutaasumik.

Immikkoortoq 2 – Timmisartunik mittarfiliornep ilusaanik aamma umiarsualivinnik piorsaanissamut pilersaarutiniq allanngwineq

Naalakkersuisut siunertaraat:

- Ungasinnerusoq isigalugu allannguisoqartassaaq

- Allannguinerit nuna tamakkerlugu pingaarnermi pilersaarusiornermut kommuninilu allannguutaasinnaasunut nunallu eqqaarmiuvut angallanikkut aaqqissuussinerinut aallaavigalugit isiginiarneqartassapput.
- Allannguinerit inuiaqatigiit aningaasaqarneranut iluaqutaasussatut uppersarluarneqarsimassapput suliniutillu ingerlatsinikkut akilersinnaasut siuarsarneqassapput.
- Naatsorsuutigineqartariaqarmat Dash 7-it ukiut 10-15 ingerlanerini timmisartunit allanit taarserneqarnissaat ullumikkumiit mittarfiit siunissamut naleqqussarlugit aallartittariaqarput
- Umiarsualiviit piorsaavigineqarnissaannut pilersaarut akuerisaq

Immikkoortoq 3 – Inuiaqatigiit nukinnik pigisaanik pitsaasumik sunniutilimmillu atuineq

Naalakkersuisut ima iliuuseqarniarput:

- Inuiaqatigiit Namminersornerullutik Oqartussallu angallanikkut kiffartuussinernik pisiaqartarnerat nalimmassarlugu, ilaatigut kiffartuussinerit qulakkeerlugit pisariaqartitsineq naapertorlugu.
- Nalilerlugu niuerfimmi killiliussat qanoq pitsaanagerusumik nalimmassarneqarsinnaanersut aamma pigeriikkanik atuilluarsinnaaneq eqqarsaatigalugu aamma Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallinerisigut unammilleqatigiinnermik annerusumik pilersitsisoqarsinnaanersoq.
- Kiffartuussinermi nutaanik isumaqatigiissusiorneq qulakkeerisumik nukingisaarinikkut ilusissamik pitsaasumik taamatullu neqeroorutaasut piumaneqarnerilu tulluarnersillugit.

Immikkoortoq 4 – Nunap immikkoortuini angallanneq nukittorsarlugu

Naalakkersuisut nunap immikkoortuini angallanikkut aaqqissuussineq pitsaaneq sulissutiginiarpaat nunap immikkoortuani suleqatigiinneq angallannerillu pitsaanagerusut pilersillugit. Aqquserniorfissatut uku misissuiffigineqarput:

Sisimiut – Kangerlussuaq aamma Narsarsuaq – Narsaq – Qaqortoq.

Piffissap ingerlanerani attaveqaatinik ineriartortitsinermut kommunit akisussaaffimmik annermik tigusaqassapput. Taamatut iliuuseqarnissaq aatsaat piviusunngortinneqassaaq kommunini allannngortiterinerit aamma kattussinerit eqqarsaatigeqqaarlugit piviusunngorteqqaarlugit.

Immikkoortoq 5 – Qitiusumik angallanermut pilersaarusiernerit nukittorsarlugit

Naalakkersuisut uku pingaernerutinniarpaat:

- Naalakkersuisut Inatsisartullu immikkut ilisimalinnit siunnersorneqartarnerat oqartussaaffiillu annertusillugit

Ungasinnerusoq isigalugu angallanikkut pilersaarusiortarnerup qulakkiissavaa inuiaqatigiinni immikkoortoqarfiit iliuusissaminnik pilersaarusiorsinnaanissaat nalunngisamillu patajaatsumik aningaasaliissuteqarsinnaanissaat.

Pigieriikkanik atuineq

Nassuiaateqarnermi sammineqarneruvoq pigieriikkanik atuineq, tassa imaappoq angallannikkut aaqqissuussinerit pitsaanerpaamik atornissaannik qulakkeerinninneq. Pigieriikkanik atuineq pitsaaneq anguneqarsinnaavoq angallassisarnerit ataatsimoortut annikillisarnerisigut aamma/imaluunniit aningaasat kaaviiartitat amerlisinnerisigut. Tamanna ilaatigut isumaqarpoq aaqqissuussinerit imminnut taputartuuttut ikilisarnissaat. Taamaattumik nassuiaammi oqallissaarisooqarpoq nunap immikkoortuini timmisartukkut imaatigullu killilimmik assartuussisarnerit attatiinnarneqarnissaannut aaqqissuussineq marloqiusaatillugu pitsaaqqutaannik ajoqutaannillu.

Naalakkersuisut isumaqarput pitsaanagerusumik pigieriikkanik atuisoqarsinnaasoq, taamatullu ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut, periarfissalimmi ilaasartut aaqqissuussiinermut ataatsimut katersornissaat.

Nunap immikkoortuisa akornanni pigieriikkanik atuineq

Nunap immikkoortuisa akornanni angallasinermi nassuiaammi anguniarneqarpoq ataatsimik angallassisulerluni pigieriikkanik atorluaanerunissaq, tassa nunap immikkoortuisa akornanni.

Ullumikkut landskarsi nunap immikkoortuisa akornanni – sineriammi takisuumi – imaatigut angallanermut 50 mio. kr.-nik tapiissuteqartarpoq. Umiarsuakku billettigut agguaqatigiissillugu 50% angullugu tapiiffigineqartarput, taamaattumik inuit isumaqartarput imaatigut angallanneq akikitsuusoq. Eqqortorli unaavoq ullumikkut marloqiusamik angallassisarnermut aaqqissuussineq inuiaqatigiinnut akisuupilussuusoq. Taamaattumik siunnersuutigineqarpoq nunap immikkoortuisa

akornanni imaatigut angallannermut tapiissutit ikilisinneqassasut. Nunap immikkoortuini imaatigut angallattut qulakkeerisuunngillat billettit akikinnerinut, akerlianilli landskarsip tapiissutai billettinik akikitsitsisuullutik.

Silaannakkut angallanneq nunap isorartussusaanit sikusarnernillu imaatigut angallannertut killeqartitaanngilaq. Nunap immikkoortuisa akornanni imaatigut angallannermut pisortat tapiissutaat ikilisinneqarpata ilaasussat timmisartuussinernut katersorneqassapput. Kalaallit timmisartuutaannik pigeriikkanik atuineq ingerlatsinermilu aningaasartuutit pitsannguuteqartissavai. Pitsannguut angallattunut iluaqutaasussaq.

Nunap immikkoortuisa iluini pigeriikkanik atuineq

Kalaallit Nunaata kujataanut nunap immikkoortuisa iluinut sanilliullugu siunnersuutaavoq pigeriikkanik atuinikkut angallanikkut kiffartuussinikkut allannguuteqartoqarnissaa siunnersuutigineqarpoq. Siunnersuutaavoq qulimiuulimmik angallassineq akisuupilussuaq annikillisarneqassasoq nunallu immikkoortuisa iluini imaatigut angallanneq annertusarneqassasoq. Taamaattorli nunatta kujataani qulimiuulimmik angallassisarneq suli annikinnerusumik imaatigut angallannermut tapiliutitut pisariaqartinneqassaaq. Minnerunngitsumik sikorsuit nalaanni imaatigut angallanneq ajornartillugu sillimanissarlu eqqarsaatigalugu.

Naalakkersuisut pilersaarput Arctic Umiaq Line-p, Royal Arctic Bygdeservice A/S-ip, NUKA A/S-ip aamma KNI A/S-ip imaatigut angallassisarnerisa ataqatigiissaarnerunissaanut misissuiniarlutik.

Inuiaqatigiinni allanut iluarsartueqatigiinneq

Kalaallit inuiaqatigiit, tassani ilaallutik namminersortumik inuussutissarsiutillit, pisortat suliffeqarfiutaat aamma inuinnaat pisariaqartippaat ilaasunik assartukkanillu assartuussinissaq pitsaasoq. Pilersaarusiormi aamma tamakku eqqarsaatigineqassapput. Pineqartut pillugit nassuiaammi taakununga ajornartorsiutit tunngassuteqartut angallasinikkullu pisariaqartitaat ilaapput, angallannermut aqqissuussinernu ineriartortinnissaanut eqqarsaatinut ilaallutik.

Pineqartut ataatsimut pisariaqartippaat politikerit pingaarnersiullutik siunissarlu ungasinnerusoq isigalugu angallannerup ineriartortinnissaanut aalajangiisarnissaat. Ungasinnerusoq isiagalugu pilersaarusiormernu pineqartut periarfississavaat patajaatsumik ilisimasamillu tunngaveqarlutik iliuusissaminnik pilersaarusiornissaat.

Sanaartugassatut pilersaarutaareersut

Angallannermut pilersaarutitut piviusunngortitsinernullu aningaasaliisnerit piffissaq sivisooq atorlugu pisarpoq. Ukiut sisamat-arfinillit qaangiuppata aalajangersimasumik ineriartortoqarnissaa kissaatigineqarpa, imaluunniit ukiut qulit qaangiuppata DCH-7-inik timmisartut taarsearniarneqarpata iliuusissat ullumikkut eqqarsaatigineqalereertariaqarput. Taamaattorli piviusuuvooq aningaasat atugassat killeqartillugit angallanikkut allanngortiterineq ataatsikkut pisinnaanngitsoq – aammalu kikkut tamarmik paasisariaqarpaat aningaasartuutit iluanaarutitut naleqqersuunneqassammata. Sanaartornissamut pilersaarutini taakartorneqartut pingaarnersiuiinissamut pisariaqartitsinermik takutitsipput.

Naalakkersuisut siunnersuutigaaq pilersaarutit Inatsisartut ukiaaru 2004-mi ataatsimiinnissaanni eq-qartorneqassasut. Oqallinnermi inerniliussat tunuliaqutaralugit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naliliinerit pissapput aalajangiinissamut tunngavissatut.

- Nuummi Ilulissanilu mittarfiit tallillugit (inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naliliinerit pereerput)
- Qaqortup, Narsap Narsarsuullu akornanni aqqusineq kiisalu Qaqortumi mittarfik
- Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusineq
- Illoqarfinni minnerni mittarfiliorerit
- Nerlerit Inaanni mittarfik Ujarassuutit (Ittoqqortoormiit) nuullugu

Angallannermi sipaarutissat

Inatsisartut akuersissutigereepaat ilinniartitaaneq inuussutissarsiuutillu pitsaasumik angusaqarfiuniassasut.

Pingaarnersiuiinerit allanngortinnerisa nassatarissavaat angallanikkut annertuumik sipaaruteqarnissaq.

Angallanikkut sipaarutissat AI 2003-mi aamma AI 2004-mi

Ukioq / Mio. kr.	2003	2004	2005	2006	2207
2003-mi aningaasalissutit	259	259	259	259	259
AI 2003-mi missingersuutini nalimmasaanerit		-5	-15	-25	-25
AI 2004-mi missingersuutini nalimmasaanerit			-25	-40	-70
Piviusunngortitserneermi aningaasaliissutit	259	254	219	194	164

Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaat 2004

2003-mut 2004-mullu aningaasanut inatsisini sipaarutissani erserpoq pisariaqartoq attaveqaatitigut aaqqissuussinerit annertuunik allannguigineqassasut. 2003-mut naleqqiullugu 2007-mi angallannermut aningaasaliissutit 95 mio. kr.-nik ikileriarsimassapput.

Atuakkat aallavigalugit atorneqartut

Angallanneq pillugu politikikkut eqqarsaasersiornermi atuakkat atorneqartut ataani allassimasut innersuussutigineqassapput.

”Naalakkersuisut Politikikkut Aningaasarsiornikkullu Nalunaarutaat”, 2004

”Kalallit Nunaanni siunissami timmisartuussisarnissami sinaakkusiussat”, Ineqarnermut Aaqqissussaanermullu Pisortaqarfik aamma Angallannermut ministereqarfik, juni 2004

”Nunanut allanut politiki pillugu 2004-mi nassuiaat” Nunanut allanut Aningaasaqarnermullu Naalakkersuisumit, upernaq 2004.

”2003-mut 2004-mullu Aningaasanut Inatsit”, Namminersornerullutik Oqartussat

”Nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermut iliuusissanut nassuiaat” Attaveqaatinut, Avatangiisinut Ineqarnermullu Naalakkersuisumit, september 2003

”Inaarummik allagaq – Angallanneq pillugu Ataatsimeersuarneq 2003”, Ineqarnermut Attaveqaatinullu Pisortaqarfik, august 2003

”Namminersulernissaq pillugu kommissionip isumaliutissiissutaa”, marts 2003

”Inuussutissarsiornikkut ineriartortoqanngippat pigissaarnikkut ineriartortoqassanngilaq”, Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutit pillugit ataatsimoortumik ataatsimiititaliaq, oktober 2003

”Talittarfiit piorsaaviginissaannut siunnersuutit pillugit inuiaqatigiit aningaasaqarneranut nalilersuinerit”, Namminersornerullutik Oqartussat, Ineqarnermut Attaveqaatinullu Pisortaqarfik, Havnegruppi, november 2003

”Ilulissat Mittarfiat pillugu nalunaarut”, Ilulissat Kommuneanit Ineqarnermut Attaveqaatinullu Pisortaqarfimmit suleqatigiissitaliaq, juli 2003

”Nuummi Mittarfiup 1199-miit 1799-mut tallineqarnissaa pillugu nassuiaat”, ScanAvia A/S Nuup Kommunea sinnerlugu, juli 2003

”Summary: Nunavut Air Service – System Implementations Options”, Government of Nunavut, Department of Community and Transportation, maj 2003

”Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusineq – pitsaaqqutiniq ajoqutinillu kingunerisassaanik misissuineq”, marts 2003.

Kalallit Nunaanni umiarsualivinnik piorsaanissaq pillugu pilersaarussiaq – Tunuliaqutaa, pilersaarusiornera aamma immikkoortunut pilersaarussiaq, Ineqarnermut aaqqissuussaanermullu Pisortaqarfimmut NIRAS Greenland A/S-imit allaaserineqartoq, april 2003

”Tillægsanalyse vedrørende en eventuel forlængelse af landingsbanen i Nuuk med henblik på etablering af Keflavik som hub for atlanttrafikken i Grønland”, Buch & Partners Aps, februar 2002

”Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende lufthavne i topografisk vanskelige områder”, Statens Lufthavnsvesen og Mittarfeqarfiit, november 2001

”Kalaallit Nunaanni siunissami timmisartuussisarnerup ilusissaa pillugu nassuiaat”, Namminersornerullutik Oqartussat, oktober 2001

”En regional-, samfunds- og trafikøkonomisk vurdering af en udbygning af den trafikale infrastruktur i Sydgrønland”, Buch & Partners Aps, september 2001 (Qarasaasiakkut)

”Ilulissanilu Aasiannilu mittarfiit tallineqarnissaannut aningaasatigut misissuinerit”, Buch & Partners Aps, august 2001

”Illoqqortoormiuni mittarfiliornissaq pillugu aningaasatigut misissuinerit”, Buch & Partners Aps, august 2001

”Nuummi mittarfiup allineqarsinnaaneranut Keflavik aqqusaarlugu Kalaallit Nunaanniit atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnissaq pillugu misissuineq”, Buch & Partners Aps, august 2001

”Kalaallit Nunaata Kujataani angallannerup aningaasalersorneqarnera pillugu misissuineq”, Buch & Partners Aps, august 2001

”Angallanikkut aningaasarsiorneq pillugu Kalaallit Nunaata Kujataani misissuineq”, Buch & Partners Aps, juni 2001

”Siunissami takorluukkat – politikikkut ilusiliinissamut iliuusissatut pilersaarut”, Naalakkersuisut september 2000

”Narsarsuup, Narsap Qaqortullu akornanni aqqusineq”, Mittarfeqarfiit sulinermit allakkiaat, oktober 2000

”Kalaallit Nunaannut tunngatillugu silaannakkut timmisartuussinermi inatsisit”, Trafikministeriet aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut, 1999

Angallannermi aaqqissuussineq pillugu nassuiaat, Takornariaqarnej, Angallanneq, Niuernej aamma attaveqaateqarnej pillugu naalakkersuisoqarfik, 1998

”Nuummi atlantikoq qulaallugu timmarsartunut mittarfik – Nuummi atlantikoq qulaallugu timmisartunik mittarfiliornissamut aningaasarsiornikkut ilusilersuinikkullu nassuiaat”, Inuussutissarsiutinut, Angallannermut Pilersuinermullu Naalakkersuisoqarfik, 1996

”Nuummi atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfik pillugu nassuiaat”, Inuussutissarsiutinut, Angallannermut Pilersuinermullu Naalakkersuisoqarfik, 1996

”Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni Kalaallit Nunaatalu iluani timmisartuussisarnerit ilusaanik misissuinerit”, Trafikministeriet, Namminersornerullutik Oqartussat, HOFF & Overgaard A/S aamma Carl Bro Gruppen, november 1993

”Kalaallit Nunaanni ilaasortaatinik angallasinerup ataqatigiissarnera – Imm. 1: Eqikkaaneq, inerniliinerit inassuteqaatillu”, A. T. Kearney A/S, september 1992

”Kalaallit Nunaanni ilaasortaatinik angallasinerup ataqatigiissarnera – Imm. 2: Aaqqissuussinernik angallannermillu misissuinerit”, A. T. Kearney A/S, september 1992

”Kalaallit Nunaanni ilaasortaatinik angallasinerup ataqatigiissarnera – ilisarititsineq, A. T. Kearney A/S, september 1992

”Kalaallit Nunaanni ilaasunik timmisartuussisarnerit angallatinillu assartuisarnerit pillugit nalunaarut – suliarineqartoq uunga atugassatut: Kalaallit Nunaanni siunissami angallasisarnerup ilusissa pillugu isumaliutissiisut”, Inuussutissarsiornermut piosrtaqarfik aamma N&R Consult A/S, oktober 1991

”Sioqqanik timmisartunut mittarfiliorsinnaanernut isumassarsiat”, Kalaallit Nunaat”, ACTON, maj 1991

”Kalaallit Nunaata iluani timmisartuussisarnerit pillugit isumaliutisiissut II”, Isumaliutisiissut nr. 999, Ministeriet for Grønland, maj 1981

”Kalaallit Nunaata iluani timmisartuussisarnerit pillugit isumaliutisiissut”, Isumaliutisiissut nr. 807, Ministeriet for Grønland, juni 1975

BILAG 1

ILANNGUSSAQ 1 TAKUSSUTISSAT – OQALUTTUARISAANERMI ANGALLANNERUP TUNULIAQUTAI

Tabel A. Pisortat marloqiusamik ingerlatsinermut akiliutaat. Inatsisartut 2004-mut aningaasanut inatsisaat 1.000 kr.

Mittarfeqarfiit	20.850
Helikopterit timmisartullu sullissinermut isumaqatigiissutit	106.400
Timmisartortitsineq tamaat ataatsimut	127.250
Umiarsuit ilaasartaatit atornerannut	65.600
Nunatsinni umiarsuartigut usinik angallassineq	53.200
Umiarsuakkoortitsineq tamaat ataatsimut	118.800
Ilaasunik usinillu angallassineq tamaat ataatsimut	246.050

Paasissutissiisut: Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisortaqaarfik

Tabel B. 2003-mi Nunatta karsiat timmisartuussinernut akiliutai.

Sullissinermut isumaqatigiissutit	Aningaasartuutit katillugit kr.	Tapiissutit peerlugit kaajallatsitat kr.	Nunatta karsita akiligai kr.	Nunatta karsiat matusai	Ilaasut atuisullu matusaat
Qaanaami helikopterimik timmisartuussineq	12.338.853	1.303.771	11.035.082	89,4%	10,6%
Upernaviup pigisaani timmisartuussineq	8.050.494	2.195.640	5.854.854	72,7%	27,3%
Uummannap pigisaani timmisartuussineq	7.711.330	3.507.397	4.203.933	54,5%	45,5%
Ilulissat - Upernavik - Qaanaaq v.v.	26.600.799	17.357.969	9.242.830	34,7%	65,3%
Qeqertarsuup Tunuani helikopterimik timm.	30.159.414	10.353.291	19.806.123	65,7%	34,3%
Kujataani nunaqarfinnut timmisartuussineq	1.835.275	35.698	1.799.577	98,1%	1,9%
Kujataani timmisartuussineq	41.280.564	16.644.678	24.635.886	59,7%	40,3%
Ittoqqortoormiit pigisaani timmisartuussineq	11.518.090	2.271.095	9.246.995	80,3%	19,7%
Ammassallip pigisaani timmisartuussineq	21.262.832	10.508.815	10.754.017	50,6%	49,4%
Reykjavik - Nerlerit Inaat - Kulusuk v.v.	15.111.304	7.819.144	7.292.160	48,3%	51,7%
I alt	175.868.955	71.997.498	103.871.457	59,1%	40,9%
Air Greenland 2003	97.817.315	41.045.153	56.772.162	58,0%	42,0%
Air Alpha Greenland 2003	62.940.336	23.133.201	39.807.135	63,2%	36,8%
Air Iceland 2003	15.111.304	7.819.144	7.292.160	48,3%	51,7%
I alt	175.868.955	71.997.498	103.871.457	59,1%	40,9%

Paasissutissiisut: Ineqarnermut Attaveqarnermut Pisortaqaarfik

BILAG 1

Tabel C. Timmisartumik angallassissuteqarnermi ilaasut, allakkat aamma usit kiisalu 2003-mi tapiissutit ilaasumut ataatsimut naatsorsorlugit.

Sullissinermut isumaqatigiissutit	Ilaasut	Allakkat	Usit	Agguaqa. Billettit	Billettimit tapiissut	Billettit akii eqqort. kr.	Ilaasunut tapiissut
	amerlas.	kg	kg	akii kr.	kr.	kr.	%
Qaanaami helikoterimik timmisartuussineq	1.384	21.206	46.159	759	5.234	5.993	87,3%
Upernaviup pigisaani timmisartuussineq	4.486	28.239	43.263	482	1.114	1.596	69,8%
Uummannap pigisaani timmisartuussineq	7.201	53.298	160.109	498	443	941	47,1%
Ilulissat - Upernavik - Qaanaaq v.v.	6.916	91.612	169.994	2.094	950	3.044	31,2%
Qeqertarsuup Tunuani helikopterimik timmisartuussineq	7.765	59.164	69.957	745	2.164	2.909	74,4%
Kujataani nunaqarfinnut timmisartuussineq	78	230	152	539	21.917	22.456	97,6%
Kujataani timmisartuussineq	24.725	169.066	251.677	524	842	1.366	61,6%
Ittoqqortoormiit pigisaani timmisartuussineq	1.174	11.245	19.978	547	6.125	6.672	91,8%
Ammassallip pigisaani timmisarsuussineq	11.156	76.135	154.142	547	789	1.336	59,1%
Reykjavik - Nerlerit Inaat - Kulusuk v.v.	3.511	42.507	57.591	1.795	1.590	3.385	47,0%
I alt	68.396	552.702	973.022	1.212	777	1.989	61,0%
Air Greenland 2003	44.790	363.651	671.354	994	765	1.760	56,5%
Air Alpha Greenland 2003	20.095	146.544	244.077	1.632	624	2.255	72,4%
Air Iceland 2003	3.511	42.507	57.591	1.590	1.795	3.385	47,0%
I alt	68.396	552.702	973.022	1.212	777	1.989	61,0%

Paasissutissiisut: Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisortaqaarfik.

Ilanngussaq 2A Nuup Mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnissaa – kingunerisassaasa allaaserinerat

Mittarfik maannamut 950 meteriusoq tallineqassaaq 1199 meterinut. Ullumikkut mittarfik suliarineqarsimavoq Short Take-Off and Landing (STOL)-ip ilusiliisimanera malillugu. Mittarfiup silissusaa 30 meteriunnassaaq. Sillimaniarnissamut killiussaq saneraani illugiinni 75 meteriuvoq mittarfiup qeqqaniit 60 meteriullunilu mittarfiup naaffiini illugiinni. Mittarfik sananeqassaaq nunat ilungersunartumik miffiusartunut (qaqqartuunut) piumasaasut malillugit.

Tulliuttuni isiginiarneqassapput ilaasunut, Namminersornerullutik Oqartussanut, kommunimut angallassisunullu pilersaarutip sunniutigisinnaasai.

Kiffartuussanut takorluukkat

Nuummi mittarfiup 1199 meterinut tallineratigut Kalaallit Nunaata timmisartorfigineqarneranut nutarterisinnaaneq tunngavissaqalissaaq. Tamatuma ilaatigut kingunerisussaavaa, Atlantikoq qulaallugu ilaasut Nuummukarniartut timmisartunit annerusunit ingerlatsinermilu akilersinnaanerusunit assartorneqartalernissaat.

Mittarfiup tallineratigut angaallaviit Islandimi Canadamilu Nuummiit toqqaannartumik timmisartuunneqarsinnaangussapput. Taamaaliornikkut ilaasut Canadaliarniartut/Islandiliarniartut sinerissami timmisartunut ilaanissaagaluartik sipaarsinnaangussavaat.

Mittarfimmik talliliinikkut Islandip Nuullu akornanni toqqaannartumik atassuteqarlernissaa periarfissinneqassaaq. Taama nutaamik ilusiliinerup angallannermi ineriartortitseqqissinnaaneq periarfississavaa – tamatumalu kingunerisaanik aamma inuussutissarsiornep takornariaqatitsinerullu ineriartorteqqinnissaat.

Assersuutigalugu ungasissorsuunngitsukkut aasaaaneran Islandip Kalaallit Nunaannilu 1199 meterinik mittarfillit akornanni timmisartortarneq aallartinneqartoq. Aamma eqqarsaatigineqarsinnaavoq ilaasut Danmarkimiit Island aqqusaarlugu toqqaannartumik Nuuliarsinnaangussasut Kangerlussuaq aqqusaarlugu tikittartunut tapertaasumik. Taamaaliornikkut pisarnertut Atlantikoq qulaallugu Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni timmisartortarnerup allamik periarfissaqalernissaa tunngavissaqalissaaq. Kiisalu periarfissaqalissaaq Canadamiit toqqaannartumik timmisartunik tikisitsisinnaangornissaaq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorsorneqarnerani toqqaannartumik naatsorsuutigineqarsinnaangussaaq Nuup Kangerlussuup Narsarsuullu akornanni timmisartunik akikinnernik nutaanillu timmisartortoqarsinnaalissasoq. 2002-mi aallartartut mittartullu eqqarsaatigalugit naatsorsuutigineqarpoq ilaasut 47.830-it (inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik naatsorsuutigine-

qartutulli) Nuup Kangerlussuullu akornanni timmisartorsimasut, taamatullu ilaasut 8.222 (inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa naatsorsorneqarneranni ilaapput) Nuup Narsarsuullu akornanni timmisartorsimasut.

Naapertuuttutut naatsorsuutigigineqarpoq angallavinni taaneqartuni marlunni ilaasut 100 aamma 150 kr. billetimut ataatsimut sipaarutiginnaassagaat (inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa naatsorsorneranni ilaavoq), timmisartunit nutaanerusunit annerusunillu timmisartuunneqalerpata. Ilanngullugu ilimanartutut nalilerneqarpoq, Dash-7 atorlugu timmisartuussisoqaannassappat billettit akii qaffakkumaartut. Air Greenland A/S ilisimaneqareersutut isertuussinngilaq Dash-7 atorneqaannassappat timmisartumi ilaanermi billettit akii qaffakkiartuinnassasut. Tamatumunnga pissutaavoq kingoraartissat aserfallatsaaliinernullu nalinginnaasunut akit akitsoriartuinnarneri. Naatsorsuutigineqarpoq angallavinni taakkunani marlunni 50 kr. aamma 75 kr. billettimut ataatsimut akitsuutaajumaartoq (inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa naatsorsorneqarneranni ilaavoq) Dash 7 atorneqaannassappat.

Soorlu naatsorsuinerni takuneqarsinnaasoq sipaarutissat naatsorneqarneranni billettit akiinut atuutilersinniarnearput. Aammali takorloorneqarluarsinnavoq taamatut sipaarutissaagaluaq mittarfinni sanarfeqqinneqarsimasuni ilaasut akiliutaannut mittarfimmullu aallarfimmut akileraarutit qaffanneqarnerinut atorneqarsinnaasoq, taamaaliornikkut Mittarfeqarfinnut tapiutaasartut appartinneqarsinnaammata. Ilanngullugu oqaatigineqassaaq billettit akiinik appaanermi tunulequtarineqanngimmat timmisartumut ilaasartut amerlinissaat. Ilaasut amerlanerpaartaasa billettinut aningaasartuutaat ullumikkut sulisitsisunit akilernerqartarput, billettillu akii sulii amerlasuunut qaffasippallaassammata ilaasut ikittuinnaanissaat naatsorsuutigisariaqarpoq. Taamaattumik naatsorsuutigineqanngilaq ilaasut namminneq billettiminnut akiliisartut akiliutigisartagaasa allannguuteqangaarnissaat.

Namminersornerullutik Oqartussanut tunngasortaa

Naalaakkersuisunut aalajangiisuulluinnarpoq Nuup mittarfiata tallinissaani imminut akilersinnaasumik ingerlatsisinnaaneq illoqarfimmillu timmisartuussillualernissaq. Nuup mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnissaa isigisariaqarpoq ukiuni qanittuni timmisartut atorneqartut taarsertariaqalissammata timmisartunut akilersinnaanerusunut nutaaliaanerusunullu. Maannakkulli Dash 7 nutaaliaanerusunik taartissaqanngilaq Kalaallit Nunaanni 799 meterisut takitigisunut amerlasuunut timmisartortassappat. Timmisartut nutaaliaasut Dash 7-itullu ilaasoqarsinnaasut 1199 meterimik mittarfilinnik atorfissaqartitsisussaapput. Air Greenland ilisimatitsivoq allaaserisap suliarinerata nalaani periarfissanik misissuisoqartoq Norgemi misilittakkat tunngavigalugit timmisartut Dash-8 atorlugit 1000 meterimik mittarfilinnut atorsinnaanersut.

Kalaallit Nunaanni namminermi timmisartut atorneqartut nutarterneqassappata, piumasaqaataa-sussaavoq qitiusumik mittarfeqarfiit 1199 meterinngortinneqarnissaat. Tamanna pivoq innersuussutigalugu timmisartut nutaat atorluarneqarnavianngitsut mittarfiup ataasiinaap

tallilerneratigut. Taamaallilluni Nuummi tallilerinissaq nunap iluani avammullu timmisartortitsisarnermi naleqquttumik ineriartortitseqataassaaq.

Nuup mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnissaa ilimagineqarpoq akeqarumaartoq 85,8 mio. kr. missiliorlugit (Missingersuusiasq C – inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naatsorsuinermi ilaavoq)¹.

Mittarfeqarfiit aallaavigaat Nuuk tallileereernikkut timmisartorfigineqartassasoq Dash-7/ATR-72-init, naatsorsuutigineqaranili siunissami timmisartortitsisarneq allannguuteqarumaartoq. Tamanna isumaqarpoq tassasa suli angallaviit nalinginnaasut ingerlaannassasut. ATR-72 Dash 7-itulli ikuallattoornissamut annaassiniarnissamullu piumasaqaatitaqarmata Mittarfeqarfiit naatsorsuutiginngilat, ATR-72-it atulernerisigut mittarfeqarfiit ingerlatinneqarnerannut aningaasartuutit allannguuteqassasut. Mittarfeqarfiit naatsorsuutigaat ATR-72 Dash-7-ip timmisartortitsisarneratut ikkumaartoq.

Mittarfiup tallineqarneratigut ingerlatsinermut aserfallatsaaliinermullu aningaasartuuteqarnerulernissaq ullumikkut aningaasartuutinit annertunerulaaginnassapput. Aningaasartuutissat inuiaqatigiit aningaasaqarneranni naatsorsuinermi nalilerneqarsimapput ukiumut 25.000 kr.-ussasut (inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naatsorsuutini ilaatinneqarput).

Kommunip tungaanut pissusiusussat

Nuuk illoqarfittut aallatulli pisariaqartitsivoq sukkasuumik akikitsumillu illoqarfimmiit illoqarfimmullu ingerlasinnaanermik. Nuummi mittarfiup tallineratigut periarfissaqalissaaq nunap iluani timmisartornernut akikinnerusumik kiffartuussinermillu pitsaasumik ineriartortitsinissaminut.

Nuup Ilulissaniit allaassutigaa ilaasunik tunulequtassaqarnerugami. Atlantikoq qulaallugu timmisartortussat 40%-ii missiliorlugit Nuummukartuullutillu Nuummeersuupput, soorlumi aamma sinerissamiit angallannermit ilaasut amerlanersaat Nuuliartuullutillu Nuummeersuusut. Taamaattumik Nuummut apeqqutaalluinnarpoq nunap iluani avammullu angalannermut pitsaasunik killiliussaqaarnissaaq. Taassuma saniatigut mittarfimmik tallilerinerup kingunerisussaavaa periarfissaqalissammat Nuuk toqqaannartumik Islandimut Canadamullu timmisartukkut atassuteqalernissaa. Air Greenland-ip misissorpaa maannakkut Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni aalajangersumik timmisartuussisalernissamut periarfissaqarnerasoq.

Nuup Kommunia isumaqarpoq mittarfiup 1199 meteriinnarnut tallineratigut pissutsit allanngortingarneqarnaviannngitsut. Akerlianilli Nuup Kommunia isumaqarpoq Nuup mittarfiata 1799 meterinut tallineratigut kiffartuussineq pitsanngoriaateqassasoq ilaasut ilarpassuunut akiliutip appartinneratigut, ilaatigut toqqaannartumik Københavnimiit atassuteqalerneratigut, aammali

¹ 2003-mi naatsorsorneqarsimasut atorlugit ilaasunut takussutissiaq 2002-meersoq atorneqarpoq kiisalu sanaartormermut aningaasartuutissanut tunngatillugu missingersuusiasq C-miittut atorneqarlutik.

pissutigalugu aqqummi tassani unammilleqatigiittoqalersinnaammat. Tassunga ilannguttariaqarpoq, Nuup Kommunia malillugu, inuussutissarsiutit takornariartitsinerlu ineriartortinnissaannut periarfissaqarnerulissasut aningaasartuutit apparnerisigut imarpillu qulaallugu Københavnimut, Islandimut Canadamullu atassuteqalernikkut.

Nuup Kommunia nassuiaasiorsimavoq mittarfiup 1199 meterinut 1799 meterinullu tallinissaanut assersuusiorfiusumik.

Angallassisuusut periarfissariligassaat

Air Greenland A/S-imut kissaataajuarsimavoq Nuummi mittarfiup tallineqarnissaa. Pingaernerutillugu tunngavilersuutigineqarpoq mittarfinnik talliliisoqanngippat maannakkumut nunap iluani timmisartuussissutaasup Dash 7-ip atorunnaarsikkiartornissaa ajornassammat. Atorunnaarsitsiartornissamik kissaateqarnermut tunngavigineqarpoq timmisartut pisoqaliartortillugit aserfallatsaaliineq akitsoriartuinnarmat. Aammalu timmisartut taakku ingerlannerat nutaaliaanerusunut sanilliullugu akisunerummata.

Nuup mittarfia 1199 meterinut tallineqarpat Air Greenland A/S-ip naatsorsuutigaa timmisartunik anginerusunik, assersuutigalugu ATR-72-inik atulersinnaanini, taakku Dash-7-imut naleqqiullutik ingerlanneqarnermikkut akikinneroqimmata. Tassunga tunngasumik Air Greenland A/S ATR-ip sananeqartarfiani Toulousemiittumi Frankrigimi naatsorsuisitsisimavoq. Taakku takutippaat suut tamaasa eqqarsaatigissagaanni aningaasartuutit issiavimmut ataatsimut Dash-7-imiit 30%-inik akikinnerussasoq. Erseqqissartariaqarpoq aningaasartuutit issiavimmut ataatsimut 30%-imik appassappata tamanna billettup akianik 30%-imik appartinnissaanik isumaqanngimmat, timmisartortitsinermimi allarpassuarnik aningaasartuutissaqarpoq, soorlu aningaasartuutaasimasunut aningaasartuutit.

Air Greenland A/S-illi maluginiaqquaa aningaasaqarniarneq allarpassuartigut sunnersimaneqartarmat, tamannalu nutaanik timmisartoqalernikkut assersuutigalugu ATR-72-imik aningaasaqarnermut aamma sunniuteqartussaavoq. ATR-72 anorimut silallu pissusiinut Dash-7-imiit malussarinneruvoq, tamatumalu kinguaattoortarnerit amerlanerusut kingunerisinnaallugit taamalu silarlutsillugu aningasartuutitut ilapittuutaasussaalluni. Ilanngullugu taasariaqarpoq timmisartunik nutaanik ikkussineq immikkut aningaasartuutitaqarmat, tassunga ilaallutik sulisunik ilinniartitseqqinnerit teknikkimut immikkoortortami, timmisartuussisartuni, mittarfeqarfimmi sulisunik il.il. Ilanngullugu naatsorsuutigisariaqarpoq ATR-72 Dash-7-imut naleqqiullugu annerusunik nalikilliliivigineqartussaammat. Aningaasaliissutitut aamma tunngalluinnarpoq timmisartoq erniortinneqartussaammat. Taamaattumik piginneqatigiiffiup kisitsisit eqqortut saqqummiussinnaanngilai qanoq kiffartuussat nutaanik anginerusunik timmisartoqalernikkut sipaaruteqarsinnaanersut timmisartoq Kalaallit Nunaanni sukumiisumik misilittarneqareertinnagu.

Maannakkut Nuup Kangerlussuullu akornanni timmisartorneq akeqarpoq 2.120 kr.billettii qorsuk siumuinnartog. Billettii taassuma akia appartinneqarsinnaavoq Air Greenland A/S periarfissinneqarpat anginerusunik timmisartuuteqalerneqarnissaanut timmisartunillu ingerlatsinermi aningaasartuutikinnerusunik. Air Greenland A/S-ili ukiorpassuit siumut pituttoreersinnaanngilaq akinut aalajangersunut appaanissaminik, pissutsit sulii ilisimaneqanngitsut ilisimaneqalersinnagit. Nalilerneqarporli minnerpaamik akit qulaani taaneqartut appaavigneqarsinnaasut 100 aamma 150 kr. missaanni Nuup Kangerlussuup Naarsarsuullu akornanni, qulaani pissutsit taagorneqartut tamarmik ilanngunneqarpata. Taama appaanerit naligissavaat billettii 5%-imik appanerat.

Mittarfimmik talliliisoqarpat angallassisut takorloorsinnaasaat tassaapput – Air Greenland A/S-iuppat allaluunniit Nuummut timmisartuussisartog – ingerlatsinermut aningaasartuutit annikinnerulernerisigut periarfissaqarnerulissasog angallassisut tuniniagaasa tuniniarneqarnerulernerii.

Nuummi talliliinikkut Islandip Canadallu toqqaannartumik timmisartorfigineqalernerisigut periarfissat niuernermut annertunerusumut ammarneqartussaapput, assersuutigalugu Danmarkimiit Nuummut Island aqqusaarlugu ilaasut aamma angallanneqarsinnaalissasut. Soorunami Air Greenland A/S kisimi tassani periarfissinneqartussaannngilaq. Apeqqutaatillugu oqartussaasut Kalaallit Nunaanni, Danmarkimi aamma Islandimi Canadamilu qanoq isumaqatigiissuteqartoqarsinnaanersoq, angalatitseqatigiiffiit allat periarfissinneqarsinnaassapput.

Naliliineq

Inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut Nuup mittarfianik 1199 meterinut talliliinissamut tunngatillugu naliliinermi naatsorsuinerit marluk sammeneqarsimapput.

Mittarfeqarfiup periarfigisinnaasai allat

Angallanneq maannatut iluseqartillugu Air Greenland A/S-ip piginneqatigiiffimmi timmisartuutini Dash-7-init tigummiinnartussaavai, tamatumalu kingunerissavaa billettii akiisa qaffakkiartornerat kingoraartissanut aningaasartuutit annertuumik akitsornerisa kingunerisaanik aserfallaatsaaliinermullu aningaasartuutit nalinginnaasut eqqarsaatigalugit.

1199-ip periarfissiissutai

Nuummi mittarfiup 1199 meterinut tallineqarneratigut periarfissiissaaq annerusunik ingerlatsinermilu akikinnerusunik timmisartuussisoqalersinnaanissaq. Tassani siulliullugu eqqarsaatigineqarpoq Kangerlussuarmut atassuteqarneq, aammali toqqaannartik soorlu Islandimut Canadamullu atassuteqalernissaq periarfissinneqartussaavoq.

Pilersaarutip inuiaqatigiit aningaasaqarneranut tunngatillugu naliliinermi inerniliussaq pingaarneq ataani tabelimi ersersinneqarpoq.

Tabel 3. Inernera pingaarneq: Nuummi mittarfiup 1199 meterimut tallineqarnera.

	Maannakkumut nalingi mio. kr.	Maani erniat %
Ingerlatsinermi aningaasartuutinit	49	15
Inuiaqatigiinnut aningaasartuutinit	54	16

Aallaavik: Ilanngussaq 2C.

Nuummi 1199 meterinik mittarfiliorerup ingerlatsinerup aningaasaalersornerani ullumikkut akiusut malillugit 49 mio. kr.-usussaavoq maanilu erniat 15%-it. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunniussassaasa erniat 16%-iuppat, maannakkut nalinga malillugu 54 mio. kr.-ussallutik. ”Ingerlatsinermi aningaasatigut pissarsiat” ”Inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut pissarsiat” assigiinngissutaat naatsorsorneqarneranni aningaasaliissuteqarnikkut suliassaqarnerulersitsineq ”inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut pissarsiassanut” ilanngunneqarsimavoq. Taanna taaaneqarpoq ”suliffissaqartitsinermi tamakkiisumik sunniutai” naatsorsorneralu takuneqarsinnaavoq ilanngussaq 2C-mi, qupp.5-imi.

Maannakkumut nalinga naatsorsorneqarpoq siunissami aningaasartuutaasusat tamaasa aningaasaliissuteqarnermilu isertitat katinnerisigut, siunissami erniaajumaartussat nalikinnerulersitsinerillu naatsorsuutigalugit. Maannakkut nalinga iluanaarutaassappat aningaasaliissuteqarneq imminut akilersinnaassaaq. Maannakkumut nalinga aningaasaliissutinut sanilliullugu alliertortillugu, aningaasaliissuteqarneq akilersinnaanerujartussaaq. Maani erniat takutippaat aningaasaliissuteqarnerup akilersinnaassusia. Maani erniat alliertortillugit, aningaasaliissutit akilersinnaajartortussaapput.

Inernerisa takutippaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu pilersaarut ingerlateq-qittariaqartoq. Taamaattorli naatsorsuineri pingaarutilinnik qulakkeerisoqanngilaq, tassungalu pissutaapput ilisimasaqarfiginngisavut naammattumik:

- Nuummi 1199 meterimik mittarfiliorneq qanoq Air Greenland A/S-imut sunniuteqassanersoq taamalu mittarfimmut attuumassuteqartumik siunissami billettit kiisalu usit allakkallu assartornerat qanoq akeqarumaanersoq.

Oqareernitsitut naatsorsuutaavoq billettit akii Nuup Kanagerlussuullu akornanni 100 kr.-nik appasasut, Nuuk - Narsarsuaq 150 kr.-nik appaavigineqassalluni. Upperinngikkaanni billettit akii taama appariumaartut aningaasaliissuteqarnerup inerneris ajornerusussaapput. Assersuutigalugu

upperigaanni billettit akii 50 aamma 75 kr.-nik appassasut, aningaassaliissutit ingerlatsinerimi aningaasaqarnermut 6 mio. kr.-nik pissarsissutaassapput, maanilu erniat 7%-ussallutik, inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut pissarsiat maani erniani 8%-iussapput maannakkut naliusut malillugit 11 mio. kr.-iussallutik. Aningaasaliissuteqarneq aamma tassani imminut akilersinnaavoq. Billettit akiisa allanngornissaat upperinngikkaanni aningaasaliissuteqarneq imminut akilersinnaajunnaassaaq. Taamaattoqassappat ingerlatsinerimi aningaasaqarneq -4%-imik pissarsissutaassaaq maannakkumut naliusut malillugit -37 mio. kr.-nik, inuiaqatigiillu aningaasaqarneranni maannakkut naliusut malillugit pissarsiassaq -32 mio. kr.-iussalluni, naligissallugu maani erniaasut -3%-iat.

Oqaluttuarisaanitsinni billettit akii appariartorput mittarfiit nutaat atulernerisigut, pingaartumik Mittarfik Sisimiut aamma Mittarfik Aasiaat 1998-imi atulermata. Mittarfiit sanaartorneqarnerinut atatillugu aamma kinguneraa Air Greenland A/S-imut tapiissutit annikilleriarneri, tamannalu inuiaqatigiinnut iluaqutaavoq, taakkumi aningaasat allamut atorneqarsinnaalermata.

Takussutissiaq A. Nuup Mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnera.

Namminersornerullutik Oqartussanut tunngasut
<i>Siunertaq</i> - Pitsaasumik akilersinnaasumillu nunatta iluani timmisartuussisalernissaq. - Nunanut allanut toqqaannartumik timmisartuussinerit amerlillugit.
<i>Anguniagassat</i> - Kalaallit Nunaanni timmisartut nutartissallugit. - Toqqaannartumik Islandip Canadallu timmisartuussivigineqalernissaat. - Billettik akii piviusut: 100 aamma 150 kr.-nik Nuuk-Kangerlussuaq aamma Nuuk Narsarsuaq eqqarsaatigalugit billettik akikinnerit.
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> - Billettik akii ilaasunut 56.000 miss. akikinnerit (ukiumut 6,0 mio. kr.-nik sipaartoqarsinnaassappat). - Islandimut Canadamullu timmisartornerit amerlassusaat.
<i>Sanaartornermut aningaasartuutit</i> 85,8 mio. kr. (Missingersuusi C)

Kiffartuussanut tunngasut
<i>Siunertaq</i> - Timmisartukkut aqquutit amerlanerusut. - Akit appasinnerusut.
<i>Anguniagassat</i> - Nuummut toqqaannartumik ataasuteqarnerit amerlassusaat. - Billetsit akii piviusut (tunulequtaralugu 100 aamma 150 kr.akikinnerutitsineq angallavinni Nuuk-Kangerlussuaq aamma Nuuk-Narsarsuaq).
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> Kiffartuussinerup pitsaannerusutut misiginissaa.

Nuup mittarfiata 1199 meterinut tallinera

Kommunimut tunngasut
<i>Siunertaq</i> - Angallannikkut aqquutit amerlanerusut. - Angalaneq akikinnerusoq. - Amerlanerusut suliassaqalernerat.
<i>Anguniagassat</i> Sulisut, takornariat, angallaviit timmisarnerillu amerlassusiisa amerlanerulernerat.
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> - Suliffissaqanngitsut ikilinerat. - Najukkami isertitat amerlanerusut. - Suliffeqarfiit nutaat.

Angallassisunut tunngasut
<i>Siunertaq</i> • Timmisartut nutarterneqarnerat taassumalu kinguneranik isertitaqarnerulerneq. • Angallassisunut allanut timmisartunullu ataqatigiissitsilerneq.
<i>Anguniagassat</i> • Ingerlatsinermi aningaasartuutit.
<i>Iluatsitsinermut killissat</i> • Aningaasarsisorneq. • Angalasut amerlassusiat. • Timmisartuutit nutaat.

Ilanngussaq 2B Ilulissat mittarfiata 1199 meterinut tallinissaa - kingunerisassaasa allaaserinerat

Mittarfik maannakkut 845 meteriusoq 1199 meterinut tallineqassaaq. Ullumikkut mittarfiusoq STOL-it mittarfiisa ilusaat malillugit suliaavoq. Mittarfiup silissusia 30 m-uinnassaaq. Sillimaffigeqqusaq saneraani illugiinni 40 m-iussaaq qeqqaniit uuttorlugu mittarfiullu isuini tamani 60 m-iussalluni. Mittarfik sananeqassaaq Nuup mittarfiata suliarineqarneratut, nunani timmisartorfigiuminaatsuni (qaqqartuuni) piumasaasut malillugit.

Tulliuttuni kiffartuusanut, Namminersornerullutik Oqartussanut, kommunimut angallassisunullu piviusunngortinneqassappat tunngasut sammineqassapput.

Kiffartuussanut tunngasut

Ilulissat mittarfiat tallineqassappat kiffartuussat tunngasut ilanngussaq 2A-mi allattorsimasunut assingoqaat: Nuup mittarfiata 1199 meterimut tallineqarnissaata kingunerisinnaasaanik allaaserinninnerit.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerata misissuiffiginerani tunngavigineqarpoq timmisartut nutaat anginerusullu Ilulissat Kanagerlussuullu akornanni atorneqalissasut. Aallartartut tikittartullu 2002-mi on/off kisitseqqissaarluni takussutissierneranni nalilernerqarpoq, Ilulissat Kanagerlussuullu akornanni ilaasut ukiumut 26.594 -iusut (inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorneqarnerani ilaavoq), (takuuk ilanngussaq 2D).

Nalilernerqarpoq timmisartut nutaat ananerusullu atorneqalerpata ilaasut 100 kr.-nit billettimit ataatsimut siumuinnaq sipaartassagaat (inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorsorneqarnerani ilaavoq). Ilanngullugu nalilernerqarpoq angallavinni taakkunani marlunni billettit akii qaffariartussaasut Dash-7-it atorneqaannassappata. Air Greenland A/S-ip isertuutinnigilaa Dash-7-it atorneqaannassapata takorloorneqartariaqartoq billettit akiisa qaffakkiartuinnarnissaat. Tamatumunnga oqaatigineqareersutut pissutaavoq kingoraartissat akitsoriartuinnarnerat aserfallatsaaliinerillu nalinginnaasut qaffakkiartuinnarnerat. Suli naatsorsuutigineqarpoq akitsoriartorneq 50 kr.-ussasoq billettimit ataatsimut (inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorneqarneranni ilaavoq).

Soorlu Ilulissani naatsorsuinerni takuneqarsinnaasoq aamma sipaarutissat billettinut tutsinneqarsimapput. Nuummisulli aamma takorloorneqarsinnaavoq sipaarut taanna akikillissutigineqassanngitsoq, assersuutigalugu ilaasut mittarfiullu atorneranut mittarfiup sanaqqereerneratigut akileraarutip qaffanneranut atorneqarsinnaavoq, taamaalilluni mittarfeqarfinnut tapiissutaasartut appartinneqarsinnaammata. Nuummisulli maluginiartariaqarpoq billettit akiinik appaanissami angallavimmi ilaasut amerlanerulernissaat naatsorsuutigineqanngimmat. Ullumikkut angalasartut amerlanerpaartaasa billettii suliffeqarfinnit

akilerneqartarput, sulilu inunnut amerlasuunut billettit akii qaffasippallaassapput, taamaammat ilaasut amerleriarnissaat ilimanarani.

Namminersornerullutik Oqartussat tunngasut

Namminersornerullutik Oqartussat eqqarsaatigalugit periarfiusinnaasut Nuup mittarfiata 1199 meterimut tallineqarnissaanut assingupput. Periarfiusinnaasut assingiissutigaat Ilulissat mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnissaanut 54,1 mio. kr.-nit missaannik akeqassangatinneqarmat (missingersuut C - inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorsuusiordernerani ilaavoq), Nuulli mittarfiata tallinissaa 85.8 mio. kr.-nint nalilerneqarluni.

Mittarfiup tallineqarnerata kingunerisaanik aserfallatsaaliinermut aningaasartuutit allissutissaat ullumikkumut naleqqiullugit annikitsuinnaapput. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorsuusiordernerani aningaasartuutissat 25.000 kr. ukiumut angissusilerneqar-simapput. (inuiaqatigiit aningaasaqarnerata naatsorsuusiorderneranut ilaavoq).

Kommunimut tunngasut

Ilulissanut nunap iluani timmisartornerup pitsannguuteqartinnissaa pingaaruteqaqaaq. Ilulissat Kalaallit Nunaanni takornarianit ornigarneqarnerpaaneranut aalajangiisuvoq sukkasuumik akikitsumillu illoqarfiup orninneqarsinnaallunilu aallarfigineqarsinnaanissaa. Ilulissani mittarfiup tallineratigut periarfissaqalissaaq Islandimut Canadamullu toqqaannartumik timmisartumik atassuteqaateqarsinnaaneq.

Pilersaarummut toqqaannartumik tunngatillugu Kommunalbestsyrelsip aamma Ilulissani Inuussutissarsiordermullu isummersoqatigiit kissaatigaat mittarfiup tallineqarnissaa, maannakkut tamanna takornariaqarnerup ineriartortinneqarneranut pakkersimaarinnittunngorsimammat. Naak Ilulissat mittarfiata periarfissarisai tamakkiisumik atorneqanngikkaluartut, soorlu Dash-7-inut miffiusarnermini timmisartorfigineqartarnerata ilusilersugaanerata pilersitaanik ineriartortitsineq ajornartorsiutaavoq. Ullumikkut takornariat tamarmik Kangerlussuakkoortutik tikittarput, nunanummi allanut timmisartukkut atassuteqarnerput tamarmi Kangerlussuakkoortinneqarmat tamatigullu Københavni aqqusaqqaagassaarluni.

Ullumikkut takornariat tikittartut amerlanerpaartaat Danmarkimeersuusarput, takornarialli amerliartortinneqassappata pisariaqarpoq siunissami takornariat nunanit allaneersut peqataatinneqarnerulernissaat. Takornariat amerlinerisa saniatigut allanit takornariat nunanit allaneersut takornariatitsisarneq sivitsortissinnaavaat, nunanimi allani sulinngiffeqartarneq juli qaangiunnerani ingerlanneqartarmat, naak ullumikkut juli Ilulissani ulappunnerpaaffiusaraluartoq.

Ilulissat mittarfiat timmisartunut Islandimeersunut Canadameersunullu tiguisinnaanngorlugu tallineqassappat, maannakkumut takornariatitsinerup ineriartoqqinnissaanut akimmisaarutit pingaarnerit peerneqartussaapput. Islandi Amerikamut Avannarlernut Europamullu timmisartorfippasuaqarpoq. Mittarfiup tallinerata kingunerisussaavaa nunanit allaneersut

Danmarkimeersuunngitsut Island-ikkoorlutik Ilulissanukarsinnaanngornerat, taamaaliornikkullu akikinnerulersinneqarlunilu angalaneq sivikinnerulersinneqarsinnaavoq. Ullumikkut Island ukiumut 300.000-it missaannit takorniarfigineqartarpoq mittarfiullu tallinerata kingunerissavaa takornariat neqeroorfigineqarsinnaanngornerat akikitsumik Island - Kalaallit Nunaat takorniarfigissallugu. Saniatigullu periarfissaqassaaq Canadamiit toqqaannartumik takornarianik tikisitsivigissallugu, soorlumi aamma tassuuna ataqatigiissitanik takornariartitsisoqarsinnaasoq.

Angallassisunut tunngasut

Ilulissat mittarfiata tallineranut atatillugu angallassisut periarfisaat Nuummi tallilerinissamut sanilliuqqarsinnaapput. Periarfiusinnaasut imminnut ataqatigiissarput, aammalu tallilerinissamik siunertaqarnermi piviusunngortitsinissat ataqatigiiaarlutik. Imminut akilersinnaasumik ingerlatsinissaq soorlu ATR 72 timmisartoralugit pisariaqartinneqassaaq timmisartup taamaattup ornigassanut assigiinngitsunut ingerlasinnaanissaa, taamaaliornikkut timmisartup periarfigisinnaasai atorluarneqarnerussammata. Tassunga tunngatillugu aalajangiisuunngilaq angallassisoq tassaassasoq Air Greenland A/S timmisartuutileqatigiilluunniit allat.

Naliliineq

Ilulissat mittarfiata 1199 meterinut tallineqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarneranni nalilissagutsigu naatsorsuinissamut marlunnik periarfissaqarpoq.

Mittarfioereersup periarfissai

Maannakkumut timmisartortitsinerup ilusaa piginnassagutsigu, Air Greenland A/S-illu Dash-7-it atuinnassappagit kingoraartissanut aningaasartuutit alliartuinnarnerisa kingunerannik nalinginnaasumillu aserfallatsaaliinermut aningaasartuuteqarnikkut billettik akii qaffariartuinnassapput.

1199-ip periarfissai

Mittarfik Ilulissat 1199 meterinut tallineqassappat periarfissaqalissaaq anginerusunik aningaasartornannginnerusunillu timmisartorfigissallugu. Tassani pingaarnerpaassaaq Kangerlussuarmut attaveqarneq aammali Islandimut Canadamullu toqqaannartumik timmisartunik attaveqalernissaq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni naliliinerit inernerit pingaarnerit ataani takussutissiami takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 4. Inerniliineq pingaarneq: Ilulissat mittarfiat 1199 meterinut tallineqassappat.

	Maannakkut nalit atorlugit mio. kr.	Maani aerniat %
Ingerl. Aningaasaqarnerani	7	8
Inuiaq. Aningaasaqarneranni	10	9

Aallerfik: Ilanngussaq 2C.

Ilulissani mittarfiup 1199 meterinngortinneqarneratigut ingerlatsineq pissarsiviusussaavoq ullumikkut naliusut malillugit 7 mio. kr-nik nunatsinnilu erniatigut 8%-mik. Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pissarsiat maani erniat 9%-iussapput, ullumikkut naliusut malillugit 10 mio. kr.-nit. "Ingerlatsinermermi pissarsiat" naatsorsorneqarneranni "Inuiaqatigiillu aningaasaqarneranni pissarsiat" nikingassutaasa naatsorsorneranni assigiinngissutigaat aningaasaliissuteqarnermi sulisoqarnikkut sunniutigisassai "inuiaqatigiit pissarsiaanni" ilanngunneqarmata. Taanna taaneqartarpoq "sulisoqarnerup sunniutaa tamakkiisoq" ilanngussamilu 2C-mi qupp. 5 naatsorsorneqarsimavoq.

Maannakkumut naliusut tassaapput aningaasaliissuteqarnermi siunissami aningaasartuutissat isertitassallu katinnerat, siunissami erniat aningaasallu nalikilliarthornerat eqqarsaatigalugit. Maannakkut naliusut ajunngitsumik inissisimappata aningaasaliineq imminut akilersinnaavoq. Aningaasaliissutitut tamarmiusunut maannakkut naliusut annerujartortillugit aningaasaliissuteqarneq imminut akilersinnaanerujartussaaq. Maani erniat nalunaarsorpaat aningaasaliinerup akilersinnaassusia. Erniillu taakku alliarthortillugit aningaasaliineq imminut akilersinnaajartussaaq.

Inernerisa takutippaat pilersaarussiaq ingerlateqqittariaqartoq. Naatsorsuinermermi nalornissutaasut pingaarutillit ilaapput tamatumunngalu pissutaasut annersaraat annertunerusumik makku ilisimasaqarfiginnginnatsigit

- Air Greenland A/S-imut Ilulissat mittarfiata 1199 meterimut tallinera qanoq aningaasatigut sunniusteqassanersoq taamaattumillu siunissami billettit ilaasunut qanoq akeqarumaarnersut usinillu allakkanillu assartuinermermi qanoq akeqartitsiumaarnersut.

Oqaatigineqareersutut naatsorsuutigaarput billetti Ilulissat – Kanagerlussuaq 100 kr-mik apparumaartut. Upperinngikkaanni billettit taama appartinneqarnissaat aningaasaliinerlunnertut taasariaqassaaq. Soorlu isumaqaraanni billetsi 50 kr-mik appaarumaartoq, taava aningaasaliissutit ingerlatsinermermi tunniussassaar maannakkut naliusut malillugit -12 mio. kr-ussaaq maanilu aningaasat erniaat malillugit 1%-iussalluni, inuiaqatigiillu aningaasaqarnerannut tunniussassaani

maani erniaq 2%-iussaaq maannakkullu naliusut malillugit tunniussaq –9 mio. kr.-ussalluni. Isumaqaraanni billettit akii allanngornavianngitsut aningaasaliissutit imminnut akilersinnaanaviannngillat. Taamaattoqassappat ingerlatsinermit aningaasaqarnermit pissarsiassat –9%-iussaaq maannakkut naliusut malillugit –31 mio kr.-iussalluni, maannakkullu naliusut malillugit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut pissarsiassaq –28 mio. kr.-ussalluni, taassumalu assigissavaa maani erniaasut malillugit –8%.

Soorlu aamma immikkoortup siuliani taaneqareersoq oqaluttuarisaanermi billettit akii mittarfiit nutaat atulernerisigut appariarput, pingaartumik Mittarfik Sisimiut Mittarfik Aasiat 1998-imi atulernerqarmata. Taakku saniatigut mittarfiliortiternikkut Air Greenland A/S-imut tapiutaasartut ikileriarput, tamannalu inuiaqatigiinnut pissarsissutaavoq aningaasammi taakku allanut atorneqarsinnaalermata.

Inatsisartut Aningaasanut 2003-mut Inatsisaanni kontomi pingaarnermi 80.00.80-imi, pilersaarutitut sillimmatit, inissinneqarsimapput 1,8 mio. kr. pilersaarusiata missingersuutini B-mi Ilulissani mittarfiup 1199 meterimut tallinissaata piareersaasisornissaanut atugassatut.

Ilusilersugaq B. Ilulissat Mittarfiata 1199 meterimut tallineqarnissaa.

Namminersornerullutik Oqartussanut tunngasut
<i>Siunertaq</i> - Sullissilluartumik akilersinnaasumillu nunatsinni timmisartuussisarnissaq. - Toqqaannartumik avammut timmisartuussisarnissaq.
<i>Anguniakkat</i> - Kalaallit Nunaanni timmisartunik nutarterineq. - Toqqaannartumik Islandimut Canadamullu timmisartorsinnaalerneq. - Billettik akiviisa angalasunut 27.000 missaannut apparnissaat (naatsorsuutigalugu ukiumut sipaarutissaq 2,7 mio. kr-ussasog).
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> - Billettik akikinnerusut. - Islandimut Canadamullu timmisartornerit amerlassusiat.
<i>Sanaartornermut aningaasartuutit</i> 54,1 mio. kr. (Missingersuutit C)

Kiffartuussanut tunngasut
<i>Siunertaq</i> - Timmisartukkut atassuteqaatit amerlanerusut. - Akit appasinnerusut.
<i>Anguniakkat</i> - Ilulissat Islandip Canadallu akornanni toqqaannartumik atassuteqaatit amerlassusiat. - Billettik akivii (naatsorsuutigalugu Ilulissat-Kangersussuaq akornannit 100 kr-mik ullumikkornit akikinnerulissasog).
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> Kiffartuussineq pitsaanerusog

Ilulissat mittarfiata 1199 meterimut tallinera. Talliliinikkut Kalaallit Nunaanni timmisartut nutarterneqarsinnaangussapput.
--

Kommunimut tunngasut
<i>Siunertaq</i> - Aqqutit amerlanerusut. - Angalanermut aningaasartuutit annikinnerusut. - Sulisut amerlanerusut.
<i>Anguniakkat</i> Sulisut, takornariat, angallaviit amerlassusiat akulikissusiallu.
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> - Suliffissaqanngitsut ikinnerusut. - Najukkami isertitat amerlanerusut. - Suliffeqarfiit nutaat

Angallassisunut tunngasut
<i>Siunertaq</i> • Timmisartunik nutarterineq. • Isertitat annertunerusut. • Angallassivinnut timmisartunullu allanut ataqatigiissitsilerneq.
<i>Anguniakkat</i> • Ingerlatsinermut aningaasartuutit.
<i>Iluatsitsinissamut killissat</i> • Aningaasarsiorneq. • Angalasut amerlassusiat. • Timmisartut nutaat.

Piumasaqaatit		Naatsorsuinerit inernerit	
Erniatut naatsorsuutigisaq*	6%		
Naatsorsuutinngisamik ani	6%	Ullumikkut nalinga	Erniat
Nuuk - Kangerlussuaq v.v.:		Nuuk - mittarfiup 1199 m-nut tallinera	
Timmisartunut nutaanut nuunnikkut:	47.830 ilaasut**		
Dash 7-ip atuinarnerneratigut akitsuinerit	100 kr./Ilaasut	Ingerlatsinermit aningaasartuutit	48.904 15%
	50 kr./ilaasut		
Nuuk - Narsarsuaq v.v.:		Inuiaqatigiit aningaasarsiorneratigut	
Timmisartunut nutaanut nuunnikkut:	8.222 ilaasut**		53.936 16%
Dash 7-ip atuinarnerneratigut akitsuinerit	150 kr./ilaasut		
	75 kr./ilaasut		
Ilulissat - Kangerlussuaq v.v.:		Ilulissat - mittarfiup 1199 m-nut tallinera	
Timmisartunut nutaanut nuunnikkut:	26.594 Ilaasut**		
Dash 7-ip atuinarnerneratigut akitsuinerit:	100 kr./ilaasut	Ingerlatsinermit aningaasartuutit	6.601 8%
	50 kr./ilaasut		
		Inuiaqatigiit aningaasarsiorneratigut	9.770 9%

* Aningaasaliissuteqarnermi erniat qularnaakkat (2003)

** Takuuk ilanngussaq 2D

[illegible]

Suliffissaqartitsinermut sunniutaa

Sulisoqarnermut sunniutai

Sanaartornermi akit	-148.294
Sulisoqarneq	-40 mandeår/ukiumut
Taakkunannga ilinniagaqarsimasut	19,30%
Ilinniagaqarsimanngitsut	80,20%
Ukiumut	2808 timit
Ilinniagallit akiss.	100 kr.
ilinniagaqan. akiss.	80 kr.
Akissarsiat kat.	-9.456.746 kr.

Katillugit

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	0	1	2	3	4	5	6
	-148.294	0	-4.240	-72.928	-71.126	0	0
Sulisut amerl.	-40	0	-1	-20	-19	0	0
akissarsiat	-9.456.746	0	-270.386	-4.650.637	-4.535.723	0	0

Ullumikkut nalingi

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	0	1	2	3	4	5	6
	-148.294	0	-4.240	-72.928	-71.126	0	0
sulisut amerl.	-40	0	-1	-20	-19	0	0
akissarsiat	-8.202.412	0	-255.081	-4.139.050	-3.808.281	0	0

Ukiukkaartumik mittarfinnut aningaasaliissutigineqartartut

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Ialt
	0	1	2	3	4	5	6	
Nuuk								
Sanaartukkat		-2.000	-43.800	-40.000	0	0	0	-85.800
		0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	0
6%		-120	-2.628	-2.400	0	0	0	-5.148
Katillugit		-2.120	-46.428	-42.400	0	0	0	-90.948
Ilulissat								
Sanaartukkat		-2.000	-25.000	-27.100	0	0	0	-54.100
		0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	0
6%		-120	-1.500	-1.626	0	0	0	-3.246
Katillugit		-2.120	-26.500	-28.726	0	0	0	-57.346
Katillugit								
Sanaartukkat		-4.000	-68.800	-67.100	0	0	0	-139.900
6%		-240	-4.128	-4.026	0	0	0	-8.394
Katillugit		-4.240	-72.928	-71.126	0	0	0	-148.294

Ilanngussaq 2D Air Greenland A/S-ip on/off kisitseqqissaarinertigut takussutissaataa

Ilaasut qanoq amerlatigisut ATR-inik timmisartoqalernermi Dash-7-inik atuinnermut ingerlatsinnermilu aserfallatsaaliinnermilu aningaasartuutikinnerulernikkut sanilliussilluni attorneqarumaarnersut misissorneranni, Air Greenland A/S-ip on/off kisitseqqissaarnerani takussutissaataa 2002-meersoq aallaaviuvoq. Naatsorsuinnermi siumuinnaq angalanerit ataasiakkaat ukunaneersut ilaatinneqarput:

- Nuuk - Kangerlussuaq.
- Nuuk - Narsarsuaq.
- Kangerlussuaq - Ilulissat.

Angallaviit taakku qinnerneqarnerinut pissutigineqarpoq, angallaviit taakku ATR-timmisartut atorlugit angallavigineqarsinnaassammata. Aallaavittut naatsorsuutaavoq angallananeq sinerik pitarlugu ingerlanneqartoq piffiit taaneqartut aqqusaartarlugit ingerlanneqassasoq. Taamaalilluni periarfissaqarpoq ilaasunik angallassinermi Ilulissat Nuullu akornanni toqqaannartumik timmisartortoqarsinnaaneq.

Ilisimatitsissutigineqassaaq aqqummi Kangerlussuaq – Narsarsuaq ullumikkut ATR-timmisartut atorlugit ingerlanneqarsinnaammat. Taamaattumik ilaasut amerlassusaat taakkunaneersut naatsorsuusiornermi ilaatinneqanngillat naak angallavinni taakkunani ilaasut Kangerlussuaq-Ilulissat aqquaanut attuumassuteqartaraluartut.

Ingerlavinni assigiinngitsuni angallavigineqartartut qassiussusaat naatsorsuusiornermi killilerniarlugu, assersuutigalugu ilaasut Ilulissat Nuullu akornanni angallannerat Kangerlussuarmut aqqusaartinneqartarput. Taamaalilluni ilaasut Ilulissat Nuullu akornanni ingerlaniartut Ilulissat – Kangerlussuaq aamma Kangerlussuaq Nuuk ingerlasimasutut ilanngunneqartarput.

Tamanna paasineqassaaq ilaasut katinnerat angallavinni taakunani sisamani piviusumit amerlanerussammata, ilaassummi ilaat angalanermi ataatsimi angallaviit marluk angallavigissammatigit. Tunngavigineqarpoq nutaamik timmisartoqalernermi angallaffiusut sipaarfiujumaartut, taamaattumik ataatsimoortillugit aningaasatigit sunniuteqassanani, ilaasulluunniit ilaat angallavinni marlunni peqataatinneqarsimagaluarpata. Ilaasut takussutissiorneranni aamma ilaasut angallavinni ataatsimi arlalinniliinniit angalasussat tunngavigineqarput.

Taamaalilluni ilaasut ilaatigut Aasianniit, Kangaatsiamiit, Sisimiuniit Maniitsumiillu takussutissiami ilaatinneqanngillat, naak pissutissaqarsinnaagaluartoq eqqartorneqartutigit

ingerlasimanissaat tunngavissaqaraluartoq. Aammattaaq Tunumiit angalasut kisitsinermi ilaatinneqanngillat. Angallananerup ilusilersornerani Tunumut tunngatillugu ATR-inik atuilernissaq suli paasissutissarsiffigineqarsimanngilaq, taamaattumik ilaatinneqarnissaannut tunngaviginissaat nalorninarartoqarluni.

Taamaalilluni naatsorsuusiormi tunngavigineqarpoq "worst case" malillugu ilaasut amerlassusiat, taakkulu saniatigut ingerlaqqittarfiusunut Kangerlussuup akornani, Nuummut Ilulissanullu ilaasussat tassaasinnaammata allamut ilaaffissaqanngitsut.

Aallartut/tikittut. Ilaasut amerlassusiat 2002-mi

Sumit	København	Nuuk	Ilulissat	Qasigianniguit	Aasiaat	Paamiut	Qeqertarsuaq	Kangilinniguit	Sisimiut	Qaqortoq	Nanortalik	Narsaq	Qaarsut	Maniitsoq	Upernavik	Kulusuk	Alluitsup Paa	Qaanaaq	Kangerlussuaq	Pituffik	Narsarsuaq	Uummannaq	Katillugit
Katillugit	29.286	35.094	15.651	0	6.805	752	0	289	10.856	5.463	1.283	2.222	1.169	3.981	2.144	1.995	539	1.174	34.593	27	9.571	2.085	164.979
København	220	8.544	2.015		857	170		108	1.737	1.355	338	515	89	831	105	98	56	24	7.478		4.915	151	29.606
Nuuk	8.623	480	2.948		1.697	286		21	3.321	1.383	216	409	68	1.400	324	939	67	184	11.793	2	1.697	242	36.100
Ilulissat	2.453	2.847	108		1.246	8		1	736	81	26	31	324	196	876	131	5	432	6.139	9	54	584	16.287
Qasigianniguit																							0
Aasiaat	813	1.645	1.343		62	11		1	675	53	7	18	71	110	81	25	1	22	1.660	6	38	86	6.728
Paamiut	178	291	15		2	1		64	18	32	1	25		7			2	4	35		169		844
Qeqertarsuaq																							0
Kangilinniguit	149	21				32		1	1	13		2		1			7		7		85		319
Sisimiut	1.497	3.199	818		692	13		1	106	98	6	47	13	280	58	92	2	30	4.154		54	54	11.214
Qaqortoq	1.494	1.327	102		39	21		11	85	35	224	301	2	23	9	29	39	2	57		1.256	9	5.065
Nanortalik	379	323	19		2	3			11	398	4	78		1			59		9		330	4	1.620
Narsaq	598	504	31		12	23			29	365	73	23		13		1	9	5	37		741		2.464
Qaarsut	82	94	301		96				15	1		2	45	2	8	2		2	152		6	575	1.383
Maniitsoq	261	1.272	248		114	4			316	23	2	7	1	37	7	23		3	1.518		14	5	3.855
Upernavik	94	281	963		84	1		1	63	21		8	3	3	7	2		298	217		5	24	2.075
Kulusuk	125	985	109		21	4			70	1				27	1	1			590			5	1.939
Alluitsup Paa	53	33	1						1	70	75	21							1		57		312
Qaanaaq	28	148	391		30				22	9	1	6	4	10	330	5		1	203		1	6	1.195
Kangerlussuaq	7.304	11.145	5.392		1.718	14		2	3.533	58	3	40	115	1.015	283	611	1	162	169	10	73	314	31.962
Pituffik															4								4
Narsarsuaq	4.751	1.686	60		32	158		77	66	1.444	307	685	5	14	3	29	291	3	70		74		9.755
Uummannaq	184	269	787		101	3		1	51	23		4	429	11	48	7		2	304		2	26	2.252

Nass.: Ilaasut 48 tiimit qaangiutsiunagit utersimasinnaapput taamaattumik assersuutigalugu inuit ilaasut ataasiakkaat Nuunniit aallarsinapput
Paasissutissarsiffik: Air Greenland A/S

